

Länsi-Turunmaa (ent. Nauvo), Seili
Kiinteiden muinaisjäännösten inventointi
ja koetutkimukset 2009

Mikko Helminen & Juhana Ahlamo 2009

Seilin saaren arkeologia -hanke
Arkeologia, Turun yliopisto

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohde	Länsi-Turunmaa (ent. Nauvo), Seili
Tutkimuksen laji	Kiinteiden muinaisjäännösten inventointi ja koetutkimus
Peruskarttalehti	1043 04 AASLALUOTO
Tutkimuksen suorittaja	Seilin saaren arkeologia –hanke, Arkeologian oppiaine, Turun yliopisto
Inventoijat	HuK Mikko Helminen ja HuK Juhana Ahlamo
Kenttätyöaika	22.6.–3.7., 9.-10.7. ja 20.7.2009
Inventoidun alueen laajuus	2,1 km ²
Tutkimusten kustantaja	Turun yliopistosäätiö, Turun yliopiston arkeologian oppiaine
Tutkimusten kustannukset	7000 €
Löydöt	TYA 858:1-86, diar. 16.7.2009, Turun yliopiston arkeologian oppiaineen esinekokoelma (TYA), Turku.
Mustavalkonegatiivit	TYA 25211-25298, diar. 6.7.2009, Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto (TYA), Turku.
Digitaaliset kuvallenteet	TYA 15:1-87, Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto (TYA), Turku.
Julkaisemattomat lähteet	Lindgren, Leif 2007. <i>Seili Pääsaari. Luonnonhoitosuunnitelma</i>. Metsähallitus, luontopalvelut. Mickelson, Georg 1955. <i>Inventarieförteckning över de fasta förlämningarna i Nagu Socken</i>. Museovirasto, arkeologian osaston arkisto, Helsinki. Niukkanen, Marianna; Tirilä, Soile; Tuominen, Laura; Lehtinen, Pekka 2007. <i>Matkakertomus, Seili 25.10.2007</i>. Tekijöiden hallussa. Niukkanen, Marianna. 2007. <i>Kylätonttien rajaaminen, luokittelu ja nimeäminen. Ohje inventoijalle</i>. Museovirasto, rakennushistorian osasto. Salonius, Johan G. 1735. <i>Nagu sochens beskrifning författad af Johan G:vi Salonius</i>. Museovirasto, arkeologian osaston arkisto, Helsinki. Tuovinen, Tapani 1993. <i>Nauvon Ängesnäs bergenin tutkimukset 1993</i>. Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto, Turku. <i>Muinaisjäännösrekisteri</i>. Museovirasto. Rekisteriportaali [url: http://kulttuuriymparisto.nba.fi/ luettu 24.7.2009] Seilin saaren arkeologia –hankkeen ohjausryhmän matkakertomus Seilistä 6.-7.4.2009. Tekijöiden hallussa.

	TYARKTIKA-tietokanta. Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto, Turku.
Julkaistut lähteet	Ahlbeck-Rehn, Jutta 2006. <i>Diagnostisering och disciplinering. Medicinsk diskurs och kvinnligt vansinne på Själo hospital 1889-1944</i>. Åbo. Aminoff-Winberg, Johanna 2001. <i>Nagu sockens historia II</i>. Åbo. Fagerlund, Rainer 1992. <i>Förhistorisk tid och medeltid</i>. Christine Bång och Rainer Fagerlund (red.) Nagu Sockens historia I: 9-27. Åbo. Granström, Thor 1992. <i>Nagu församling och prästerskap</i>. Christine Bång och Rainer Fagerlund (red.) Nagu Sockens historia I: 63-216. Åbo. Haltia, Matti 1963. Själo hospital 1619-1962. I <i>Medicinhistorisk årsbok</i>. Stockholm. Joutsalmi, Sinikka 2008. <i>Seili, Turunmaan saariston helmi. Katsaus kulttuurimaiseman historiaan</i>. Marja-Leena Ikkala (toim.) Museoviraston rakennushistorian osaston aikakauskirja 2: 141-155. Jutikkala, Eino (toim.) 1973. Suomen asutus 1560-luvulla: Kyläluettelot. <i>Helsingin yliopiston historian laitoksen julkaisuja</i> 4. Naert, Aino 1992. <i>By- och gårdnamn i Nagu</i>. Christine Bång och Rainer Fagerlund (red.) Nagu Sockens historia I: 217-243. Åbo. Nikula, Sigrid 1992. <i>Kyrkorna i Nagu</i>. Christine Bång och Rainer Fagerlund (red.) Nagu Sockens historia I: 28-62 Åbo. Niukkanen, M. 2009. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset. Tunnistaminen ja suojelu. <i>Museoviraston rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita</i> 3. Museovirasto, rakennushistorian osasto. Seppälä, Sirkka-Liisa 2007. <i>Onko muinaisjäännöksellä tilaa tulevaisuudessa – pisteistä alueita</i>. Teemu Mökkönen ja Sirkka-Liisa Seppälä (toim.) Arkeologi-päivät 2006. Arkeologi(a) ja Media & Mikä on muinaisjäännös?: 47-53. Hamina. Suomen historiallinen seura 1930. <i>Suomen vanhimmat maakirjat 1. Warsinais-Suomen maakirja v:lta 1540</i>. Helsinki.
Kertomuksen sivumäärä	89 sivua

Liitteet	Liite 1. Luettelo mustavalkonegatiiveista (TYA 25211-25298) Liite 2. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 15:1-87) Liite 3. Luettelo talletetuista esinelöydöistä (TYA 858:1-86) Liite 4. Maastokarttaote Seilin saaren eteläpäässä sijaitsevista kohteista Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista Liite 6. Sjalö (Sjalö/Fodgeby). Kylätontin asemapiirros ja aluerajaus. Liite 7. Seili Kirkkoniemi. Alueen asemapiirros ja aluerajaus. Liite 8. Seili Kirkkoniemi. Rakenne kohteen koetutkimusten koekuopassa 3. Liite 9. Seili Dårhusen. Alueen asemapiirros ja aluerajaus. Liite 10. Seili Tutkimusasema. Alueen asemapiirros ja aluerajaus. Liite 11. Asemapiirros Seilissä kesällä 2009 tehdyistä putkikaivannoista Liite 12. Lehtileikkeet dvd-r –levy
Alkuperäisen kertomuksen säilytyspaikka	Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto, Turku.

Tiivistelmä

Turun yliopiston arkeologian oppiaine suoritti kiinteiden muinaisjäännösten arkeologisen inventoinnin ja arkeologisia koetutkimuksia Saaristomerellä, Länsi-Turunmaan (ent. Nauvon) Seilissä ja lähisaaristossa kesä- ja heinäkuussa 2009. Työ on osa oppiaineen yhteistyössä Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitoksen kanssa toteutettavaa Seilin saaren arkeologia –hanketta ja sen rahoittajina toimivat arkeologian oppiaine, Saaristomeren tutkimuslaitos, sekä Turun yliopistosäätiö. Inventointi täydentää alueella aiemmin suoritettuja arkeologisia inventointeja ja tutkimuksia, joiden tuloksena alueelta tunnettiin ennalta neljä kiinteätä muinaisjäännöstä. Inventoinnin toteuttamisesta maastossa sekä esi- että jälkitöiden osalta vastasivat HuK Mikko Helminen ja HuK Juhana Ahlamo.

Inventoinnin aikana Seilin saari ja pääosa arkeologisesta näkökulmasta mielenkiintoisina pidettyjä lähisaaria kuljettiin läpi, jonka jälkeen saaren keskiosassa suoritettiin tarkempia, historialliseen lähdeaineistoon perustuvia tarkastuksia. Seilin Kirkkoniemessä ja entisillä Seilin hospitaaliin liittyneissä paikoissa suoritettiin koekuopitusta kohteiden luonteen ja laajuuden toteamiseksi.

Tutkimusalueelta todettiin 13 kohdetta jotka ehdotetaan luettavaksi muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitetuiksi. Näistä viiden ehdotetaan kuuluvan Museoviraston rauhoitusluokkaan 1 ja kahdeksan luokkaan 2. Lisäksi alueelta todettiin kuusi jäännöstä, joiden luonne tai nuori ikä suhteessa kohteiden säilyneisyyteen tai yleisyyteen ei tue kohteiden toteamista lain suojaamiksi muinaisjäännöksiksi.

Peruskarttaote

Peruskarttalehti 1043 04 AASLALUOTO. Mittakaava 1:25 000.

© Maanmittauslaitos 2009.

Sisällysluettelo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT	1
TIIVISTELMÄ	4
PERUSKARTTAOTE	5
SISÄLLYSLUETTELO.....	6
2. INVENTOINTIALUEEN LUONNE JA ASUTUSHISTORIALLINEN KEHITYS.....	9
2.1. INVENTOINTIALUEEN LUONNE.....	9
2.2. ALUEEN ASUTUSHISTORIALLINEN KEHITYS.....	9
3. LÄHDEAINEISTO JA MENETELMÄT.....	12
3.1. SEILIN JA LÄHISAARTEN INVENTOINTI.....	12
3.2. KOETUTKIMUKSET SAAREN KESKIOSASSA JA KIRKKONIEMESSÄ	13
4. KOHTEET	15
4.1. YLEISTÄ.....	15
4.2. KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET.....	16
4.2.1. LÄNSI-TURUNMAA Sjalö (Sjalö/Fogdeby) [Mjreki 1000009291].....	16
4.2.2. LÄNSI-TURUNMAA Seili Utridarens tomt	21
4.2.3. LÄNSI-TURUNMAA Seili Smedens gårdstomt.....	23
4.2.4. LÄNSI-TURUNMAA Sjalö, Ängesnäs bergen [Mjreki 533010056].....	25
4.2.5. LÄNSI-TURUNMAA Seili Saukkovuori.....	28
4.2.6. LÄNSI-TURUNMAA Seili Sandviks bergen	31
4.2.7. LÄNSI-TURUNMAA Korsgrund [Mjreki 533010021]	34
4.2.8. LÄNSI-TURUNMAA Seili Verstaantaka	36
4.2.9. LÄNSI-TURUNMAA Seili Kirkkoniemi [Mjreki 1000009155]	39
4.2.10. LÄNSI-TURUNMAA Seili Dårhusen.....	54
4.2.11. LÄNSI-TURUNMAA Seili Tutkimusasema.....	61
4.2.12. LÄNSI-TURUNMAA Seili Utridars gårdan	64
4.2.13. LÄNSI-TURUNMAA Seili Tyttökallio	67
4.3. MAHDOLLISET MUINAISJÄÄNNÖKSET	69
4.3.1. LÄNSI-TURUNMAA Seili Tutkimusaseman metsä 1	69
4.3.2. LÄNSI-TURUNMAA Seili Tutkimusaseman metsä 2	72
4.3.3. LÄNSI-TURUNMAA Seili Röykkiömäki.....	74
4.3.4. LÄNSI-TURUNMAA Seili Sandviks bergen 2.....	78
4.3.5. LÄNSI-TURUNMAA Seili Saunasaari	80
4.3.6. LÄNSI-TURUNMAA Seili Södra åkern	82
4.4. MUUT KOHTEET	84
4.4.1. LÄNSI-TURUNMAA Seili Metsäpirtti.....	84
5. PERUSKARTTAOTE RAUHOITETUIKSI ESITETTÄVISTÄ KOHTEISTA.....	86
6. YHTEENVETO	87
LIITTEET	

1. Johdanto

Turun yliopiston arkeologian oppiaine suoritti kiinteiden muinaisjäännösten arkeologisen inventoinnin ja koetutkimuksia Länsi-Turunmaan kunnassa, (ent. Nauvo) Seilin saarella kesä- ja heinäkuussa 2009. Tutkimukset olivat osa Turun yliopiston arkeologian oppiaineen yhdessä Saaristomeren tutkimuslaitoksen kanssa keväällä 2009 käynnistämää Seilin saaren arkeologisen kulttuuriperinnön tutkimushanketta. Hankkeen taustaryhmänä toimii konsortio, jossa ovat edustettuina Turun yliopiston arkeologian oppiaine, Saaristomeren tutkimuslaitos, maanomistajat (Senaattikiinteistöt, Metsähallitus ja Museovirasto) ja Turun maakunta-arkisto.

Inventoinnin ja koetutkimusten maastotyöt suoritettiin 13 päivän aikana 22.6.–3.7., 9.–10.7. sekä 20.7.2009. Työ toteutettiin Turun yliopistosäätiön hankkeelle myöntämän apurahan turvin. Inventoinnin toteuttamisesta maastossa ja esi- ja jälkitöiden osalta vastasivat HuK Mikko Helminen (1.6.-15.8.2009) ja HuK Juhana Ahlamo (15.6.-31.7.2009).

Kiinteät muinaisjäännökset ovat kulttuuriympäristön vanhimpana osana muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettuja. Asianmukaiset ja ajantasaiset tiedot suojelukohteista ovat tärkeitä myös maankäyttöä suunniteltaessa. Laki kattaa esihistoriallisten kiinteiden muinaisjäännösten lisäksi myös historiallisen ajan muinaisjäännökset. Tällaisiksi luetaan muun muassa kylämäet ja kylätontit, kellarit, torppien paikat, hylätyt viljelysmaat sekä vanhat pelto-rauniot, kirkkomaiden ulkopuoliset hautapaikat, vanhat rajakivet, tervahaudat, hiilimiilut, esiteolliset tuotantopaikat, vesi- ja tuulimylyjen jäännökset sekä pyyntikuopat.

Seilin ympäristössä on aiemmin suoritettu kaksi arkeologista inventointia, joista ensimmäisen, tuolloisen Nauvon kunnan alueen käsittäneen inventoinnin toteutti Georg Mickelson vuonna 1955¹ ja toisen Lounais-Suomen rannikon metallikautisten hautaröykkiöiden inventoinnin Timo Sepänmaa ja Tapani Tuovinen vuonna 1983². Historiallisen ajan muinaisjäännöksiä ei saarella tai sen ympäristössä ole tähän mennessä järjestelmällisesti inventoitu ollenkaan, lukuun ottamatta Marianna Niukkanen vuonna 2007 saarelle tekemää tarkastusmatkaa³. Seilin saarelta ja sen välittömästä läheisyydestä tunnettiin ennalta neljä kiinteätä muinaisjäännöstä:

- Mj 533010021, Korsgrund, ryssänuuni Seilin saaren luoteispuolella Kaksoiskareilla
- Mj 533010056 Sjalö, Ängesnäs bergen, esihistoriallinen hautaröykkiö
- Mj 1000009155, Seili Kirkkoniemi, leprasiirtolan paikka ja historiallisen ajan tuotantopaikka
- Mj 1000009291, Sjalö (Sjalö/Fogdeby), historiallisen ajan kylätontti

Alueella on tehty aiemmin myös lukuisia muita perusselvityksiä. Seilissä on tehty runsaasti rakennettuun kulttuuriympäristöön ja kulttuurimaisemaan liittyvää arvottamista. Saaren keskiosan hospitaalin ajalta periytyvä rakennuskanta kuuluu vanhoine viljelymaisematiloineen valtakunnallisesti merkittävään Airisto – Seili –maisema-alueeseen ja osa Museoviraston rakennetun kulttuuriympäristön valtakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjen luetteloon (RKY1993). Seilin vuonna 1733 valmistunut, kulttuurihistoriallisesti merkittävä

¹ Mickelson 1955.

² Tuovinen 1993.

³ Niukkanen et al. 2007.

puukirkko, sekä Seilin hospitaalin rakennuskanta on suojeltu rakennussuojelulain asetuksella 480/85. Saari kuulu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) suunnittelujärjestelmään. Leif Lindgrenin laatima Seilin pääsaaren luonnonhoitosuunnitelma valmistui vuonna 2007.

Vuonna 2009 suoritetun inventoinnin päätavoitteena oli täydentää alueella aiemmin suoritettuja arkeologisia tutkimuksia. Lisäksi työn yhteydessä kirjattiin ylös havaintoja myös sellaisista kohteista, jotka eivät kuulu muinaismuistolain piiriin, mutta jotka tässä valtakunnallisesti merkittävässä kulttuuriympäristössä ansaitsevat tulla huomioiduksi merkkeinä ihmisen toiminnasta alueella

Inventoinnin tuloksena alueelta todettiin 13 muinaismuistolain suojaamaksi esitettävää kiinteätä muinaisjäännöstä (ks. luku 4). Kohteista yhdeksän ajoittuu historialliselle ajalle ja liittyy joko Sjalö/Fogdebyn historiallisen kylätontin tai leprasiirtolan ja mielisairaalan toimintaan. Neljä kohteista ajoittuu tai saattaa ajoittua esihistorialliselle ajalle. Kohteista neljä ehdotetaan laskettavaksi Museoviraston rauhoitusluokkaan 1 ja yhdeksän rauhoitusluokkaan 2. Lisäksi inventoinnin yhteydessä todettiin kuusi kohdetta, joita nuoren ikänsä tai vaikeasti määriteltävän luonteen takia voidaan esittää muinaismuistolain piiriin kuuluviksi. Kohteet on määriteltä mahdollisiksi muinaisjäännöksiksi.

Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitos tarjosi kenttätöiden majoitus-, ruokailupalvelut, työhuoneen, veneen ja muuta välineistöä, sekä apuvoimaa ja aluetta koskevaa tietoa. Seilin Kirkkonien koetutkimuksia avustamassa toimi vapaaehtoistyövoimana Turun yliopistossa arkeologiaa opiskelevat Riku Kauhanen, Anniina Laine, Anne-Mari Liira, Marko Marila ja Toni Paukku. Lisäksi 9.-10.7. tehdyllä täydentävällä kenttätömatkalla Seiliin vapaaehtoisena inventointityön apuna toimi arkeologian opiskelija Janne Haarala. Esitämme tässä suuret kiitokset kaikille mainituille tahoille.

2. Inventointialueen luonne ja asutushistoriallinen kehitys

2.1. Inventointialueen luonne

Tutkimusalue sijaitsee Saaristomerellä Nauvon pääsaarten ja Rymättylän Aaslaluodon välisellä merialueella, Turusta Itämerelle johtavan merireitin eteläpuolella. Inventoitu alue käsitti Seilin pääsaaren, sekä saarta reunustavan lähisaariston. Tutkimusalue on laajuudeltaan noin 2,1 km², josta Seilin saari käsittää noin 1,6 km² ja inventoinnin yhteydessä tarkastetut lähisaaret (Björkholmen, Kaksoiskarit [itäinen], Korkiasaari [ruots. Högholmen], Ålderman, Saunasaari [ruots. Bastuholmen], Vättjan) yhteensä noin 0,5 km².

Seilin saaren maaperästä suurin osa on Geologian tutkimuslaitoksen maaperäkartta-aineiston⁴ ja kentällä tehtyjen havaintojen perusteella avokalliota tai ohuen savi- tai hiekkamoreenin peittämää kalliota. Saaren pohjoisosassa, Kirkkoniemellä ja saaren eteläosassa sijaitsee hiekka- ja hiekkamoreenialueita ja saarta halkoo pohjois-, keski- ja eteläosissa vuonomainen savikkoalueet, jotka ovat pääosin olleet niittyinä, sekä lähinnä 1800- ja 1900-lukujen aikana viljelykäytössä.

Saari on oletettavasti viimeistään 1600-luvulta 1900-luvun alkuun ollut maisemaltaan varsin avoin ja puuton. Nykyisin saaren korkeimmat kohdat (noin 20-35 m mpy) ovat havupuumetsää kasvavia kalliokohoumia. Saaren keskialueelle leimallista ovat avoimet, viljelykäytöstä 1900-luvun puolivälissä jääneet niitty- ja peltoalueet ja 1800-luvulta paikoin aina 2000-luvulle ajoittuva asemaltaan väljä rakennuskanta. Seilin saaren keskialueen maanomistaja on Senaattikiinteistöt ja sen haltijana on Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitos. Seilin Kirkkoniemi on Museoviraston omistuksessa. Saaren pohjois- ja eteläpään pääosin metsää ja kallioaluetta olevat alueet ovat Metsähallituksen omistuksessa. Tämän lisäksi pääosin saaren ranta-alueilla sijaitsee yksityisessä omistuksessa olevia alueita⁵.

2.2. Alueen asutushistoriallinen kehitys

Varhaisimmat merkit ihmistoiminnasta Seilin saarella ovat ajoitettavissa pronssi- tai rautakaudelle. Saaren eteläpäässä sijaitseva Ängesnäs bergenin pronssi- tai rautakautiseksi ajoitettu hautaröykkiö tutkittiin Turun yliopiston arkeologian oppiaineen opetuskaivauksissa vuonna 1993⁶, ja se todettiin tuolloin löydettömäksi.

Ensimmäinen asiakirjalähde, jossa Seilin saari mainitaan, on vuonna 1540 laadittu Varsinais-Suomen maakirja⁷. Seilissä on vuoden 1540 maakirjan mukaan sijainnut yksi kylä (*Seliöö*)⁸, jossa on ollut vuonna 1540 viisi taloa ja vuonna 1566⁹ kolme taloa. Kylä kuului yhdessä kauden muun kylän kanssa Prostvikin pyöliin eli ruotsalaisen oikeuden mukaiseen verotusalueeseen (ruots. bol). Prostvikin pyöli mainitaan keskiaikaisissa asiakirjalähteissä vuonna 1463¹⁰. Kylä ja saari mainitaan varhaisimmissa 1500-luvun asiakirjalähteissä vaihtelevin kir-

⁴ Geologian tutkimuslaitoksen maaperäkartta 2009, karttalehti 1043 04

⁵ Lindgren 2007

⁶ Tuovinen 1993.

⁷ Fagerlund 1992, 20-22.

⁸ Suomen vanhimmat maakirjat I. Varsinais-Suomen maakirja w:lta 1540.

⁹ Suomen asutus 1560-luvulla: Kyläluettelot.

¹⁰ Fagerlund 1992, 21-22.

joitusasuin muun muassa nimillä *Seliöö*, *Sällöby*, *Sälöö*, *Sälöy*, *Siellöö*¹¹. Nauvon kylän- ja paikannimiä käsitellyt Aino Naert selittää Seilin nimen etymologian varhaisiin nimiin perustaen Nauvon ruotsinkielisen paikallismurteen hyljettä merkitsevän sanan *säl* kautta.

Vaikka asiakirjamaininnat Seilin saaresta alkavat vuoden 1540 maakirjasta, on mahdollista, että saaren kyläasutus polveutuu jo keskiajalle. Tähän viittaa myös nyt inventoinnin yhteydessä dokumentoitu kuppikallio, joka muinaisjäännöstyyppinä liitetään etenkin Lounais-Suomessa yleisesti rautakautiseen asutukseen.

Saaren yhteiskunnallinen merkitys muuttui olennaisesti 1600-luvun alussa. Ahvenanmaalla ja Varsinais-Suomen rannikkoalueilla puhjenneen lepraepidemian johdosta kuningas Kustaa II Adolf perusti Seiliin leprahospitaalin 16.7.1619 päivätyllä käskykirjeellä. Hospitaalin sijainti valittiin käskykirjeessä eriteltyjen perustelujen mukaan riittävän etäälle Turun kaupungista sijaitsevalle jopa satojen sairastuneiden asuttamiseen kelvolliselle paikalle¹². Epidemian leviämisen pelossa etäälle Turun kaupungista perustettu hospitaali oli tällaisena eristyskohteena nykyisen Suomen alueella ensimmäinen laatuaan. Lepraan sairastuneiden lisäksi saarelle alettiin jo heti 1600-luvulla eristää myös muihin sosiaalisesti leimaaviin tauteihin kuten kuppiaan sairastuneita, köyhiä, vammaisia, vanhuksia ja psyykkisesti sairaita. Myöhemmin saarelle sijoitettiin myös poliittisesti vainottuja henkilöitä¹³.

Hospitaalitoiminnan alkaessa saarelle määrättiin rakennettavaksi neljä asuintupaa, leivintupa ja sauna. Rakennusten valmistuttua vuonna 1622 Turussa toiminut Pyhän Yrjänän hospitaali lakkautettiin ja sen potilaat siirrettiin Seiliin¹⁴. Turun Pyhän Yrjänän hospitaalin kirkko purettiin ja kasattiin uudelleen Kirkkoniemeeseen vuonna 1624¹⁵. Hospitaalin rakennukset sijaitsivat aluksi erillisenä pienenä saarena olleella Kirkkoniemellä (1600- ja 1700-luvuilla Sjukholm, 1800-luvulla Holmudden¹⁶), jolle on viimeistään 1700-luvun lopulta asti päässyt kapeaa maakannasta pitkin. Spitaalittomien kuten kirkkoherran, taloudenhoitajan ja ”sairastumattomien” karkoitettujen rakennukset sijaitsivat 1600- ja 1700-luvuilla salmen länsipuolella pääsaaren rannassa.¹⁷

Kirkko ja muut saarelle 1600-luvulla rakennetut hospitaalin rakennukset rapistuivat lopullisesti isonvihan aiheuttaman perikadon seurauksena. Vanha kirkko todettiin purkukuntoiseksi vuonna 1731 ja uusi, yhä olemassa oleva puinen Seilin kirkko pystytettiin entisen paikalle vuonna 1733. Samalla kirkon kellotornista luovuttiin ja kellotapuli rakennettiin ilmeisesti nykyisen tapulin paikalle kirkon eteläpuolelle¹⁸.

Viimeisen lepraan sairastaneen potilaan kuoltua vuonna 1784 hospitaali alkoi toimia erityisesti houruinhuoneena (Dårhus). Seilistä on maininta pääsaaren puolella sijainneesta, neljä sel-

¹¹ Naert 1992, 232.

¹² Haltia 1963, 1-2.

¹³ Ahlbeck-Rehn 2006, 105; Granström 1992, 207.

¹⁴ Granström 1992, 206.

¹⁵ Nikula 1992, 57.

¹⁶ *Charta öfver Sjöhlö Hospitals Hemmans Ägor uti Nagu Soken Wirmo Härad och Åbo Län*. Piirtänyt Johan Tillberg 1811.

¹⁷ Aminoff-Winberg 2001, 271.

¹⁸ Granström 1992, 206-207.

liä käsittäneestä houruinhuoneesta jo vuodelta 1689¹⁹. Houruinhuoneet sijaitsivat oletettavasti viimeistään isovihan jälkeen aivan Kirkkoniemeä vastapäätä olevalla kalliolla, jolla sijaitsi vielä 1800-luvun alussa neljä ”ikivanhaa ja käytöstä poistunutta sairashuonetta”²⁰.

Vuonna 1803 aiemman houruinhuoneen kaakkoispuolella sijaitsevalle korkeammalle mäenharjanteelle rakennettiin kivinen sairastupa, keittiörakennus ja makasiinirakennus täällä jo aiemmin sijainneen puisen houruinhuonerakennuksen yhteyteen²¹. Myöhemmin 1800-luvun mittaan osa myöhemmän sairaalan paikalta purettiin tai sieltä tuhoutui tulipalojen seurauksena rakennuskantaa ja pihapiiri muuttui kivisten uudisrakennusten ja näiden laajennusten seurauksena umpinaisemmaksi. 1700- ja 1800-lukujen taitteessa saaren keskiosissa sijaitsi sairashuoneiden lisäksi muun muassa hospitaalin taloudenhoitajan ja työväen, kuten valvojan, sepän ja renkien tontit. Seilin maatila toimi hospitaalin perustamisesta 1619 aina vuoteen 1962 sairaalan muonittajana²².

1800-luvun puolivälissä Seilin sairaalan merkitys muuttui Helsingin Lapinlahteen perustetun mielisairaalan ja psykiatrian kehittymisen seurauksena. Seilistä muodostui 1840-luvulla kroonisista mielenterveyshäiriöistä kärsivien naisten kroonikkosiirtola, kun taas vastaavasti kroonikkomiehet sijoitettiin Käkisalmeen perustettuun mielisairaalaan.²³

Seilin mielisairaala lakkautettiin vuonna 1962, jonka jälkeen valtion omistuksessa olevien tiluksien ja kiinteistöjen haltijoiksi tulivat Metsähallitus ja Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitos. Mielisairaalan viimevaiheen rakennuskokonaisuus on vuodesta 1962 toiminut tutkimuslaitoksen tutkimusasemana ja hospitaalin 1800-luvun alusta 1900-luvun alkuun ajoittuva rakennuskanta toimii laitoksen tutkijoiden ja opiskelijoiden majoitustilana. 1900- ja 2000-lukujen aikana saarella on toteutettu varsin vähän rakennushankkeita²⁴.

¹⁹ Haltia 1963, 4.

²⁰ ”4:a urgamla obrukbara dårhus”, *Charta öfver Sjählö Hospitals Hemmans Ägor uti Nagu Sogn Wirmo Härad och Åbo Län*. Piirtänyt Johan Tillberg 1811.

²¹ Joutsalmi 2008, 143.

²² *ibid.*

²³ esim. Ahlbeck-Rehn 2006, 109.

²⁴ Joutsalmi 2008.

3. Lähdeaineisto ja menetelmät

3.1. Seilin ja lähisaarten inventointi

Inventoinnin suunnittelussa ja esitöissä käytettiin apuna Saaristomeren aluetta käsittelevää historiantutkimusta ja Nauvon pitäjänhistoriaa, sekä erityisesti Seilin saarta ja saarella sijainnutta spitaalihospitaalia ja mielisairaala käsittelevää kirjallisuutta²⁵. Muinaisjäännösten tulkinta, luokittelu ja aluerajaukset perustuvat Museoviraston rakennushistorian osaston historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten määrittelyä ja suojelua käsittelevään oppaaseen²⁶, Sirkka-Liisa Seppälän muinaisjäännösten merkitsemistä koskevaan artikkeliin²⁷ sekä Marianna Niukkasen laatimaan erikseen kylätonttien menettelyä koskevaan oppaaseen²⁸.

Historiallisen ajan asutusjäännösten tulkinnan ja paikantamisen apuna käytettynä aineistona toimi keskeisesti Johan Tillbergin vuonna 1811 laatima Seilin hospitaalin tiluskartta ja tähän liittyvä, pääosin Metsäntutkimuslaitoksen piirustuskokoelmaan lukeutuva aineisto (ks. taulukko 1). Vuoden 1811 kartta on vanhin tunnettu saarta kuvaava pienimittakaavainen karttadokumentti. Toinen tutkimuksen apuna alueen 1700- ja 1800-lukujen rakentamisesta kertova asiakirja-aineisto oli Seilin hospitaalin palovakuutusasiakirjat.

Vuosi	Tekijä	Selite	Arkistolaitos, -yksikkö ja sijoitus
1730	J. Castin	Project till Bygnad wid Siählöö Hospital	Turun maakunta-arkisto, Turku. Seilin sairaalan arkisto. 5.4.2.
1795-1956	useita	Seilin sairaala. Palovakuutusasiakirjat	Turun maakunta-arkisto, Turku. Seilin sairaalan arkisto. 5.5.
1811	Joh. Tillberg genom C.J.Ezelius	Charta öfver Sjählö Hospitals Hemmans Ägor uti Nagu Sockn, Virmo Härad och Åbo Län	Kansallisarkisto, Helsinki. Metla, Solböle la.* 7
1811	Joh. Tillberg genom C.J.Ezelius	Charta öfver Sjählö Hospital Hemmans Ägor jämte Maiholm och Wallmo utbytskatter uti Nagu Sockn Virmo Härad och Åbo Län.	Kansallisarkisto, Helsinki. Metla, Solböle la.* 9 56M 06/pääll
1800-luku	-	Planteckning af Sjählö Hospitals Gården	Kansallisarkisto, Helsinki. Metla, Solböle la.* 4 56M 31/19
1912	Bockström, Bertil	Karta öfver Sjählö hospitals hemman i Nagu socken.	Kansallisarkisto, Helsinki. sto kd 58/225 1912 1. aktissa

Taulukko 1. Luettelo inventoinnissa käytetyistä historiallisesta arkistoaineistosta.

²⁵ esim. Ahlbeck-Rehn 2006, Granström 1992, Haltia 1963, Joutsalmi 2008, Lindgren 2007, Nikula 1992

²⁶ Niukkanen 2009.

²⁷ Seppälä 2007.

²⁸ Niukkanen 2007.

Lisäksi inventoinnin apuna käytettiin nuorempia Seilin maanjako- ja yleiskarttoja maastossa tehtyjen rakennusjäännösten ajoituksen tarkentamiseksi. Kartta-aineisto asemoitiin digitaalisesti valokuvattuna tai skannattuna MapInfo Professional -paikkatieto-ohjelmistoa käyttäen yhtenäiskoordinaatistossa olevalle paikalleen. Lisäksi apuna käytettiin Geologian tutkimuskeskuksen digitaalista maaperäkartta-aineistoa²⁹ ja Maanmittauslaitoksen peruskartta-aineistoa³⁰.

Karttojen sisältämä informaatio, kuten pellot, peltoalueet, niityt, tiet, tonttimaat, rakennukset ja rannat sekä kosteikot digitointiin MapInfoa käyttäen vektorimuotoon. Tätä aineistoa tulkittiin eri karttojen tarjoamissa aikatasoissa, sekä hyödynnettiin maastotyötä varten tehdyissä, eri aikatasoja kuvaavissa tulosteissa.

Inventointi suoritettiin maastossa kulkemalla tutkimusalue läpi etsien merkkejä kiinteistä muinaisjäännöksistä. Osa Seiliä ympäröivistä saarista tarkastettiin mataluuden ja hyvän näkyvyyden ansiosta vain veneestä käsin. Tutkimusalueen keskiosassa inventointi suoritettiin toteamalla 1900- ja 2000-luvuilla maankäytön seurauksena tuhoutuneet alueet ja tämän jälkeen paikallistamalla vanhoista kartoista digitoidut merkinnät nykymaastossa ja tämän kautta etsimään merkkejä kiinteistä muinaisjäännöksistä. Kohteet dokumentoitiin käsin tai takymetrillä tehdyin mittauksin (ks. Luku 3.2.), ja valokuvaamalla ne sekä mustavalkofilmille että digitaalisesti ja merkitsemällä ylös kohteiden maastossa havaittu tuhoutuneisuus. Kohteiden sijainti talletettiin GPS-paikanninta hyödyntäen yhtenäiskoordinaatistojärjestelmän (YKJ) mukaisin koordinaatein. Osa niittyalueista kasvoi inventoinnin maastotöiden aikaan korkeaa heinää ja nämä olivat vaikeiden havainnointimahdollisuuksiensa takia jätettävä vähemmälle huomiolle.

3.2. Koetutkimukset saaren keskiosassa ja Kirkkoniemessä

Seilin kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnin lisäksi kesän 2009 kenttätöiden tavoitteena oli tehdä koetutkimuksia saarella sijaitsevien jo aiemmin tunnettujen historiallisen ajan maankäyttöön, hospitaaliin ja Seilin kirkkoon liittyvillä kohteilla. Koetutkimuksiin päätettiin kuluttaa muuta kenttätöitä runsaammin aikaa, jonka ansiosta kohteilla oli mahdollista suorittaa koekuopitusta sekä toteuttaa takymetrin avulla maastokartoitusta sekä mittausdokumentointia. Tutkimuksilla pyrittiin ensisijassa selvittämään kohteiden säilyneisyyttä, luonnetta ja alueellisia rajoja.

Seilin viimeistään uuden ajan alussa perustetulla kylätontille, Kirkkoniemellä Seilin kirkon edustalle, sekä pääsaarella sijaitseville 1600-1800-luvuille ajoituville mielisairaalakohteille kaivettiin yhteensä 12 1-2,5 m² suuruista koekuoppaa. Koekuopituksessa todetut rakenteet dokumentoitiin valokuvaamalla sekä Kirkkoniemen koekuopan 3 kohdalla takymetrin avulla tehdyn mittausdokumentoinnin avulla. Kajoamattomaan pohjamaahan kaivettua kuoppaa 3 lukuun ottamatta todetut rakenteet peitettiin paljastamisen jälkeen muovilla ja kuoppien koillis- ja lounaiskulmat merkittiin harjateräspuikoin myöhemmän paikallistamisen helpottamiseksi. Rakenteettomiksi todetut koekuopat kaivettiin kajoamattomaan pohjamaahan, jonka jälkeen kuoppien pohjalle tehtiin lapiopisto havaintojen varmistukseksi. Kuoppien

²⁹ Geologian tutkimuslaitoksen maaperäkartta 2009, karttalehti 1043 04, mittakaava 1:20000

³⁰ Maanmittauslaitoksen peruskartta 2009, karttalehti 1043 04, mittakaava 1:20000

sijainti talletettiin takymetrin avulla ja merkittiin myöhemmin osaksi kohteiden asemapiirrosta.

Seilin saarella ei sijaitse Maanmittauslaitoksen tai Länsi-Turunmaan kaupungin ylläpitämiä valtakunnalliseen karttakoordinaatistoon sidottuja kolmiomittauspisteitä. Näin ollen kohteilla takymetrillä mittausdokumentointi suoritettiin kullekin paikalle erikseen luodussa paikallisessa koordinaatistossa (origo x 500, y 100), jonka suuntaus asetettiin bussolin avulla neulapohjoiseen. Samaten mittauksen korkeusarvoina käytettiin "kelluvaa" lukemaa, jonka arvo origopisteessä määriteltiin karkeasti kohteen sijainnin perusteella. Mittausdokumentoinnin yhteydessä kohteilla dokumentoitiin rakennukset ja polut, jonka lisäksi maastosta mitattiin maastomallien luomiseksi pintapisteverkko.

Kohteella Seili Dårhusen kaivettiin yksi koekuoppa (1) 1600-1700-luvulle ajoittuvan hauruinhuonekokonaisuuden itäisimmän rakennuksenjäännöksen luonteen selvittämiseksi. Seili Tutkimuslaitoksessa kaivetun koeojan 2 avulla dokumentoitiin 1800-luvulla nykyisen pihamaan alueella sijainneen kivisen makasiinirakennuksen jäännöksiä. Seilin Kirkkoniemellä kirkon etelä- ja kaakkoispuolella sijaitsevalle aukealle avattiin yhteensä 10 koekuoppaa, joista kahdesta koekuopasta (3 ja 4) todettiin varmuudella rakennukseen liittyviä rakenteita ja lopuista tehtiin havaintoja kulttuurimaakerroksesta. Tämän lisäksi kirkon itäpuolella sijaitsevalle niittyalueelle avattiin kaksi koeruutua (11 ja 12), joista jälkimmäisestä talletettiin runsaasti historialliselle ajalle ajoittuvia löytöjä.

Koekuopista talletetut löydöt (TYA 858:1-86) luettelointiin Turun yliopiston arkeologian oppiaineen esinekokoelmaan, jonka lisäksi kuopista otettiin talteen säilyttämisen kannalta toisarvoisia löytöjä, jotka poistettiin dokumentoinnin jälkeen. Koekuoppia koskevat tarkemmat havainnot ja löydökset käsitellään kunkin kohteen vuoden 2009 tarkastusta koskevassa osiossa.

Lisäksi saarella kenttätöiden aikana tehty tietoliikenne- ja sähkökaapeliputkistojen kaivutyö vaikutti inventoinnin suorittamiseen. Kaivannon linjat sijaitsivat monilta osin aiempia saarella tehtyjä maankaivutöissä avatuilla kohdilla. Sjalö/Fogdebyn kylätontin kohdalla putkilinja leikkasi kuitenkin tontin poikki. Asian kentällä päivää ennen suunniteltua kaivutyötä tehdyn toteamisen jälkeen Museoviraston Rakennushistorian osaston intendentti Johanna Enqvistin kanssa 23.6.2009 käydyn keskustelun perusteella kaivaminen sallittiin konekaivun valvonnan avulla.

Kaivetut linjat merkittiin kentällä asemakarttaan, jonka jälkeen alueelle palattiin myöhemmin tekemään maastokartoitus takymetrin avulla. Tämän yhteydessä kaivantojen linjat ja muut muinaisjäännösalueen säilyneisyyteen vaikuttavat vanhempien kaivantojen paikat talletettiin takymetrillä. Muinaisjäännöstä koskeva aluerajaus luotiin myöhemmin asemomalla vanhin tonttia esittävä karttalehti digitaalisten mittautustietojen avulla nykykartalle.

4. Kohteet

4.1. Yleistä

Inventoinnin yhteydessä todetut kohteet on järjestetty Museoviraston muinaisjäännösten luokittelumenettelyä soveltaen seuraavaan järjestykseen

1. kohteen laji

- kiinteät muinaisjäännökset
- mahdolliset muinaisjäännökset
- muut kohteet

2. kohteen päätyyppi (aakkosjärjestyksessä)

- asuinpaikat
- hautapaikat
- kivirakenteet
- kultti- ja tarinapaikat
- puolustusvarustukset
- työ- ja valmistuspaikat

3. kohteen alatyypit (aakkosjärjestyksessä)

Kohteita koskevat aluerajaukset ja kartta-aineisto on sijoitettu pääosin kertomuksen liitteiksi. Kaikki kiinteiksi muinaisjäännöksiksi esitetyt kohteet on merkitty peruskarttaotteeseen luvussa 5, sekä liitteissä 4 ja 5.

4.2. Kiinteät muinaisjäännökset

4.2.1. LÄNSI-TURUNMAA Sjalö (Sjalö/Fogdeby) [Mjreki 1000009291]

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös	<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>MJ-tyyppi:</i>	asuinpaikat	<i>Alatyyppi:</i>	kylänpaikat
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2	<i>Lukumäärä:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691276, Ikoo 3221214, korkeus noin 15 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	757 m²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee noin 0,57 kilometriä Seilin kirkosta etelälounaaseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisteri-kylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-1, Seili
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Senaattikiinteistöt	<i>Osoite:</i>	Senaattikiinteistöt PL 237, 00531 HELSINKI
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Aiemmat tutkimukset			
<i>Vuosi:</i>	2007	<i>Laji:</i>	Tarkastus
<i>Tutkija:</i>	Niukkanen, Marianna	<i>Löydöt:</i>	-
<i>Viite:</i>	Muinaisjäännösrekisteri [http://kulttuuriymparisto.nba.fi/], luettu 26.7.2009.		
<i>Huomautuksia:</i>	Muinaisjäännös on merkitty tarkastuksen yhteydessä pistemuotoisena koordinaatein N 6691265, E 3221193.		

Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	23.-24.6. ja 30.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25220-25226	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:13-20, 84
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 4. Maastokarttaote Seilin saaren eteläpäässä sijaitsevista kohteista Liite 6. Sjalö (Sjalö/Fogdeby). Kylätontin asemapiirros ja aluerajaus.		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kylätontti sijaitsee Seilin keskiosassa, sitä pohjoisessa, idässä ja etelässä ympäröiviä vanhoja peltoalueita korkeammalla kallioisella mäellä. Maaperä alueella on hiekkamoreenia ja kalliota. Tontti on yhä asuttu ja sillä sijaitsee nykyisin Saaristomeren tutkimuslaitoksen asuinkäytössä oleva rakennuskokonaisuus. Pihapiirissä on runsaasti maan alle tehtyjä kaivantoja (mm. sähkötolppa, pyykinkuivatus- ja mattotelineitä, jätevesiviemärinti), jotka liittyvät tontin myöhempään maankäyttöön.		
<i>Kuvaus:</i>	Historiallinen kylätontti on sijainnut asutettuna pelto- ja niittyalueiden ympäröimällä mäellä viimeistään 1500-luvulta lähtien yhtäjaksoisesti nykypäivään saakka. Tontin vuonna 1811 Seilin hospitaalin tiluskartan perusteella vanhimmaksi säilyneeksi paikaksi määritettävissä oleva alue sijaitsee tiiviisti rakennetun pihapiirin keskellä ja rajautuu pihan itäpuolella pohjois-eteläsuuntaiseen hiekkatiehen, pohjoispuolella kiviperustaisen itä-länsisuuntaisen asuinrakennuksen alla mahdollisesti säilyneeseen alueeseen, luoteessa avokallioalueeseen, lännessä 1800-luvun alkupuolella rakennettuun asuinrakennukseen ("Valkoinen talo") ja lounaassa ja etelässä nykyisen pihapiirin eteläreunaan. Tontin keski- ja pohjoisosa on tuhoutunut 1900-luvun aikana tehtyjen sähkö- ja viemärintikaivantojen seurauksena. Kesällä 2009 tehdyt sähkö- ja putkilinja-kaivannot halkovat tontin eteläpuolta, jolla tontin jäännöksen muutoin ovat oletettavasti säilyneet.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Aiemman tarkastuksen perusteella määritetyn kylätontin oletettavasti säilyneiden osien alue paikannettiin nykyisen "Valkoisen talon" pihapiiriin. Kylän oletettavasti pitkään mies- tai karjapihana toiminut alue avokalliolla yhä asutun pihapiirin itä- ja koillispuolella on tuhoutunut 1800- ja 1900-lukujen rakentamisen yhteydessä. Säilyneessä pihapiirissä, sekä tätä ympäröineellä mäellä verstarakennuksen ympäristössä ja itä- ja koillispuolen kallioalueella todettiin runsaasti pölkköruohoa. Inventoinnin kenttätöiden aikana Seilissä tehtiin tietoliikenneyhteyksien ja sähköistyksen parantamiseen liittyviä putkien asennustöitä, jotka edellyttivät noin 0,5-0,7 metriä leveiden ja 0,4-0,8 metriä syvien kaivantojen tekemistä (ks. liite 6). Suunnitellut työt koskivat myös Sjalö (Sjalö/Fogdeby) kylätonttia. Museoviraston rakennushistorian osaston edustajan kanssa 23.6.2009 käydyn puhelinkeskustelun pohjalta jo aiemmin muinaisjäännökseksi todettu kylätonttialueelle päätettiin myöntää lupa kaivaa putkien asennuksen edellyttämät kaivannot niin, että kaivinkoneen työtä valvottiin kaivun edetessä. Kylätontin keski- ja pohjoispuolella (ks. liite 6) kaivanto avattiin jo aiemmin viemärintitöiden yhteydessä tehdyille alueelle. Tälle asennetusta yhdyskaivosta		

	pihamaan poikki tehtiin etelälounaan-pohjoiskoillisen suuntainen 0,6 metriä leveä ja 0,5 metriä syvä kaivanto, joka kulki pihan poikki kulkevan hiekkatien suuntaisesti (ks. kuvat 2-4). Valkoisen talon kuistin kaakkoiskulman kohdalta Meijerin luoteiskulmalle kaivettiin pääkaivannosta eriytyvä kaivanto, joka oli leveydeltään ja syvyydeltään samankokoinen pidemmän kaivannon kanssa. Kaivannot tehtiin kaivamalla ohjeistuksen mukaan kerrallaan 5-20 cm syvyisiä kerroksia. Etelälounaan-pohjoiskoillisen suuntaisen kaivannon pohjoiskoillisen pää paljasti pintamaan alta väriltään tummaa hiekkaa. Kaivannon keskivaiheilla, Valkoisen talon kuistin kaakkoispuolella pintamaan alta paljastui tumma, osin nokimaasta koostuva kerros, jossa oli runsaasti tiiltä ja hiiltynyttä tai hiiltymätöntä puuta. Kerrostuma oli oletettavasti varsin ohut ja sen rajoja oli vaikea määrittää. Samalla kohdalla oja oli myös huomattavasti muuta kaivantoa kivisempi, joka saattaisi viittaa rakennuksenperustuksen ja/tai uuninperustuksen jättämään kiviainekseen. Kaivannon etelälounaanpäästä, noin 4 metriä Valkoisen talon kaakkoiskulmasta etelään paljastui muovista vesiputkea varten kaivettu linja, joka seurasi kaivantoa. Aivan kaivannon päädyistä paljastui multaisempaa maa-ainesta, joka kartta-aineiston analyysin perusteella voidaan tulkita liittyväksi paikalla jo 1800-luvun alussa sijainneeseen vanhaan puutarha-alueeseen. Alue ja 23.-24.6. tehtyjen putkikaivantojen sijainti kartoitettiin paikallisessa, neula-pohjoiseen orientoidussa koordinaatistossa takymetrin avulla. Myöhemmin takymetrillä tuotettu asemapiirros asemoitiin paikkatieto-ohjelmistoa hyödyntäen aluetta vuoden 1811 tiluskartassa käsittävän otteen kanssa.
<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Själö (Själö/Fogdeby) kylätontti on muodostunut liitteessä 6 esitettyyn laajuuteensa viimeistään 1800-luvun alussa, ja aluetta on syytä arvella asutetun ainakin uuden ajan alusta saakka, mahdollisesti jo keskiajalla. Kohteen korkea ikä perustee alueen toteamista muinaismuistolain (295/1963) suojaamaksi kiinteäksi muinaisjäännökseksi, rauhoitusluokkaan 2.

Kuva 1. Sjalö (Sjalö/Fogdeby). Näkymä kylätontille kuvattuna itäkaakosta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25220.

Kuva 2. Sjalö (Sjalö/Fogdeby). Kylätontin pihapiiriä ennen kaivuutöiden aloittamista. Pohjoiskoillisen-etelälounaansuuntainen putkikaivanto avattiin kuvassa näkyvän hiekkatien kohdalle. Kuvattu pohjoiskoillisesta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:13.

Kuva 3. Sjalö (Sjalö/Fogdeby). Kylätontin pihapiiriä ennen kaivuutöiden aloittamista. Pohjoiskoillisen-etelälounaansuuntainen putkikaivanto avattiin kuvassa näkyvälle linjaseipäin merkitylle linjalle. Kuvattu etelälounaasta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:15.

Kuva 4. Sjalö (Sjalö/Fogdeby). Näkymä nk. Valkoisen talon sisäänkäynnin edestä (pohjoisluoteesta) Meijerille. Etualalla pohjoiskoillisen-etelälounaan suuntainen, sekä pohjoisluoteen-eteläkaakon suuntainen kaivanto. Foto: Juhana Ahlamo.

4.2.2. LÄNSI-TURUNMAA Seili Utridarens tomt

Perustiedot			
Laji:	kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus:	uusi aika
MJ-tyyppi:	asuinpaikat	Alatyyppi:	torpat
Rauhoitusluokka:	2	Lukumäärä:	1
Peruskartta:	1043 04	Peruskartan nimi:	AASLALUOTO
Koordinaatit:	Pkoo 6691655, Ikoo 3221385, korkeus noin 1,5-2,5 m mpy		
Koordinaattiselite:	keskikoordinaatti (GPS)	Pinta-ala:	744 m²
Maastomerkintä:	ei merkintää		
Etäisyystieto:	Kohde sijaitsee 0,14-0,18 kilometriä Seilin kirkosta lounaaseen.		
Omistajatiedot			
Alue tai rekisteri-kylä:	Seili	Tila:	445-593-1-1, Seili
Omistaja:	Suomen valtio / Senaattikiinteistöt	Osoite:	Senaattikiinteistöt PL 237, 00531 HELSINKI
Lisätiedot:	-		
Tutkimukset 2009			
Aika:	9.7.2009	Löydöt:	-
MV-kuvat:	TYA 25295	Digikuvat:	TYA 15:85
Karttaotteet:	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista.		
Sijainti ja maasto:	Kohde sijaitsee Fyriksi kutsutun asuinrakennuksen pohjoispuolella ja Kirkkoniemelle kohtaavan tien etelä ja kaakkoispuolella sijaitsevalla tasaisella niitty- ja joutomaa-alueella. Maaperä alueella on hiekkaa.		
Kuvaus:	Utridarens tomt eli valvojan tontti asuinrakennuksineen, navettoineen, sekä entisine perunamaa ja tupakkatarha-alueineen rajautuu vuonna 1811 laaditun Seilin hospitaalin tiluskartan mukaan vanhan houruinhuoneen (ks. kohde Seili Dårhusen) koillispuolella sijaitsevan avokallion pohjoispuolelle, sekä pohjoisessa jo tuolloin lähes nykyisen linjauksen mukaan Kirkkoniemelle johtaneen polun eteläpuolelle. Tontti on autioitunut ja hävinnyt historiallisen kartta-aineiston perusteella vuosien 1811-1892 välisenä aikana. Kartassa merkittyjen rakennusten perustukset ovat havaittavissa maastossa ja on syytä olettaa, ettei alueella ole 1900-luvun aikana suoritettu sellaista maanmuokkausta, joka olisi tuhonnut kohteeseen liittyviä rakenteita tai kulttuurikerroksia.		

<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kohde ja siihen liittyvät rakennustenperustukset paikannettiin maastossa vuoden 1811 kartta-aineiston avulla. Kohde dokumentoitiin valokuvaamalla ja aluerajaus määritettiin paikkatieto-ohjelmistolla hyödyntäen nykykartalle asemoitua historiallista kartta-aineistoa.
<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Utridarens tomt on ollut asutettuna todetussa laajuudessaan viimeistään 1800-luvun alussa ja autioitunut 1800-luvun aikana. Kohteen varhainen ajoitus ja hyvä säilyneisyys perustelevat alueen toteamista muinaismuistolain (295/1963) suojamaksi kiinteäksi muinaisjäännekseksi, rauhoitusluokkaan 2.

Kuva 5. Seili Utridarens tomt. Kohde sijaitsee sähköpylvään ympärillä tasaisella heinikkoalueella. Kuvattuna nostolavalta (etelälounaasta). Foto: Mikko Helminen / TYA 25295.

4.2.3. LÄNSI-TURUNMAA Seili Smedens gårdstomt

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös	<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>MJ-tyyppi:</i>	asuinpaikat	<i>Alatyyppi:</i>	torpat
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2	<i>Lukumäärä:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691668, Ikoo 3221211, korkeus noin 5 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	388 m²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee 0,30-0,32 kilometriä Seilin kirkosta länsilounaaseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisteri-kylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-1, Seili
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Senaattikiinteistöt	<i>Osoite:</i>	Senaattikiinteistöt PL 237, 00531 HELSINKI
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	9.7.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	-	<i>Digikuvat:</i>	-
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee vanhojen niittyalueiden ympäröimällä lehtipuuta kasvavalla kalli- oisella alueella.		
<i>Kuvaus:</i>	Smedens gård eli sepän torppa talousrakennuksineen, sekä entisine niitty- ja tu- pakkatarha-alueineen rajautuu vuonna 1811 laaditun Seilin hospitaalin tiluskartan mukaan vanhan houruinhuoneen (ks. kohde Seili Dårhusen) koillispuolella sijait- sevan avokallion pohjoispuolelle, sekä pohjoisessa jo tuolloin lähes nykyisen linja- uksen mukaan Kirkkoniemelle johtaneen polun eteläpuolelle. Torppa on autioitunut ja hävinnyt historiallisen kartta-aineiston perusteella vuosi- en 1811-1892 välisenä aikana. Kartassa merkittyjen rakennusten perustukset ovat havaittavissa maastossa ja on syytä olettaa, ettei alueella ole 1900-luvun aikana suoritettu sellaista maanmuokkausta, joka olisi tuhonnut kohteeseen liittyviä ra- kenteita tai kulttuurikerroksia.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kohde ja siihen liittyvät rakennustenperustukset paikannettiin maastossa vuoden 1811 kartta-aineiston avulla. Kohteen aluerajaus määritettiin paikkatieto- ohjelmistolla hyödyntäen nykykartalle asemoitua historiallista kartta-aineistoa.		

<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Smedens gårdstomt on ollut asutettuna todetussa laajuudessaan viimeistään 1800-luvun alussa ja autioitunut 1800-luvun aikana. Kohteen varhainen ajoitus ja hyvä säilyneisyys perustelevat alueen toteamista muinaismuistolain (295/1963) suojamaksi kiinteäksi muinaisjäännöksi, rauhoitusluokkaan 2.

4.2.4. LÄNSI-TURUNMAA Sjalö, Ängesnäs bergen [Mjreki 533010056]

Perustiedot			
Laji:	kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus:	pronssi- ja/tai rautakautinen
MJ-tyyppi:	hautapaikat	Alatyyppi:	hautaröykkiöt
Rauhoitusluokka:	2	Lukumäärä:	1
Peruskartta:	1043 04	Peruskartan nimi:	AASLALUOTO
Koordinaatit:	Pkoo 6691197, Ikoo 3221602, korkeus (alin) 30 m mpy		
Koordinaattiselite:	keskikoordinaatti (GPS)	Pinta-ala:	21,7 m²
Maastomerkintä:	ei merkintää		
Etäisyystieto:	Kohde sijaitsee 0,57 kilometriä Seilin kirkosta eteläkaakkoon.		
Erilliskohteet			
Nimi:	Ängesnäs bergen 2	Ajoitus:	ajoittamaton
MJ-tyyppi:	kivirakenteet	Alatyyppi:	latomukset
Koordinaatit:	Pkoo 6691153, Ikoo 3221652, korkeus noin 25 m mpy		
Kuvaus:	Aitamainen kivilatomus, joka on n. 3,9 m pitkä, 1 m leveä ja 0,5 m korkea. Latomus on itä-länsisuuntainen. Latomus on sammaleen peitossa ja sijaitsee polun vieressä, havupuisessa metsässä. Kohde saattaa liittyä Ängesnäs bergenin metallikautiseen hautaröykkiöön, joka sijaitsee latomuksesta noin 60 metriä luoteeseen.		
Omistajatiedot			
Alue tai rekisteri-kylä:	Seili	Tila:	445-593-1-0, Sjalö
Omistaja:	Suomen valtio / Metsähallitus	Osoite:	Metsähallitus PL 1058, 70101 KUOPIO
Lisätiedot:	-		
Aiemmat tutkimukset			
Vuosi:	1983	Laji:	inventointi
Tutkija:	Kuokkanen, Timo & Tuovinen, Tapani	Löydöt:	-
Viite:	Tutkimusprojektin Lounais-Suomen rannikon varhaismetallikautiset hautarauniot aineisto (09/381). Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto, Turku. TYARKTIKA-tietokanta. H5330317002. Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto, Turku.		

<i>Huomautuksia:</i>	-		
<i>Vuosi:</i>	1993	<i>Laji:</i>	kaivaus
<i>Tutkija:</i>	Tuovinen, Tapani	<i>Löydöt:</i>	-
<i>Viite:</i>	Tuovinen, Tapani 1993. Nauvon Ängesnäs bergenin tutkimukset 1993. Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto, Turku.		
<i>Huomautuksia:</i>	-		
<i>Vuosi:</i>	2009	<i>Laji:</i>	tarkastus
<i>Tutkija:</i>	Seilin saaren arkeologia – hankkeen ohjausryhmä	<i>Löydöt:</i>	-
<i>Viite:</i>	Seilin saaren arkeologia –hankkeen ohjausryhmän matkakertomus Seilistä 6.-7.4.2009.		
<i>Huomautuksia:</i>	-		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	23.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25211-25215	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:1-5
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 4. Maastokarttaote Seilin saaren eteläpäässä sijaitsevista kohteista		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee havupuuta kasvavalla korkealla kalliopaljastumalla, jolle on vuoden 1993 tutkimuksien yhteydessä annettu paikallista nimenantokäytäntöä soveltaen nimi Ängesnäs bergen.		
<i>Kuvaus:</i>	Hautaröykkiö on 7,8 metriä pitkä, 5,3 metriä leveä ja 0,7 metriä korkea. Röykkiö löydettiin elokuussa 1983 Lounais-Suomen rannikon varhaismetallikautiset hauta-rauniot -inventointihankkeen yhteydessä. Kohde on tutkittu ja ennallistettu vuonna 1993. Esinelöytöjä ei tehty, mutta kaivauksen yhteydessä röykkiö todettiin rakennetuksi kalliopaljastumalle niin, että kivet oli ladottu poikkeuksellisen tiiviisti kaikki kolot täyttäen.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Ängesnäs bergenin vuonna 1993 tutkitun metallikautisen hautaröykkiön kunto tarkastettiin, jonka jälkeen sen sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja kohde dokumentoitiin valokuvaamalla. Kevään 2009 hankkeen ohjausryhmän matkakertomuksessa mainittu kivilatomuksen sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja dokumentoitiin mittaamalla ja valokuvaamalla.		
<i>Kunto:</i>	Hyvä.		
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös, joka edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 2.		

Kuva 6. Sjalö, Ängesnäs bergen. Hautaröykkiö kuvattuna pohjoiskoillisesta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25211.

Kuva 7. Sjalö, Ängesnäs bergen. Hautaröykkiö kuvattuna etelälounaasta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:3.

4.2.5. LÄNSI-TURUNMAA Seili Saukkovuori

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös	<i>Ajoitus:</i>	ajoittamaton
<i>MJ-tyyppi:</i>	kivirakenteet	<i>Alatyyppi:</i>	latomukset
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2	<i>Lukumäärä:</i>	3
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6692261, Ikoo 3220697, korkeus noin 25 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	30 m²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee 0,95 kilometriä Seili kirkosta luoteeseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisteri-kylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-0, Sjalö
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Metsähallitus	<i>Osoite:</i>	Metsähallitus PL 1058, 70101 KUOPIO
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Aiemmat tutkimukset			
<i>Vuosi:</i>	2009	<i>Laji:</i>	tarkastus
<i>Tutkija:</i>	Seilin saaren arkeologia – hankkeen ohjausryhmä	<i>Löydöt:</i>	-
<i>Viite:</i>	Seilin saaren arkeologia –hankkeen ohjausryhmän matkakertomus Seilistä 6.-7.4.2009.		
<i>Huomautuksia:</i>	-		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	25.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25247-25248	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:41-42
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista.		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee peruskartassa Saukkovuoreksi merkityllä kalliovuorella, havumetsää kasvavalla kallioalueella, kaakkoon laskevassa loivassa rinteessä.		

<i>Kuvaus:</i>	Kolme mahdollista metallikautista hautaröykkiötä asettuvat kolmiomaiseen ryhmään, joista röykkiöitä 1 ja 2 yhdistää 5 metriä pitkä, 2 metriä leveä ja 0,7 metriä korkea aitamainen latomus, joka muodostaa symmetrisen pääilmansuuntien mukaisen ”silmläsimaisen” kokonaisuuden. Röykkiö 3 sijaitsee aitamaisen latomuksen länsipuolella, röykkiöiden 1 ja 2 välissä. Röykkiöt ovat sammaleen peittämiä ja muodoltaan pyöreitä ja kuperia. Röykkiö 1 (Pkoo 6692265, Ikoo 3220697) on 3,5 metriä pitkä, 3,5 metriä leveä ja 0,6 metriä korkea. Röykkiö 2 (Pkoo 6692257, Ikoo 3220698) on 3,2 metriä pitkä, 3,2 metriä leveä ja 0,7 metriä korkea. Röykkiö 3 on muodoltaan epäsäännöllinen ja 3 metriä pitkä, noin 1,5 metriä ja noin 0,5 metriä korkea.
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kiviröykkiöt ja aitamainen latomus mitattiin käsin, jonka jälkeen niiden sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja kohteet valokuvattiin.
<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös, joka edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 2.

Kuva 8. Seili Saukkovuori. Röykkiö 1 ja aitamainen kivilatomus kuvattuna luoteesta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25247.

Kuva 9. Seili Saukkovuori. Röykkiökokonaisuus kuvattuna etelästä. Foto: Mikko Helminen / TYA 25248.

4.2.6. LÄNSI-TURUNMAA Seili Sandviks bergen

Perustiedot			
Laji:	kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus:	ajoittamaton
MJ-tyyppi:	kivirakenteet	Alatyyppi:	latomukset
Rauhoitusluokka:	2	Lukumäärä:	1
Peruskartta:	1043 04	Peruskartan nimi:	AASLALUOTO
Koordinaatit:	Pkoo 6691882, Ikoo 3221046, korkeus noin 35 m mpy		
Koordinaattiselite:	keskikoordinaatti (GPS)	Pinta-ala:	10 m²
Maastomerkintä:	ei merkintää		
Etäisyystieto:	Kohde sijaitsee 0,48 kilometriä Seilin kirkosta länsiluoteeseen.		
Erilliskohteet			
Nimi:	Sandviks bergen B	Ajoitus:	ajoittamaton
MJ-tyyppi:	kivirakenteet	Alatyyppi:	latomukset
Koordinaatit:	Pkoo 6691917, Ikoo 3221008, korkeus noin 30-35 m mpy		
Kuvaus:	Tiivis kivilatomus (pituus noin 3 metriä, leveys noin 1,5 metriä ja korkeus/syvyys noin 0,5 metriä) sijaitsee korkealla kalliovuorella kapean kalliohuipun ja alemman kalliotasanteen välissä. Kohde muistuttaa alueelle ominaista kalliosyvänteisiin tiiviisti ladottua metallikautista hautaröykkiötä, mutta saattaa myös olla luonnonmuodostuma. Kohde on mahdollinen muinaisjäännös.		
Omistajatiedot			
Alue tai rekisteri-kylä:	Seili	Tila:	445-593-1-0, Sjalö
Omistaja:	Suomen valtio / Metsähallitus	Osoite:	Metsähallitus PL 1058, 70101 KUOPIO
Lisätiedot:	-		

Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	25.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25244	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:33-37
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista.		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee korkealla kalliovuorella, harvakseltaan mäntyä kasvavalla avokalliolasanteella.		
<i>Kuvaus:</i>	Kehämäinen kivilatomus on kooltaan 3 metriä leveä ja 2,5 metriä pitkä ja koostuu yhdestä, todennäköisesti ajan kuluessa rauenneesta kivikerrasta. Rakenteen kivet ovat halkaisijaltaan noin 0,3-0,5 metriä leveitä. Kivilatomus muistuttaa vaatimantonta, aggressiivisessa ympäristössä hitaasti rauennutta metallikautista hautaröykkiötä, mutta saattaisi myös olla varhainen merkkitulipaikan tai vastaavan jäännös.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Latomukset mitattiin käsin, jonka jälkeen niiden sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja kohteet valokuvattiin.		
<i>Kunto:</i>	Hyvä		
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös, joka edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 2.		

Kuva 10. Seili Sandviks bergen. Kehämäinen kivilatomus kuvattuna kaakosta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:35

Kuva 11. Seili Sandviks bergen. Erilliskohde Sandviks bergen B. Latomus kuvattuna kalliohuipun päältä. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:33

4.2.7. LÄNSI-TURUNMAA Korsgrund [Mjreki 533010021]

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös	<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>MJ-tyyppi:</i>	kivirakenteet	<i>Alatyyppi:</i>	ryssänuunit
<i>Rauhoitusluokka:</i>	1	<i>Lukumäärä:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6693340, Ikoo 3220165, korkeus noin 2,5 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	4 m²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee 2,08 kilometriä Seilin kirkosta luoteeseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisteri-kylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-3-22, Retiro
<i>Omistaja:</i>	*****	<i>Osoite:</i>	*****
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Aiemmat tutkimukset			
<i>Vuosi:</i>	1955	<i>Laji:</i>	inventointi
<i>Tutkija:</i>	Mickelson, Georg	<i>Löydöt:</i>	-
<i>Viite:</i>	Mickelson, Georg 1955. <i>Inventarieförteckning över de fasta fornlämningarna i Nagu socken</i> . Museovirasto, arkeologian osaston arkisto. Kohdenumero 40.		
<i>Huomautuksia:</i>	Ks. myös Sakari Turusen kirje Turun yliopiston arkeologian laitokselle, sekä professori Unto Salon kirje Sakari Turuselle. TYA diar. 203/30.9.1988. Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto, Turku.		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	26.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25249	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:46-47
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86.		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee itäisellä Kaksoissaarella, Airston lounaispuolella ja Turku-Tukholma –laivareitin eteläpuolella. Saari tunnetaan myös vanhalla nimellään Korsgrund. Ryssänuuni sijaitsee saaren pohjoispuolella, mäntymetsää kasvavalla kallioisella paikalla. Kohde on merkitty peruskarttalehteen muinaismuistosymbolilla.		
<i>Kuvaus:</i>	Ryssänuuniksi tulkittu uunimainen latomus (lev. 2 m, pit. 2 m, kork. 0,8 m).		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kohteen säilyneisyys todettiin, jonka jälkeen sen sijainti talletettiin GPS-paikantimen avulla ja kohde dokumentoitiin valokuvaamalla.		
<i>Kunto:</i>	Hyvä.		
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös, joka hyvän säilyvyytensä ja edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 1.		

Kuva 12. Korsgrund. Ryssänuuni kuvattuna itäkaakosta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:45.

Kuva 13. Korsgrund. Ryssänuuni kuvattuna kaakosta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:46.

4.2.8. LÄNSI-TURUNMAA Seili Verstaantaka

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös	<i>Ajoitus:</i>	rautakautinen- ja/tai historiallinen
<i>MJ-tyyppi:</i>	kultti- ja tarinapaikat	<i>Alatyyppi:</i>	kuppikivet
<i>Rauhoitusluokka:</i>	1	<i>Lukumäärä:</i>	3
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691201, Ikoo 3221197, korkeus noin 10 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	noin 2 m²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee 0,64 kilometriä Seilin kirkosta etelälounaaseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisterikylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-1, Seili
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Senaattikiinteistöt	<i>Osoite:</i>	Senaattikiinteistöt PL 237, 00531 HELSINKI
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Aiemmat tutkimukset			
<i>Vuosi:</i>	2009	<i>Laji:</i>	tarkastus
<i>Tutkija:</i>	Seilin saaren arkeologia – hankkeen ohjausryhmä	<i>Löydöt:</i>	-
<i>Viite:</i>	Seilin saaren arkeologia –hankkeen ohjausryhmän matkakertomus Seilistä 6.-7.4.2009.		
<i>Huomautuksia:</i>	-		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	23.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25216-25219	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:6-12
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 4. Maastokarttaote Seilin saaren eteläpäässä sijaitsevista kohteista.		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee Fogdebyn verstaan ja aitan eteläpuolella sijaitsevan avokallion eteläreunassa, noin 1-3 metriä tiilestä muuratusta savustusuunista länteen. Kallio sijaitsee vuoden 1811 kartassa pelloksi merkityn alueen pohjoisreunassa, pelto- ja niittyalueita korkeammalla mäellä.		

<i>Kuvaus:</i>	Kohde käsittää kolme kalliopaljastuman tasanteeseen tehtyä uhrikuppia. Kupit sijaitsevat samalla kalliotasanteella niin, että kaksi, kooltaan 6 cm leveää ja 1 cm sekä 0,5 cm syvää kuppia on tehty kallioon vierekkäin ja kookkaampi, 7 cm leveä ja noin 2 cm syvä erikseen noin 1 metri edellisistä länteen. Luontainen kalliopinta kuppien välissä on rapautunut ja on mahdollista, että uhrikuppeja on sijainnut kalliossa alun perin useampia.
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kuppikalliota paljastettiin aiemmin löydettyjen kahden kupin ympäriltä poistamalla kaivaen kallionkolon peittänyt 1800-1900-luvulle ajoittuva tunkiokerros ja kalliota peittänyttä sammalta. Kupit mitattiin ja merkittiin liidulla, jonka jälkeen kohde dokumentoitiin mittaamalla ja valokuvaamalla.
<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös, joka hyvän säilyvyytensä ja edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 1.

Kuva 14. Seili Verstaantaka ennen turpeen ja tunkiokerroksen poistoa. Kuvattu luoteesta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:6.

Kuva 15. Seili Verstaantaka tunkiokerroksen puhdistuksen jälkeen. Kuvattu kaakosta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25217.

4.2.9. LÄNSI-TURUNMAA Seili Kirkkoniemi [Mjreki 1000009155]

Perustiedot			
Laji:	kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus:	uusi aika
MJ-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat	Alatyyppi:	hospitaalit ja sairaalat
Rauhoitusluokka:	1	Lukumäärä:	1
Peruskartta:	1043 04	Peruskartan nimi:	AASLALUOTO
Koordinaatit:	Pkoo 6691730, Ikoo 3221517, korkeus noin 1-4 m mpy		
Koordinaattiselite:	keskikoordinaatti (GPS)	Pinta-ala:	1904 m²
Maastomerkintä:	ei merkintää		
Etäisyystieto:	Kohde sijaitsee noin 0-30 metriä Seilin kirkosta etelään- ja koilliseen. Erilliskohteet Myllymäki 1-7 sijaitsevat noin 0,06-0,13 kilometriä Seilin kirkosta pohjoisluoteesta itäkoilliseen ulottuvalla alueella.		
Erilliskohteet			
Nimi:	Myllymäki 1	Ajoitus:	historiallinen
MJ-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat	Alatyyppi:	tuulimyllyt
Koordinaatit:	Pkoo 6691848, Ikoo 3221610, korkeus noin 15-20 m mpy		
Kuvaus:	Myllymäellä on kaksi myllynkiveä, rikkonainen ja ehjä, noin neljän metrin etäisyydellä toisistaan. Muutamia metrejä näistä pohjoiseen sijaitsee mahdollinen myllyn perustuskiveys. Myllymäellä on ollut tuulimylly viimeistään 1600-luvulla ja välillä useampiakin myllyjä. 1900-luvun alkupuolella otetuissa valokuvissa näkyy yksi pystyssä oleva mylly.		
Nimi:	Myllymäki 2	Ajoitus:	historiallinen
MJ-tyyppi:	kivirakenteet	Alatyyppi:	ei määritelty
Koordinaatit:	Pkoo 6692013, Ikoo 3221450, korkeus noin 10 m mpy		
Kuvaus:	Myllymäen länsirinteessä on noin 12 metriä pitkä pohjois-eteläsuuntainen kivirivi.		
Nimi:	Myllymäki 3	Ajoitus:	ajoittamaton
MJ-tyyppi:	kivirakenteet	Alatyyppi:	latomukset
Koordinaatit:	Pkoo 6691864, Ikoo 3221519, korkeus noin 5 m mpy		
Kuvaus:	Maantasainen kiviröykkiö, joka sijaitsee Kirkkolaiturilta Myllymäelle nousevan polun varrella, länteen laskevassa jyrkässä kalliorinteessä. Röykkiö on 7 metriä pitkä, 3,5 metriä leveä ja 0,4 metriä leveä ja sen länsipää on noin 2 metriä itäpäätä alempana.		

<i>Nimi:</i>	Myllymäki 4	<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>MJ-tyyppi:</i>	asuinpaikat	<i>Alatyyppi:</i>	torpat
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691818, Ikoo 3221493, korkeus noin 2-5 m mpy		
<i>Kuvaus:</i>	Seilin hospitaalin myllärin torpan jäännökset, jotka sijaitsevat Myllymäen länteen laskevassa kallioisessa rinteessä, pääsaarelta Kirkkolaiturille kulkevan tien itäpuolella ja Seilin Kirkkoniemen hautausmaan luoteispuolella. Kohde on merkitty Seilin hospitaalin tiluskarttaan vuodelta 1811 ja se on autioitunut ja hävinnyt 1900-luvun alkuun mennessä. Paikalta on havaittavissa jäännöksiä rakennuksista ja kasvima-alueista.		
<i>Nimi:</i>	Myllymäki 5	<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>MJ-tyyppi:</i>	kivirakenteet	<i>Alatyyppi:</i>	ei määritelty
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691813, Ikoo 3221613, korkeus noin 15 m mpy		
<i>Kuvaus:</i>	Myllymäen etelärinteessä sijaitsee, noin 7,5 metriä pitkä, 0,7 metriä leveä ja 0,3 metriä korkea itä-länsisuuntainen aitamainen kivilatomus.		
<i>Nimi:</i>	Myllymäki 6	<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>MJ-tyyppi:</i>	asuinpaikat	<i>Alatyyppi:</i>	torpat
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691779, Ikoo 3221653, korkeus noin 5 m mpy		
<i>Kuvaus:</i>	Myllymäen koillisrinteessä kaksi noin 3,5 metriä pitkää, 2,3-3,0 metriä leveää ja 0,5 metriä korkeaa rakennuksenperustusta, jotka liittyvät todennäköisesti Seilin kirkon itäpuolella sijaitsevan niittyalueen itä- ja koillispuolella 1700-luvulla sijainneeseen asuinpaikkaan.		
<i>Nimi:</i>	Myllymäki 7	<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>MJ-tyyppi:</i>	kivirakenteet	<i>Alatyyppi:</i>	kiviaidat
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691776, Ikoo 3221596, korkeus noin 5 m mpy		
<i>Kuvaus:</i>	Myllymäen etelärinteessä, Seilin kirkon itäpuolisen niityn koilliskulmassa sijaitseva, noin 25 metriä pitkä, noin 1 metriä leveä ja 0,5 metriä korkea itä-länsisuuntainen kiviaita. Aita on mahdollisesti muodostettu nykyistä niittyaluetta raivattaessa ja liittyy todennäköisesti niittyalueen itä- ja koillispuolella 1700-luvulla sijainneeseen asuinpaikkaan.		

Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisteri-kylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-0, Själo
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio/ Museovirasto	<i>Osoite:</i>	Museovirasto PL 913, 00100 HELSINKI
<i>Lisätiedot:</i>	Maanmittauslaitoksen Karttapaikka-verkkopalvelun mukaan Seilin Kirkkoniemi on merkitty 18.8.1997 päivätyllä lainhuudatuksella tilaksi 445-593-1-0, Själo. Kyseisen tilan omistaja on Metsähallitus, mutta Kirkkoniemi lienee lohkotun myöhemmin erilliseksi, Museoviraston omistukseen kuuluvaksi osakseen.		
Aiemmat tutkimukset			
<i>Vuosi:</i>	2007	<i>Laji:</i>	tarkastus
<i>Tutkija:</i>	Niukkanen, Marianna	<i>Löydöt:</i>	-
<i>Viite:</i>			
<i>Huomautuksia:</i>	Muinaisjäännöksen sijainti on merkitty maastokierroksen (25.10.2007) yhteydessä pistemuotoisena Seilin kirkon edustalle koordinaatein P 6691736, I 3221497.		
<i>Vuosi:</i>	2009	<i>Laji:</i>	tarkastus
<i>Tutkija:</i>	Seilin saaren arkeologia – hankkeen ohjausryhmä	<i>Löydöt:</i>	-
<i>Viite:</i>	Seilin saaren arkeologia –hankkeen ohjausryhmän matkakertomus Seilistä 6.-7.4.2009.		
<i>Huomautuksia:</i>			
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	22.6. ja 1.-3.7.2009	<i>Löydöt:</i>	TYA 858:12-86
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25261-25289	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:58-80
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista. Liite 7. Seili Kirkkoniemi. Alueen asemapiirros ja aluerajaus. Liite 8. Seili Kirkkoniemi. Rakenne kohteen koetutkimusten koekuopassa 3.		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Seilin Kirkkoniemi sijaitsee pääsaaren keskiosassa, saaren itäpuolella. Niemi on maankohoamisen ja rannan maamassojen kerääntyessä yhdistynyt pääsaaren niemen länsipuolella sijaitsevalla kannaksella viimeistään 1700-luvun lopussa. Maaperä niemen pohjois- ja itäosissa (Myllymäellä) on hiekkamoreenin paikoin peittämää avokalliota. Alueen etelä ja lounaisosat ovat hiekkamaata.		

<i>Kuvaus:</i>	Seilin saarella sijaitsi Kustaa II Adolfin 16.7.1619 päivätyllä käskykirjeellä perustama leprasairaala, joka viimeisen lepra sairastaneen potilaan kuoltua vuonna 1784 toimi houruinhuoneena (Dårhus) ja mielisairaalana vuoteen 1962 asti. Seilin Kirkkoniemellä sijaitsee leprasairaalan ja nykyistä ristikirkkoa vanhempaan kirkkoon liittyviä rakennusten jäännöksiä, sekä elinkeinohistoriallisia muinaisjäännöksiä. Hospitaalin ensimmäisessä vaiheessa saarelle rakennettiin lähteiden perusteella neljä asuintupaa, leivintupa ja sauna. Rakennusten valmistuttua vuonna 1622 Turussa toiminut Pyhän Yrjänän hospitaali lakkautettiin ja sen potilaat siirrettiin Seiliin. Hospitaalin rakennukset sijaitsivat aluksi erillisenä pienenä saarena olleella Kirkkoniemellä (1600- ja 1700-luvuilla Sjukholm, 1800-luvulla Holmudden), jolle on viimeistään 1700-luvun lopulta asti päässyt kapeaa maakannasta pitkin. Rakennusten tarkka sijainti ei ole tiedossa, mutta Seilin nykyisen kirkon etelä- ja koillispuolella sijaitsevalla alueella sijaitsee vähintään kahden rakennuksen säilyneet perustukset, sekä asuintoimintaan liittyvä kulttuurimaa-alue, jotka saattavat liittyä varhaisiin hospitaalin rakennuksiin. Lisäksi Myllymäen rinteillä erottuu joitakin kivirivejä, jotka saattavat olla rakennusten perustuksia. Spitaalittomien kuten kirkkoherran, taloudenhoitajan ja vaivaisten (rammat ym.) rakennukset sijaitsivat 1600- ja 1700-luvuilla salmen länsipuolella pääsaaren rannassa. Turun Pyhän Yrjänän hospitaalin kirkko purettiin ja kasattiin uudelleen Kirkkoniemeen vuonna 1624. Kirkko ja muut rakennukset saarelle 1600-luvulla rakennettua hospitaalin rakennukset rapistuivat lopullisesti isovihan aiheuttaman perikadon seurauksena. Vanha kirkko todettiin purkukuntoiseksi vuonna 1731 ja uusi, yhä olemassa oleva puinen Seilin kirkko pystytettiin entisen paikalle vuonna 1733. Samalla kirkon kellotornista luovuttiin ja kellotapuli rakennettiin ilmeisesti nykyisen tapulin paikalle kirkon eteläpuolelle. Vuoden 1734 lähtien kellotapuli on entistetty oletettavasti useita kertoja samalle paikalle. Spitaalisten hautausmaan on arveltu sijainneen mahdollisesti jossakin nykyisen kirkon itä- tai eteläpuolella. Vuonna 1695 kirkkomaan ympärille rakennettiin aitaus ja luuhuone, joiden sijaintia suhteessa nykymaisemaan ei tunneta. Kirkon pohjoispuolella sijaitsee nykyisin mielisairaalan hautausmaa, jonne haudataan edelleen satunnaisesti. Hautausmaa on aidattu viimeistään 1800-luvun alussa poikkeuksellisella tavalla kokonaan kirkon pohjoispuolelle niin, että aita on rakennettu kiinni kirkon länsi- ja itä päätyjen eteläkulmiin. Hospitaalin muuttuessa houruinhuoneeksi 1700-luvun aikana Kirkkoniemellä sijainneet rakennukset hävisivät kirkkoa, kellotapulia ja lähellä rantaa, niemen länsikulmassa sijainnutta makasiinia lukuun ottamatta. Hautausmaan luoteis- ja itäpuolella on Seilin hospitaalin vuonna 1811 laaditun tiluskartan perusteella sijainnut myllärin asumus ja viljelypalstoja. Kirkon itäpuolella on sijainnut peltotilkkuja, jotka paikannimen perusteella liittyvät Kirkkoniemellä perheineen 1700-luvun puolessavälissä arestissa asuneeseen separatisti Olof Normaniin. Alueella sijaitsee yhä kiviaitoja ja rakennuksenperustuksia. Myllymäellä on ollut tuulimyllyjä, ja sen laella on kallion päällä kaksi myllynkiveä (rikkinäinen ja ehjä). Viimeinen mylly on asukastietojen mukaan purettu 1930-luvulla
-----------------------	---

	(Ks. erilliskohteet Myllymäki 1-7). Kirkkoniemi kirkkoineen on Museoviraston omistuksessa.
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Seilin Kirkkoniemellä tutkimukset kohdistettiin kirkon etelä- ja itäpuolella avautuvalle piha- ja niittyalueelle, jonka lisäksi niemen alue inventoitiin ja alueella aiemmin havaitut kohteet tarkastettiin. Kirkon edustalla, pääasiassa kirkon lounais-, etelä- ja kaakkoispuolella sijaitsevaa aluetta tutkittiin aluksi tekemällä pistoja topografisesti mielenkiintoisille alueille maaperäkairan avulla. Kohtisuoraan kirkon länsipään eteläpuolella nykyisen ovelle pääsaaren suunnalta johtavan polun eteläpuolella sijaitsevasta maakumusta todettiin maakairapistossa tiiltä ja tummaa hiekkamaata. Muutamia metrejä kirkon eteishuoneen itäpuolella ja runkokuoneen eteläpuolella sijaitsevalle maakummulle tehdystä maakairapistosta todettiin tiiltä, laastia ja tummaa hiekkamaata. Edellä mainittuihin havaintoihin perustuen kirkon edustalle päätettiin avata koe-kuoppia muinaisjäännösalueen rajojen ja luonteen selvittämiseksi. Kirkon lähistölle tehtiin yhdeksän pohjois-eteläsuuntaista koe-kuoppaa, joista koe-kuopat 3-9 avattiin kirkon lounais-, etelä- ja kaakkoispuolelle (ks. kuva 16) ja koe-kuopat 10 ja 11 kirkon länsipuolella sijaitsevalle niittyalueelle, etäämmälle kirkosta. Alue ja koe-kuoppien sijainti kartoitettiin paikallisessa, neulapohjoiseen orientoidussa koordinaatistossa takymetrin avulla. Myöhemmin takymetrillä tuotettu asemapiirros asemointiin paikkatieto-ohjelmistoa hyödyntäen Kirkkoniemeä vuoden 1811 tiluskartassa käsittävä otteen kanssa. <u>Koe-kuoppa 3</u>, kooltaan 1x2 metriä, avattiin pohjois-eteläsuuntaisena kirkon ovelle pääsaarelta johtavan polun eteläpuolella sijaitsevan maakummun laelle, kirkon eteishuoneen lounaiskulmasta 19,5-21,5 metriä kohtisuoraan etelään. Paikalta oli aiemmin maakairan avulla todettu merkkejä rakennuksesta. Kuopasta paljastui pintaturpeen alta vaaleanruskea, humuksensekainen maakerros 10-25 cm syvyydessä, jonka alla sijaitsi vaalean hiekan kerros 25-30 cm syvyydessä. Hiekan alta paljastui 2-3 cm paksu mustan likamaan/hiekan kerros, joka tulkittiin kaivettaessa paikalta aiemmin todetun mahdollisen rakennuksenperustuksen pohjalla sijaitseväksi kulttuurimaakerrokseksi (ks. kuvat 18 ja 19). Tämän ohuehkon kerroksen päällä sijaitsi kuopan pohjoispään kohdalla lounaskoillisensuuntainen pääosin luonnonkivistä, mutta myös tiilestä ilman laastia ladottu kiveys. Kiveystä reunusti sen pohjois- ja eteläreunalla kiveyksensuuntainen hiiltymätön, noin 6-10 cm paksu puunrunko. Pohjoisreunalla sijainnut puunrunko sijaitsi lähes kuopan pinnassa heti pintaturpeen ja ohuen humuskerroksen alla, eteläreunalla taas syvemmällä mustan likamaakerroksen. Kuopan eteläpään kohdalla mustan likamaakerroksen päällä sijaitsi luonnonkivistä ladottu kiveys. Tämän kiveyksen länsipuolella, aivan kuopan länsireunassa sijaitsi em. pohjoispäässä todettuun latomukseen osoittava, noin 6-10 cm paksu hiiltymätön puunrunko (ks. liite 8). Kuopassa todetut rakenteet olivat kaivaessa aluksi vaikeasti tulkittavissa selkeiksi kokonaisuuksiksi, jonka seurauksena rakenne päätettiin purkaa ja dokumentoida

	kaivuun edetessä ja tutkia koekuoppa pohjaan asti. Tumman likamaan alta paljastui koko kuopan alalla vaalea kajoamaton hiekka. Kuoppa kaivettiin 40-45 cm syvyyteen maanpinnasta. Kaivauksen jälkeen kuoppa täytettiin ja kuopan koillis- ja lounaiskulmiin asetettiin harjateräksen pätkät. Löytöinä talletettiin rautainen veitsi, vuolurauta, runsaasti saviastioiden paloja, liitupiipun katkelma, tiiltä, sarvea ja palamatonta luuta (TYA 858:12-44). Löydöistä pääosa (veitsi, saviastianpaloja, palamatonta luuta) talletettiin vaaleanruskeasta humuksensekaisesta hiekasta, sekä osa tumman likamaan pinnasta tai vaalean hiekan kerroksesta (vuolurauta, saviastianpaloja, palamatonta luuta, liitupiipun katkelma, sarvea tiiltä). Lisäksi kuopasta otettiin kaivauksen yhteydessä talteen kolme voimakkaasti ruostunutta rautanaulaa, murtopintaista tiiltä tai palanutta savea, murtopintaisia punasaviastianpaloja, sekä nahkaesineen pala. Rautanauloista kaksi oli 23-25 mm pitkiä ja yksi 75 mm pitkä. Nahkaesine, joka talletettiin humuksensekaisesta hiekasta koekuopan luoteiskulmasta, sisälsi lankatikkausta ja oli 190-220 mm pitkä, 34-61 mm leveä ja 4-10 mm paksu. Esineen toiseen pintaan oli kiinnitetty tai tarttunut hiiltymätöntä puuta. Nämä esineet poistettiin dokumentoinnin jälkeen. <u>Koekuoppa 4</u>, kooltaan 1(1,5)x2 metriä, avattiin kirkon eteishuoneen itä- ja itäkoillispuolella, sekä runkokuoneen länsipäädyn eteläpuolella sijaitsevalle maakummulle (ks. liite 7). Paikka sijaitsee 5,0-6,7 metriä eteishuoneen seinälinjasta itäkoilliseen ja 4,8-7,1 metriä runkokuoneen seinälinjasta eteläkaakkoon (ks. kuva 17). Paikalla oli koekuopan 3 sijainnin tavoin aiemmin tavattu rakennukseen viittaavia löydöksiä. Koekuopasta paljastui pintaturpeen ja ohuen humuskerroksen alta 5-10 cm syvyydestä, kuopan pohjoispäästä lukien 120 cm matkalla lähes itä-länsisuuntainen, oletettavasti luonnonkiviperustuksen päälle laastilla muurattu lattiamainen tiilirakenne. Rakenteen pinta oli sen vähäisen peitteisyyden seurauksena murskautunut voimakkaasti ja tiilien pintaa oli kaivettaessa haasteellista saada esiin rikkomatta itse rakennetta. Kuopan eteläpäästä noin 70-80 cm alalla pohjoiseen paljastui pintaturpeen alla sijainneen tiilimurskan ja soran sekaisen aineksen alta viereistä muurattua rakennetta syvemmällä, noin 30 cm syvyydessä pinnasta sijaitseva muurattu rakenteen jäännökseltä vaikuttava taso (ks. kuvat 20 ja 21). Kuopassa havaittu rakenne tulkittiin kiinteäksi, mahdollisesti lähes koko paikalla sijaitsevan maakummun alalle jatkuvaksi muuratuksi tasoksi. Rakenne ei järjestelmällisesti muuratun, pinnaltaan laastittoman tiilirakenteen perusteella vaikuta seinän pohjarakenteelta, vaan enemmänkin lattiatasolta. Tätä tulkintaa tukee osaltaan koekuopan ja siten myös paljastetun rakenteen sijoittuminen lähelle maakummun keskelle, edellyttäen, että maakummun reunat liittyvät tämän kiinteän rakenteen rajoihin. Löytöinä rakenteen päältä talletettiin kaksi rautanaulan katkelmaa, rautaesineen katkelma, punasavisen kolmijalkapadan jalka, saviastian kylkipala, palamatonta luuta ja kasvipainannejälkisiä tiilenpaloja (TYA 858:45-52). Lisäksi kuopasta otettiin kaivauksen yhteydessä talteen ruostunut rautanaulan katkelma (lev. 5 mm, paks. 3 mm), joka poistettiin dokumentoinnin jälkeen.
--	---

	Tiilirakenne peitettiin muovilla koko koekuopan alalta, kuopan lähinnä kirkkoa oleva koilliskulma ja kuopan lounaiskulma merkittiin harjateräsvartailta ja kuoppa täytettiin. <u>Koekuoppa 5</u>, kooltaan 1x1 metriä, kaivettiin kirkon eteishuoneen länsipuolelle ja runkokuoneen länsipäädyn eteläpuolelle. Kuopassa pintaturpeen ja humuksen alla sijaitsi noin 3 cm vahvuinen musta nokimaakerros, jonka alta paljastui koskematon hiekkamoreenimaa. Nokimaakerroksen pinnalta talletettiin löytöinä ikkunalasien pala, saviastian pala ja palamatonta luuta (TYA 858:53-55). Lisäksi kuopasta otettiin kaivauksen yhteydessä talteen rautanaula (pit. 64 mm, kannan halk. 15-17 mm, varren lev. 4 mm), joka poistettiin dokumentoinnin jälkeen. Kuopan keskelle tehtiin lapiopisto, joka vahvisti hiekkamoreenin jatkuvan yli 60 cm syvyyteen. <u>Koekuoppa 6</u>, kooltaan 1x1 metriä, avattiin koekuopasta 4 noin 6,5 metriä kaakkoon, leprapotilaiden hautamuistomerkin länsipuolelle. Kuopasta paljastui pintaturpeen ja humuksen alta koskematon hiekkamoreenimaa. Kuopan keskelle tehtiin lapiopisto, joka vahvisti hiekkamoreenin jatkuvan yli 60 cm syvyyteen. Kuoppa oli löydötön. <u>Koekuoppa 7</u>, kooltaan 1x1 metriä, avattiin pohjois-eteläsuuntaisessa linjalla 3,0 metriä koekuoppa 4 eteläreunasta etelään, kapeana niemekkeenä kirkon kaakkoispuolella sijaitsevasta kummusta niemekkeenä etelään kulkevan kohouman päälle (ks. kuva 17). Kuopasta paljastui pintaturpeen alta koekuopan 4 eteläpään tiili- ja kivimurska-kerrosta vastaava maa-aines, jonka alta 8-26 cm syvyydestä paljastettiin laastilla vahvistettua tiilirakennetta ja maahan ladottua kivirakennetta (ks. kuvat 21 ja 22). Kuopan itäpuolella rakenteeseen liittyvän tason rajan löytäminen oli vaikeampaa, mutta tästäkin kohtaa tavattiin noin 26 cm syvyydessä ladotulta vaikuttava kiveys (ks. kuva 22). Löytöinä kivi- ja tiilirakenteen päältä talletettiin palamatonta luuta ja kasvipainannejälkistä tiiltä (TYA 858:56-57). Kiveys peitettiin muovilla koko koekuopan alalta, kuopan koillis- ja lounaiskulmat merkittiin harjateräsvartailta ja kuoppa täytettiin. <u>Koekuoppa 8</u>, kooltaan 1x1 metriä, avattiin noin kolme metriä leprapotilaiden hautamuistomerkestä itään, lähelle niittyalueen reunaa. Kuopasta paljastui pintaturpeen ja humuksen alta koskematon hiekkamoreenimaa. Kuopan keskelle tehtiin lapiopisto, joka vahvisti hiekkamoreenin jatkuvan yli 60 cm syvyyteen. Löytönä humusmaasta otettiin talteen kannasta kulmikas naula (kannan lev. 14 mm, paks. 6 mm, varren pit. n. 107 mm, lev. 3-7 mm), joka poistettiin dokumentoinnin jälkeen. <u>Koekuoppa 9</u>, kooltaan 1x1 metriä, avattiin kirkon eteläpuolella sijaitsevalle aukealle, noin 10-14 metriä koekuopista 4 ja 7 eteläkaakkoon. Kuopassa sijaitsi pintaturpeen ja humuksen alta tumma humuksensekainen hiekkamaa, josta talletettiin runsaasti löytöjä. Tämän kerroksen alta paljastui noin 30 cm syvyydessä koskematon hiekkamoreenimaa. Kuopan keskelle tehtiin lapiopisto, joka vahvisti hiekkamoreenin jatkuvan yli 60 cm syvyyteen.
--	---

	Löytöinä tummasta humuksensekaisesta hiekkamaasta talletettiin kaksi rautanaulan katkelmaa, pronssilankaa, katkelmallinen rautainen ruokailuveitsi, lasipullonpaloja, lasitettujen punasaviastoiden paloja, punasavisen kolmijalkapadan jalka, sekä palanutta ja palamatonta luuta (TYA 858:58-77). Lisäksi kuopasta otettiin kaivauksen yhteydessä talteen rautanaula (kannan lev. 13 mm, kannan halk. 15 mm, pit. 14mm) ja naulan katkelma, jotka poistettiin dokumentoinnin jälkeen. <u>Koekuoppa 10</u>, kooltaan 1x1 metriä, avattiin kirkon itäpuolella sijaitsevalle niittyalueen pohjoisrinteeseen, kirkon runkokuoneen itäpäädyn seinälinjasta mitattuna 56 metriä itäkoilliseen. Peltokerroksen syvyys koekuopassa oli pinnasta noin 30-40 cm. Tämän alla sijaitsi vaalean hiekan kerros, jonka alta paljastui koskematon hiekkamoreenimaa. Kuopan keskelle tehtiin lapiopisto, joka vahvisti hiekkamoreenin jatkuvan yli 60 cm syvyyteen. Paikka on vuoden 1811 kartassa merkitty myllärin laitumeksi. Löytöinä vaalean hiekan kerroksesta talletettiin pronssinappi, tasolasia, lasitettujen punasaviastoiden paloja, fajanssiastianpala, liitupiipun varren katkelma, palanutta savea, palamatonta luuta, tiiltä ja mahdollista kattotiiltä (TYA 858:78-85). Lisäksi kuopasta otettiin kaivauksen yhteydessä talteen kaksi voimakkaasti ruostunutta rautanaulaa, palanutta savea ja tiiltä, jotka poistettiin dokumentoinnin jälkeen. Pidemmän naulan kannan lev. 10 mm ja vahv. 4 mm, sekä varren pit. yli 100 mm, lev. 5 mm ja vahv. 3,5 mm. Lyhyemmän naulan nelikulmaisen kannan lev. 12 mm ja vahv. 5 mm, sekä varren pit. 38 mm, lev. ja vahv. 3-8 mm. <u>Koekuoppa 11</u>, kooltaan 1x1 metriä, avattiin kirkon itäpuolella sijaitsevalle niittyalueelle pohjoisrinteeseen, kirkon runkokuoneen itäpäädyn seinälinjasta mitattuna 41 metriä itäkoilliseen ja 15 metriä koekuopasta 10 länsiluoteeseen. Kuopasta paljastui ohuen peltokerroksen alta tiivis kajoamaton savimaan. Paikka on vuoden 1811 kartassa merkitty myllärin laitumeksi. Kuoppa oli löydötön.
<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös, joka hyvän säilyvyytensä ja edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 1.

Kuva 16. Seili Kirkkoniemi. Yleiskuva Seilin kirkon eteläpuolen tutkimusalueesta. Koekuoppia 3 (vas.) ja 4 (kirkon runkokuoneen edustalla, oikealla) kaivetaan. Kuvattu kaakosta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:61.

Kuva 17. Seili Kirkkoniemi. Yleiskuva koekuopista 4 ja 7 kirkon eteishuoneen kaakkoispuolella. Mit-takaavana toimivien linjaseipäiden pykäläväli on 30 cm. Kuvattu eteläkaakosta. Foto: Marko Marila / TYA 15:66.

Kuva 18. Seili Kirkkoniemi. Koekuopan 3 eteläpäädyn kaivausruutu kaivettuna koskemattomaan pohjamaahan. Kulttuurimaakerrosten alimmaksi kerrokseksi tulkittu ohut nokimaakerros on jätetty näkyviin puufragmentin jättämällä kapealle alalle luonnonkiven eteläpuolelle. Kuvattu itäkoillisesta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25261.

Kuva 19. Seili Kirkkoniemi. Koekuopan 3 pohjoispäädyn kaivausruutu tiilestä ja luonnonkivistä ladotun rakenteen paljastuttua. Kulttuurimaakerrosten alimmaksi kerrokseksi tulkittu ohut nokimaakerros on jätetty puufragmenttien jättämiltä kohdin näkyviin kuvassa rakenteen vasemmassa reunassa sijaitsevan luonnonkiven etelä- ja itäpuolella. Kuvattu kaakosta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25280.

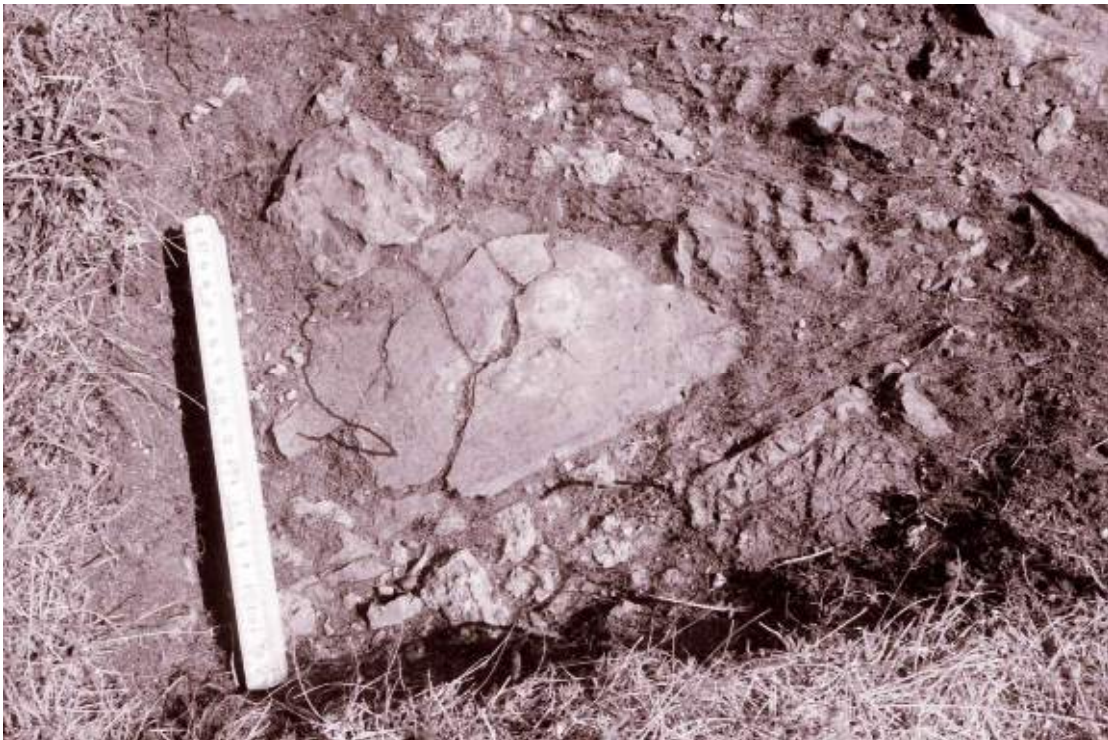
Kuva 20. Seili Kirkkoniemi. Koekuoppa 4 kaivetussa syvyydessä. Mittakaavana toimivan linjaseipään pykäläväli on 30 cm. Kuvattu lännestä. Foto: Marko Marila / TYA 15:63.

Kuva 21. Seili Kirkkoniemi. Yksityiskohta muuratusta tiilirakenteesta koekuopan 4 pohjoispäädyssä. Kuvattu pohjoisesta. Foto: Marko Marila / TYA 15:70.

Kuva 22. Seili Kirkkoniemi. Koekuoppa 7 kaivetussa syvyydessä. Mittakaavana toimivan linjaseipään pykäläväli on 30 cm. Kuvattu etelästä. Foto: Marko Marila / TYA 15:65.

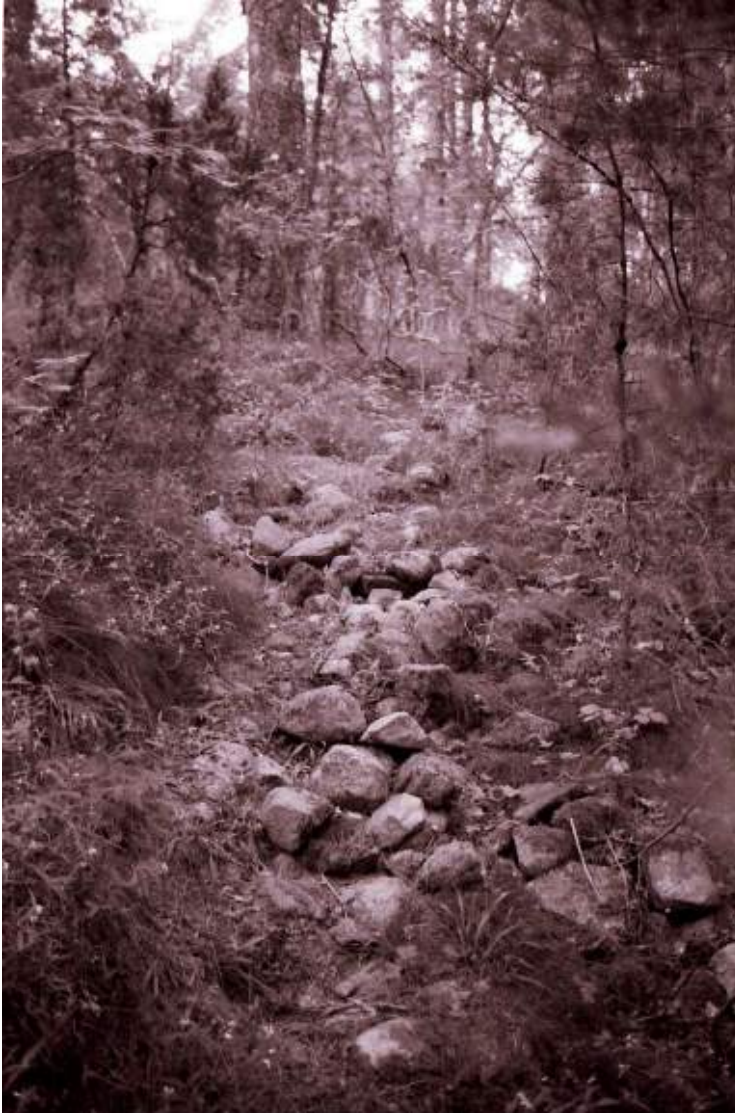
Kuva 23. Seili Kirkkoniemi. Yksityiskohta koekuopan 7 lounaiskulman tiilirakenteesta. Rakenne kaivetussa syvyydessä. Kuvattu etelälounaasta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25273.

Kuva 24. Seili Kirkkoniemi. Erilliskohde Myllymäki 1. Myllyn perustus kuvattuna kaakosta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25284.

Kuva 25. Seili Kirkkoniemi. Erilliskohde Myllymäki 1. Hajonnut myllynkivi kuvattuna lounaasta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25285.

Kuva 26. Seili Kirkkoniemi. Erilliskohde Myllymäki 3. Kiviröykkiö polun varrella kuvattuna lännestä.
Foto: Mikko Helminen / TYA 25283.

Kuva 27. Seili Kirkkoniemi. Erilliskohde Myllymäki 4. Myllärin torpan paikka kuvattuna lännestä.
Foto: Mikko Helminen / TYA 25282.

4.2.10. LÄNSI-TURUNMAA Seili Dårhusen

Perustiedot			
Laji:	kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus:	historiallinen
MJ-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat	Alatyyppi:	hospitaalit ja sairaalat
Rauhoitusluokka:	2	Lukumäärä:	1
Peruskartta:	1043 04	Peruskartan nimi:	AASLALUOTO
Koordinaatit:	Pkoo 6691618, Ikoo 3221338, korkeus noin 5 m mpy		
Koordinaattiselite:	keskikoordinaatti (GPS)	Pinta-ala:	1780 m²
Maastomerkintä:	ei merkintää		
Etäisyystieto:	Kohde sijaitsee noin 0,23 kilometriä Seilin kirkosta lounaaseen.		
Omistajatiedot			
Alue tai rekisteri-kylä:	Seili	Tila:	445-593-1-1, Seili
Omistaja:	Suomen valtio / Senaattikiinteistöt	Osoite:	Senaattikiinteistöt PL 237, 00531 HELSINKI
Lisätiedot:	-		
Aiemmat tutkimukset			
Vuosi:	2009	Laji:	tarkastus
Tutkija:	Seilin saaren arkeologia – hankkeen ohjausryhmä	Löydöt:	-
Viite:	Seilin saaren arkeologia –hankkeen ohjausryhmän matkakertomus Seilistä 6.-7.4.2009.		
Huomautuksia:	-		
Tutkimukset 2009			
Aika:	28.-30.6.2009	Löydöt:	TYA 858:1-3
MV-kuvat:	TYA 25250-25254, 25290-25294, 25297-25298	Digikuvat:	TYA 15:48-53
Karttaotteet:	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista Liite 9. Seili Dårhusen. Alueen asemapiirros ja aluerajaus.		
Sijainti ja maasto:	Kohde rajautuu Fyyriksi kutsutun asuinrakennuksen länsi- ja luoteispuolelle, Kirkkoniemelle johtavan tien eteläpuolelle, sekä tutkimuslaitokselta Pappilalle johtavan tien itä- ja koillispuolelle. Maaperä alueella on avokalliota sekä kalliopin- nan päälle kerrostunutta moreenia. Paikalla kasvaa lehtipuita, niittyä ja ruusupen- saita.		

<i>Kuvaus:</i>	Kohde muodostuu Seilin lepraparantolan ja erityisesti isovihan jälkeen 1700-luvun alussa paikalla toimineen houruinhuoneen pihasta ja rakennustenperustuksista. Kohde sijaitsee Seilin pääsaaren puolella aivan hospitaalin perustamisen aikaan luotona olleen Kirkkoniemen kohdalla ja paikalla on todennäköisesti sijainnut hospitaalin rakennuksia jo pian hospitaalin perustamisesta vuodesta 1619 asti. Maastossa on edelleen havaittavissa neljän länsilounaan-itäkoillisensuuntaisen, Seilin hospitaalin vuonna 1811 laaditussa tiluskartassa merkityn sairashuoneen perustukset. Kaksi kooltaan pienempää rakennuksenperustusta (historiallisen kartta-aineiston perusteella noin 6 x 7,5 metriä) erottuvat maastossa ympäristöään noin 0,2-0,5 metriä korkeampina kumpuina tutkimuslaitokselta kohti pohjoista kulkevan hiekkatien koillispuolella. Kahden kookkaamman rakennuksen perustukset erottuvat yhä pinnassa alueen pohjois- ja etelälaidoilla, muutamia metrejä pienemmistä rakennuksista koilliseen ja itään. Näistä eteläisempi on kooltaan noin 6,5 x 11 metriä, sekä pohjoisempi 7 x 15 metriä. Pohjoisen rakennuksenperustuksen keskellä on maastossa havaittavissa kivetön alue, joka yhdessä rakennuksen suuren koon kanssa viittaa siihen, että rakennus perustuu todennäköisesti hospitaalin johtaja Jöns Castinin vuonna 1730 suunnittelemaan houruinhuonerakennukseen, jonka luonnos "Project till Bygnad wid Siählöö Hospital" on säilynyt ja talletettuna Turun maakunta-arkistossa. Lisäksi houruinhuonerakennusten pohjois-, itä- ja eteläkoillispuolella sijaitsevilla avokallioilla on neljä kalliohakkausta, jotka liittyvät todennäköisesti houruinhuoneen toimintaan. Kalliohakkaus 1 (pkoo: 6691640, ikoo: 3221342) on pohjoisluode-eteläkaakkosuuntainen ja noin 0,35 korkea ja 0,65 metriä leveä. Hakkaus sijaitsee luoteeseen ja pohjoiseen laskevalla kalliotasolla houruinhuoneen tontin pohjoispuolella. Hakkaus muodostuu nimikirjaimista "A:R:C:", sekä niiden alapuolella olevasta piilukkoisen kiväärin kuvasta. Kalliohakkaus 2 (pkoo: 6691611, ikoo: 3221357) on itä-länsisuuntainen ja noin 0,35 metriä korkea ja 0,45 metriä leveä. Hakkaus sijaitsee Fyyrin länsipuolella ja houruinhuoneen tontin itäpuolella olevan erillisen kalliopaljastuman laella, paljastuman koillispuolella. Hakkaus muodostuu nimikirjaimista "L:S:", sekä niiden alapuolella olevasta kahdeksikon muotoisesta koristekuvasta. Kalliohakkaus 3 (pkoo: 6691605, ikoo: 3221352) on luode-kaakkosuuntainen, sekä noin 0,17 metriä korkea ja 0,35 metriä leveä. Hakkaus sijaitsee Fyyrin länsipuolella ja houruinhuoneen tontin itäpuolella olevan erillisen kalliopaljastuman lounaispuolella, luoteeseen laskevalla kalliotasolla. Hakkaus muodostuu nimikirjaimista "G:H:". Kalliohakkaus 4 (pkoo: 6691601, ikoo: 3221349) on pohjoisluode-eteläkaakkosuuntainen ja noin 0,70 metriä korkea ja 0,65 metriä leveä. Hakkaus sijaitsee Fyyrin länsipuolella ja houruinhuoneen tontin itäpuolella olevan erillisen kalliopaljastuman lounaiskärjessä, lounaaseen laskevalla kalliotasolla. Hakkaus muodostuu nimikirjaimista "J C", sekä niiden (kuvan katsomussuunnasta nähtynä) alapuolella olevasta lyyran kuvasta ja lyyran vasemmalla puolella olevasta sulkakynän kuvasta.
-----------------------	---

<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Alueella sijaitsevat rakennuksenperustukset ja kalliohakkaukset paikallistettiin, jonka jälkeen aluetta tutkittiin aluksi tekemällä pistoja topografisesti mielenkiintoisille alueille maaperäkairan avulla. Tutkimuslaitokselta ja Fyyriltä luoteeseen laskevan tien koillispuolella sijaitsevista maakummuista todettiin maakairapistossa tiiltä ja tummaa hiekkamaata. Maakairauksessa tehtyihin havaintoihin perustuen läntisemmän maakummun laelle avattiin <u>koekuoppa 1</u> (1x1 metriä, pkoo 6691616, ikoo 3221317) kummun luonteen ja kohteen yleisen säilyneisyyden selvittämiseksi. Pintaturpeen alta paljastui savensekaisen hiekkamaakerros, jonka alta löytyi 15-30 cm syvyydessä mahdollisesti ladottu, halkaisijaltaan noin 5-10 cm leveistä luonnonkivistä muodostuva kivitaso. Kiveyksen päällä oli kuopan reunoilla noin 30x30 cm kivistä koostuvien kivi kerros, jonka sisäpuolella oli runsaammin puhtaampaa hiekkaa. Löytöinä koekuopasta talletettiin ikkunalasin pala, tiiltä ja palamatonta luuta (TYA 858:1-3). Alue ja koekuoppien sijainti kartoitettiin paikallisessa, neulapohjoiseen orientoidussa koordinaatistossa takymetrin avulla. Myöhemmin takymetrillä tuotettu asemapiirros asemointiin paikkatieto-ohjelmistoa hyödyntäen houruinhuoneen aluetta vuoden 1811 tiluskartassa käsittävän otteen kanssa. Kalliohakkaukset dokumentoitiin valokuvaamalla ja piirtämällä ne takymetrin avulla, jonka jälkeen niiden sijainti talletettiin GPS-paikantimella.
<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös, joka hyvän säilyvyytensä ja edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 1.

Kuva 28. Seili Dårhusen. Kohde kuvattuna länsiluoteesta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25292.

Kuva 29. Seili Dårhusen. Alue kuvattuna etelästä. Maakumpuina erottuvat kaksi rakennuksen perustusta puiden kohdilla. Foto: Mikko Helminen / TYA 25293.

Kuva 30. Seili Dårhusen. Kohteen eteläosaa kuvattuna lounaasta, vrt. kuva 29. Kuvan oikeassa laidassa Fyyri. Foto: Mikko Helminen / TYA 25294.

Kuva 31. Seili Dårhusen. Kalliohakkaus 1 kuvattuna pohjoisluoteesta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:49.

Kuva 32. Seili Dårhusen. Kalliohakkaus 2 kuvattuna idästä. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:50.

Kuva 33. Seili Dårhusen. Kalliohakkaus 3 kuvattuna luoteesta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:51.

Kuva 34. Seili Dårhusen. Kalliohakkaus 4 kuvattuna pohjoisluoteesta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:52.

Kuva 35. Seili Dårhusen. Koekuopan 1 kivirakenne esiin paljastettuna. Kuvattu lännestä. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:53.

4.2.11. LÄNSI-TURUNMAA Seili Tutkimusasema

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös	<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>MJ-tyyppi:</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Alatyyppi:</i>	hospitaalit ja sairaalat
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2	<i>Lukumäärä:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691542, Ikoo 3221279, korkeus noin 10 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	274 m²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee 0,32 kilometriä Seilin kirkosta lounaaseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisteri-kylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-1, Seili
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Senaattikiinteistöt	<i>Osoite:</i>	Senaattikiinteistöt PL 237, 00531 HELSINKI
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	30.6.2009	<i>Löydöt:</i>	TYA 858:4-11
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25255-25260	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:54-57, 87
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista Liite 10. Seili Tutkimusasema. Alueen asemapiirros ja aluerajaus.		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee 1700- ja 1800-luvun mittaan rakennetun nuoremman nk. houruin-huoneen tai mielisairaalan rakennusten pihamaalla. Rakennukset ovat nykyään Saaristomeren tutkimuslaitoksen käytössä. Maaperä paikalla on kalliota, jonka päälle on kerrostunut jonkin verran savi-, moreeni- ja hiekkamaata. Maasto hoide-tulla ruohikkopeitteinen pihamaalla laskee loivasti kohti etelää.		
<i>Kuvaus:</i>	Niin kutsutun houruinhuoneen tai mielisairaalan kivisen ruokamakasiinin luon-nonkivestä ladottu perustus ja pohjarakenteet ovat myöhempien maakerrosten peittäminä säilyneet nykyisen tutkimusaseman pihapiirissä. Ruokamakasiini on kuvattu vuonna 1811 laaditussa Seilin hospitaalin tiluskartassa (<i>koppelhus af sten</i> , myöhemmin <i>proviand magasin</i>) ja se on myös kuvattu vuonna 18xx. Rakennus on rajannut vuonna 1811 tuolloisen houruinhuoneen pihan (<i>dårhus gården</i>) lännessä ja jäänyt makasiinin länsipuolelle 1800-luvulla rakennetun pohjois-eteläsuuntaisen kivirakennuksen valmistuttua keskelle myöhemmän mielisairaalan pihaa. Raken-nus on purettu viimeisten suurten laajennusosien valmistumiseen mennessä 1800-luvun lopulla.		

	Rakennuksen jäännöksen ulkopuolelta koetutkimuksissa löydetty paksu palojätekerros viittaa myös siihen, että pihan alueella on saattanut säilyä kulttuurimaakeroksia alueen 1700-1800-lukujen toiminnasta.
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kohde paikallistettiin 1800-luvun kartta-aineiston ja Seilin hospitaalia esittävän piirrosten perusteella. Saaristomeren tutkimuslaitoksen tutkimusaseman piha ja ruokamakasiinin perustusta merkitseväksi nelikulmaiseksi hahmoksi tunnistettu poikkeava ruohoalue kartoitettiin takymetrillä, jonka jälkeen paikalle avattiin 2,5 metriä pitkä ja 0,5 metriä leveä koeoja 2 niin, että oja leikkasi pohjois-eteläsuunnassa rakennuksenperustuksen pohjoisseinän keskiosan. Koeojasta 2 paljastui pintaturpeen ja humuksen alta pohjoispäästä lukien 60-190 cm kohdalla ja 15-45 cm syvyydessä halkaisijaltaan 15-60 cm kokoisista luonnonkivistä ladottu, osin laastilla ja mahdollisesti tiilellä vahvistettu perustus, jonka suunta oli sama aiemmin havaitun ruohoalueen ja pihan muun rakennuskannan kanssa. Rakennetta ei purettu ja se jätettiin paikalleen. Koeojan eteläpäässä, pohjoisesta lukien 190-250 cm kohdalla, noin 30-45 cm syvyydessä kohdattiin saven, tiilen ja pienten kivien muodostama kova kerros, jonka alla sijaitsi halkaisijaltaan noin 30 cm kokoisten luonnonkivien ja tiiviin savimaan muodostamaa perustusta tai luonnollista maakerrosta. Koeojan 2 pohjoispäässä pohjoisesta lukien 0-60 cm kohdalla pintaturpeen ja humuksen alta paljastui savensekainen hiekka. Tämän alla, edellä mainitun perustuskiveyksen pohjoispuolella, sekä oletettavasti rakennuksen ulkopuolella sijaitsi 35-45 cm syvyydessä tummanruskea hiekkakerros, jonka alla sijaitsi noin 1-2 cm paksu vaalea hiekkakerros. Tämän alla sijaitsi 48-55 cm syvyydessä musta noki- maakerros, jossa oli runsaasti hiiltynyttä puuta ja tiilimurskaa. Löytöinä tästä kerroksesta talletettiin kaakelin pala, vaaleanvihreää ikkunalasiasia, vihreän lasipullon pala, punasavi- ja fajanssiastioiden paloja, palanutta savea, palamatonta luuta ja laastia (TYA 858:4-11). Tämän palojätekerrokselta vaikuttaneen ilmiön alta paljastui 58-68 cm syvyydessä saven, nokimaan ja tiilimurskan sekainen kerros, johon kaivuu päätettiin. Koeoja 2 dokumentoitiin valokuvaamalla. Kaivanto peitettiin tutkimusten jälkeen muovilla ja ojan pintaan, koillis- ja lounaiskulmiin asetettiin harjateräksen pätkät myöhemmän paikallistamisen avuksi.
<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös, joka hyvän säilyvyytensä ja edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 1.

Kuva 36. Seili Tutkimusasema. Näkymä laitoksen pihalta koeojaa 2 kaivettaessa. Kuvattu lounaasta.
Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:54

Kuva 37. Seili Tutkimusasema. Koeoja 2 kaivuun päättyessä. Kuvattuna koillisesta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25260

Kuva 38. Seilin Tutkimusasema. Koeoja 2 kaivuun päättyessä. Kuvattu etelästä. Foto: Mikko Helminen / TYA 25258

4.2.12. LÄNSI-TURUNMAA Seili Utridars gärdan

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös	<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>MJ-tyyppi:</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Alatyyppi:</i>	viljelyröykkiöt
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2	<i>Lukumäärä:</i>	5
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691715, Ikoo 3220978, korkeus 10 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (muinaisjään-nösalue)	<i>Pinta-ala:</i>	176 m²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee noin 0,53 kilometriä Seilin kirkosta länteen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisteri-kylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-0, Själö
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Metsähallitus	<i>Osoite:</i>	Metsähallitus PL 1058, 70101 KUOPIO
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	25.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25240-25243	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:30-32
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee kalliopaljastumalla havumetsän reunassa ja paljastumaa pohjoises-ta kaakkoon ympäröivän avoimen entisen peltoaukean reunalla. Kalliopaljastuma on ympäröivää peltoaluetta noin 1-2 metriä korkeammalla.		
<i>Kuvaus:</i>	Viisi viljely- tai raivuuröykkiöitä, jotka sijaitsevat yhtenäisenä ryhmänä vuonna 1811 laaditun Seilin hospitaalin tiluskartassa niitty- ja laidunalueiksi merkittyjen alueiden reunalla sijaitsevalla kalliopaljastumalla. Röykkiöiden ympäristön hyö-dynnys laidun- ja peltoalueena on katkennut viimeistään 2. maailmansodan jäl-keen. Röykkiö 1 (Pkoo 6691710, Ikoo 3220982) on kooltaan 5,5 metriä pitkä, 4,5 metriä leveä ja 0,8 metriä korkea. Röykkiö 2 (Pkoo 6691711, Ikoo 3220986) on kooltaan 2,6 metriä pitkä, 2,4 metriä leveä ja 0,4 metriä korkea. Röykkiö 3 (Pkoo 6691720, Ikoo 3220980) on kooltaan 3,5 metriä pitkä, 2,3 metriä		

	leveä ja 0,4 metriä korkea. Röykkiö 4 (Pkoo 6691714, Ikoo 3220976) on kooltaan 4 metriä pitkä, 2,3 metriä leveä ja 0,4 metriä korkea. Röykkiö 5 (Pkoo 6691712, Ikoo 3220970) on kooltaan 5 metriä pitkä, 3,7 metriä leveä ja 1,3 metriä korkea.
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Röykkiöt mitattiin käsin, valokuvattiin ja niiden sijainti talletettiin GPS-paikantimella.
<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös, joka hyvän säilyvyytensä ja edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 2.

Kuva 39. Seili Utridars gården. Röykkiö 1 kuvattuna länsilounaasta. Taustalla vastikään uudelleen raivattua aluetta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25240

Kuva 40. Seili Utridars gårdan. Röykkiö 3 kuvattuna lounaasta. Taustalla vastikään uudelleen raivattua aluetta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:31

Kuva 41. Seili Utridars gårdan. Röykkiö 4 kuvattuna idästä. Takana vasemmalla röykkiö 5. Foto: Mikko Helminen / TYA 25242

4.3.13. LÄNSI-TURUNMAA Seili Tyttökallio

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös	<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>MJ-tyyppi:</i>	puolustusvarustukset	<i>Alatyyppi:</i>	tornit
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2	<i>Lukumäärä:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6692096, Ikoo 3220771, korkeus 35 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	32 m ²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee 0,81 kilometriä Seilin kirkosta länsiluoteeseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisteri-kylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-0, Sjalö
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Metsähallitus	<i>Osoite:</i>	Metsähallitus PL 1058, 70101 KUOPIO
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	25.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	-	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:38-39
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 86. Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee Seilin saaren korkeimpiin lukeutuvalla kalliovuoren huippukohdassa, harvakseltaan mäntymetsää kasvavalla avokalliotasanteella. Paikalta on hyvä näkyvyys koko lähisaaristoon.		
<i>Kuvaus:</i>	Ilmavalvontatornin paalujen kiviperustukset (3 kpl) ovat kooltaan 1-1,5 metriä pitkiä, 1-1,5 metriä leveitä ja 0,5-0,8 metriä korkeita. Kohteen käyttö ajoittunee 2. maailmasotaan. Muut torniin liittyvät rakenteet ovat hävinneet.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kiviperustukset mitattiin käsin, jonka jälkeen kohteen sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja kohde valokuvattiin.		
<i>Kunto:</i>	Hyvä.		
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös, joka hyvän säilyvyytensä ja edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 1.		

Kuva 42. Seili Tyttökallio. Ilmavalvontatornin perustukset. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:39.

4.3. Mahdolliset muinaisjäännökset

4.3.1. LÄNSI-TURUNMAA Seili Tutkimusaseman metsä 1

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	mahdollinen muinaisjäännös	<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>MJ-tyyppi:</i>	asuinpaikat	<i>Alatyyppi:</i>	ei määritelty
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2	<i>Lukumäärä:</i>	2
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691556, Ikoo 3221190, korkeus noin 15 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	21 m² ja 12 m²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee noin 0,38 kilometriä Seilin kirkosta länsilounaaseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisteri-kylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-1, Seili
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Senaattikiinteistöt	<i>Osoite:</i>	Senaattikiinteistöt PL 237, 00531 HELSINKI
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Aiemmat tutkimukset			
<i>Vuosi:</i>	2009	<i>Laji:</i>	tarkastus
<i>Tutkija:</i>	Seilin saaren arkeologia – hankkeen ohjausryhmä	<i>Löydöt:</i>	-
<i>Viite:</i>	Seilin saaren arkeologia –hankkeen ohjausryhmän matkakertomus Seilistä 6.-7.4.2009.		
<i>Huomautuksia:</i>	-		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	24.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25227-25229	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:21
<i>Karttaotteet:</i>	Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee itä-länsisuuntaisella lehti- ja havumetsää kasvavalla tasaisella kal-lioharjanteella, Saaristomeren tutkimuslaitoksen tutkimusasemalta länteen johta-van polun varrella.		

<i>Kuvaus:</i>	Rakennuksenperustus on kooltaan 4,8 metriä pitkä, 4,3 metriä leveä ja noin 0,8 metriä korkea. Muodoltaan nelikulmainen perustus on itä-länsisuuntainen ja koostuu halkaisijaltaan noin 0,4 metriä leveistä kivistä ladotusta perustuksesta, joka on täytetty pienemmillä kivillä. Rakennusta ei ole merkitty 1800- ja 1900-luvuilla alueelta laadittuihin karttoihin ja saattaa siten olla näitä vanhempi. Perustuksen luoteispuolella, itä-länsisuuntaisen polun pohjoispuolella sijaitsevan kalliokolon pohjoisreunalle on tehty itä-länsisuuntainen muurimainen kivilatomus, josta on näkyvillä kaksi halkaisijaltaan noin 30-50 cm leveistä kivistä muodostuvaa kivikertaa. Latomus on 6 metriä pitkä, noin 2 metriä leveä ja noin 0,6 metriä korkea. Kalliokolossa ja latomuksen ympärillä on toista kymmentä kookasta irtokiveä, jotka eivät vaikuta liittyvän itse rakenteeseen.
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Rakennuksenperustus ja muurimainen kivilatomus mitattiin käsin, jonka jälkeen sen sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja kohde dokumentoitiin valokuvaamalla.
<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Tutkimusaseman metsä 1 vertautuu kohteena historiallisen ajan asuin- ja tuotantopaikkaan luettaviin muinaisjäännöksiin, mutta sitä ei yksittäisenä mahdollisena riihen tai muun vastaavan rakennuksenperustuksena voida laskea muinaismuistolain (295/1963) suojaamaksi kiinteäksi muinaisjäännökseksi.

Kuva 43. Seili Tutkimusaseman metsä 1. Rakennuksenperustus kuvattuna kaakosta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:21.

Kuva 44. Seili Tutkimusaseman metsä 1. Muurimainen latomus kuvattuna etelälounaasta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25229

4.3.2. LÄNSI-TURUNMAA Seili Tutkimusaseman metsä 2

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	mahdollinen muinaisjäänös	<i>Ajoitus:</i>	historiallinen
<i>MJ-tyyppi:</i>	asuinpaikat	<i>Alatyyppi:</i>	talonpohjat
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2	<i>Lukumäärä:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691559, Ikoo 3221135, korkeus noin 15 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	16,5 m²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee noin 0,42 kilometriä Seilin kirkosta länsilounaaseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisteri-kylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-0, Sjalö
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Metsähallitus	<i>Osoite:</i>	Metsähallitus PL 1058, 70101 KUOPIO
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	24.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25230-25233	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:22-23,81
<i>Karttaotteet:</i>	Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee pohjoiskoilliseen laskevalla havumetsää kasvavalla kallio- ja moreenimaarinteellä, Saaristomeren tutkimuslaitokselta länteen johtavan polulta noin 10 metriä etelään.		
<i>Kuvaus:</i>	Rakennuksenperustus, joka on itä-länsisuuntainen ja kooltaan 6,5 metriä pitkä, 2,5 metriä leveä ja 0,5 metriä korkea. Perustuksesta erottuu maanpinnan päälle noin halkaisijaltaan 0,3-0,5 metriä leveistä luonnonkivistä muodostettu peruskiveys. Rakennusta ei ole merkitty 1800- ja 1900-luvuilla alueelta laadittuihin karttoihin ja saattaa siten olla näitä vanhempi.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Rakennuksenperustus mitattiin käsin, jonka jälkeen sen sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja kohde dokumentoitiin valokuvaamalla.		
<i>Kunto:</i>	Hyvä.		
<i>Luokitusehdotus:</i>	Tutkimusaseman metsä 2 vertautuu kohteena historiallisen ajan asuinpaikkaan, mutta sitä ei yksittäisenä mahdollisena asuinrakennuksen perustuksen voida laskea muinaismuistolain (295/1963) suojaamaksi kiinteäksi muinaisjäänökseksi.		

Kuva 45. Seili Tutkimusaseman metsä 2. Rakennuksenperustus kuvattuna idästä. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:22.

Kuva 46. Seili Tutkimusaseman metsä 2. Rakennuksenperustus kuvattuna etelästä. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:23.

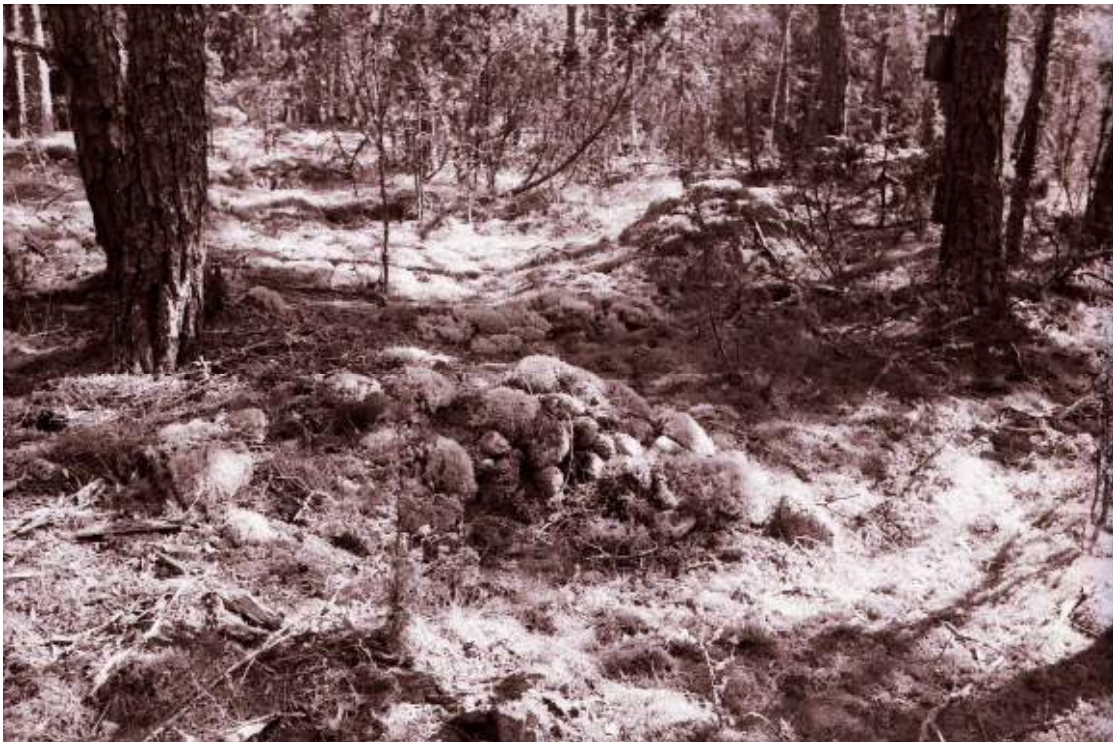
4.3.3. LÄNSI-TURUNMAA Seili Røykkiömäki

Perustiedot			
Laji:	mahdollinen muinaisjäännös	Ajoitus:	ajoittamaton
MJ-tyyppi:	kivirakenteet	Alatyyppi:	latomukset
Rauhoitusluokka:	-	Lukumäärä:	10
Peruskartta:	1043 04	Peruskartan nimi:	AASLALUOTO
Koordinaatit:	Pkoo 6691539, Ikoo 3220947, korkeus 25-30 m mpy		
Koordinaattiselite:	keskikoordinaatti (GPS)	Pinta-ala:	-
Maastomerkintä:	ei merkintää		
Etäisyystieto:	Kohde sijaitsee noin 0,54-0,63 kilometriä Seilin kirkosta länsilounaaseen.		
Aiemmat tutkimukset			
Vuosi:	2009	Laji:	tarkastus
Tutkija:	Seilin saaren arkeologia – hankkeen ohjausryhmä	Löydöt:	-
Viite:	Seilin saaren arkeologia –hankkeen ohjausryhmän matkakertomus Seilistä 6.-7.4.2009.		
Huomautuksia:	-		
Tutkimukset 2009			
Aika:	25.6.2009	Löydöt:	-
MV-kuvat:	TYA 25234-25239	Digikuvat:	TYA 15:24-29
Karttaotteet:	Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista		
Sijainti ja maasto:	Kohde sijaitsee korkealla itä-länsisuuntaisella havumetsää kasvavalla kallioisella mäenharjanteella.		
Kuvaus:	Kymmenen luonteeltaan epäselvää kivilatomusta, jotka sijaitsevat kallioalueella 2-3 latomuksen ryhmissä ja joista osa vaikuttaa historialliselle ajalle ajoittuvan tulisi-jan pohjalatomukselta. Latomusten 1-10 lisäksi kalliomäellä on todettavissa lukuisia muutamista kivistä koostuvia raivuukasoja. Latomus 1. (Pkoo 6691541, Ikoo 3220990) on tehty kookkaan maakiven tai kallio-paljastumien väliin ja on kooltaan noin 2 metriä pitkä, 1,2 metriä leveä ja 0,4 metriä korkea. Latomus 2. (Pkoo 6691542, Ikoo 3220986) on muodoltaan soikea tai aitamainen ja on kooltaan 6 metriä pitkä, 1,3 metriä leveä ja 0,5 metriä korkea. Latomus 3 (Pkoo 6691538, Ikoo 3220979) on muodoltaan nelikulmainen ja kooltaan		

	2,2 metriä pitkä, 1,7 metriä leveä ja 0,4 korkea. Latomus 4 (Pkoo 6691556, Ikoo 3221006) sijaitsee kallioharjanteiden väliin jäävässä suojaisessa syvänteessä latomuksista 1-3 noin 25-30 metriä luoteeseen. Latomus on kooltaan 1,6 metriä pitkä, 1,6 metriä leveä ja 0,5 metriä korkea ja vaikuttaa selkeästi tulisijan tai nuotion massiiviselta suojakiveykseltä. Latomus 5 (Pkoo 6691542, Ikoo 3220998) on edellisiä latomuksia huomattavasti pienempi ja sijaitsee latomuksista 1-3 noin 10 metriä länteen. Latomus 6 (Pkoo 6691521, Ikoo 3220969) on latomuksen 5 tapaan pienikokoinen ja muodostuu kalliopaljastuman päälle kootuista kivistä. Latomus 7 (Pkoo 6691541, Ikoo 3220900) on 6,2 metriä pitkä, 2,5 metriä leveä ja 1,5 metriä korkea, lounais-koillisensuuntainen massiivinen rakenne, joka on muodostettu ”katkaisemaan” tai jakamaan suuri, itä-länsisuuntainen kalliosyväne. Latomus 8 (Pkoo 6691548, Ikoo 3220911) on 2,5 metriä pitkä, 2,5 metriä leveä ja 0,7 metriä syvä matalaa kaivomaista kuoppaa reunustava kivilatomus. Rakenne sijaitsee latomuksesta 7 noin 8 metriä pohjoiseen. Latomus 9 (Pkoo 6691535, Ikoo 3220890) on latomusta 4 nuotionpohjana muistutava pyöreä, noin 1 metrin leveä kivilatomus, joka sijaitsee kalliosyvänteessä, latomuksen 7 lounaispuolella. Latomus 10 (Pkoo 6691529, Ikoo 3220888) on noin 2 metriä pitkä, 2 metriä leveä ja noin 0,5 metriä korkea U-kirjaimen muotoinen, ryssänuunin ulkomuuria muistutava kivilatomus. Rakenne sijaitsee muutamia metrejä latomuksesta 9 länsilounaaseen. Alueen kivilatomuksia on niiden epäselvän luonteen takia arveltu Seilin hospitaalin potilaiden vailla selkeää ja yhtenäistä tarkoituspäää kokoamiksi ns. terapiaröykkiöiksi. Osa latomuksista vaikuttaisi kuitenkin täyttävän nuotion tai uuni-maisen perustuksen ulkoiset merkit.
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Latomukset mitattiin käsin, jonka jälkeen niiden sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja kohteet valokuvattiin.
<i>Kunto:</i>	Hyvä.
<i>Luokitusehdotus:</i>	Röykkiömaiden kivilatomukset muodostavat topografisesti ja alkuperäiseltä tarkoituspäältään sekä ajoitukseltaan haasteellisen kokonaisuuden, jota on vaikea arvottaa kiinteänä muinaisjäännöksenä. Kohdetta ei esitetä muinaismuistolain (295/1963) suojaamaksi kiinteäksi muinaisjäännökseksi.

Kuva 47. Seili Röykkiömäki. Latomus 2 kuvattuna lounaasta. Foto: Mikko Helminen / TYA 25234.

Kuva 48. Seili Röykkiömäki. Latomus 3 kuvattuna lounaasta. Takana oikealla latomus 2. Foto: Mikko Helminen / TYA 25234.

Kuva 49. Seili Röykkiömäki. Latomus 4 kuvattuna etelästä. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:24

Kuva 50. Seili Röykkiömäki. Latomus 8 kuvattuna pohjoisesta. Foto: Juhana Ahlamo.

4.3.4. LÄNSI-TURUNMAA Seili Sandviks bergen 2

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	mahdollinen muinaisjäännös	<i>Ajoitus:</i>	ajoittamaton
<i>MJ-tyyppi:</i>	kivirakenteet	<i>Alatyyppi:</i>	latomukset
<i>Rauhoitusluokka:</i>	-	<i>Lukumäärä:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6692006, Ikoo 3220911, korkeus noin 15 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee 0,65 kilometriä Seilin kirkosta länsiluoteeseen.		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	25.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25245-25246	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:36-37
<i>Karttaotteet:</i>	Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee kahden kalliovuoren välissä sijaitsevan soistuneen lammen luoteisreunalla muodostaen lampeen luode-kaakkosuuntaisen niemekkeen.		
<i>Kuvaus:</i>	Soikea kiviröykkiö, joka on kooltaan 5,2 metriä pitkä, 3,3 metriä leveä ja 0,8 metriä korkea. Röykkiö muodostaa lammelle kohti lammen keskikohtaa osoittavan niemekkeen ja hallitsee koolla ja anomaalisuudellaan paikan maisemaa. Röykkiö vaikuttaa ihmistekoiselta, mutta saattaa olla myös luonnonmuodostelma		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kiviröykkiö mitattiin käsin, jonka jälkeen niiden sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja kohteet valokuvattiin.		
<i>Kunto:</i>	Hyvä.		
<i>Luokitusehdotus:</i>	Sandviks bergen 2 on ajoittamattomana kiviröykkiönä vaikeasti tulkittava ja se on saattanut syntyä luonnonprosessin seurauksena. Näin ollen sitä ei myöskään voida toistaiseksi pitää muinaismuistolain (295/1963) suojaamana kiinteänä muinaisjäännöksenä.		

Kuva 51. Seili Sandviks bergen 2. Kiviröykkiö kuvattuna lammen reunalta (etelästä). Foto: Mikko Helminen / TYA 25245.

Kuva 52. Seili Sandviks bergen 2. Kiviröykkiö kuvattuna lammen reunalta (lännestä). Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:25.

4.3.5. LÄNSI-TURUNMAA Seili Saunasaari

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	mahdollinen muinaisjäänös	<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>MJ-tyyppi:</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Alatyyppi:</i>	viljelmät
<i>Rauhoitusluokka:</i>	-	<i>Lukumäärä:</i>	2
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6691767, Ikoo 3222052, korkeus noin 5 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	-
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee 0,47-0,57 kilometriä Seilin kirkosta itään.		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	26.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	-	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:44
<i>Karttaotteet:</i>	-		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee Seilin itäpuolella, Kirkkoniemen edustalla sijaitsevalla Saunasaarel-la. Saari on pääosin mänty- ja kuusimetsäistä kalliota. Saaren keskiosassa sijaitsee kaksi hiekkamaalinssiä.		
<i>Kuvaus:</i>	Kaksi 1800-luvulla viljelykäyttöön raivattua peltoaluetta, jotka erottuvat saarella tasaisina ojitettuina hiekkamaa-alueina. Saaren koillisreunassa sijaitsee rannasta suuremmalle peltoalueelle nouseva tie, jota raivattaessa on muodostettu tietä reu-nustava kiviaita.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kohde todettiin maastossa, mutta jätettiin dokumentoimatta tarkemmin kohteen nuoren iän johdosta. Läntiselle peltotilkulle kaivettiin 0,5 x 0,5 metrin kokoinen koepisto maaperän luonteen toteamiseksi.		
<i>Kunto:</i>	Hyvä.		
<i>Luokitusehdotus:</i>	Saunasaaren viljelyjäänökset ovat aluetta käsittelevän kartta-aineiston perusteella käytössä vielä 1900-luvun alussa, eikä kohdetta täten nuoren ikänsä ja yleisyytensä nojalla voida toistaiseksi pitää muinaismuistolain (295/1963) suojaamana kiinteänä muinaisjäänöksenä.		

Kuva 53. Seili Saunasaari. Kiviaita kuvattuna. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:44.

4.3.6. LÄNSI-TURUNMAA Seili Södra åkern

Perustiedot			
Laji:	mahdollinen muinaisjäänös	Ajoitus:	historiallinen
MJ-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat	Alatyyppi:	viljelyröykkiöt
Rauhoitusluokka:	-	Lukumäärä:	3
Peruskartta:	1043 04	Peruskartan nimi:	AASLALUOTO
Koordinaatit:	Pkoo 6691182, Ikoo 3221377, korkeus noin 10 m mpy (Röykkiö 1) Pkoo 6691175, Ikoo 3221375, korkeus noin 10 m mpy (Röykkiö 2) Pkoo 6691176, Ikoo 3221368, korkeus noin 10 m mpy (Röykkiö 3)		
Koordinaattiselite:	keskikoordinaatti (GPS)	Pinta-ala:	noin 40 m²
Maastomerkintä:	ei merkintää		
Etäisyystieto:	Kohde sijaitsee 0,59 kilometriä Seilin kirkosta etelälounaaseen.		
Tutkimukset 2009			
Aika:	23.6.2009	Löydöt:	-
MV-kuvat:	-	Digikuvat:	-
Karttaotteet:	Liite 4. Maastokarttaote Seilin saaren eteläpäässä sijaitsevista kohteista		
Sijainti ja maasto:	Röykkiöt sijaitsevat pääosin kalliotasanteella Sjalö/Fogdebyn kylätontin etelä- ja koillispuolella sijaitsevan peltoalueen koilliskulmassa. Kohteen eteläpuolella on vanhaa niitty- ja peltoaluetta, jolla kasvaa istutettua koivumetsää. Röykkiöiden koillispuolelta nousee jyrkkä mäki Ängesnäs bergeniksi kutsutulle kallioalueelle.		
Kuvaus:	Kolme mahdollista raivuuröykkiötä. Röykkiöt ovat noin 4-6 metriä leveitä ja pitkiä ja 1-1,5 metriä korkeita. Röykkiöistä keskimäinen (3) on lähes suora kulma ja röykkiö on ladottu ympäröivää maastoa korkeamman kalliokohouman reunaan. Röykkiöt sijaitsevat paikalla, joka Seilin hospitaalin vuonna 1811 laaditussa tiluskartassa on kuvattu eteläisellä peltoalueella sijaitsevaksi kivisten mäkien alueeksi (Steniga backor i Södra åkern). Kartassa mainitut kiviset mäet saattavat nykyisin muutoin pääasiassa kivettömässä maastossa viitata juuri todettuihin röykkiöihin.		
Tutkimuskuvaus:	Röykkiöiden sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja ne valokuvattiin digitaalisesti.		
Kunto:	Hyvä.		
Luokitusehdotus:	Kohde edustaa todennäköisesti peltoviljelyyn liittyviä rakennelmia so. raivuuröykkiötä, joiden yhteyden katkeamista nykyviljelyyn on vaikea todeta yli sata vuotta vanhemmaksi. Näin ollen kohdetta ei voida automaattisesti tulkita muinaismuistolain (295/1963) suojaamaksi kiinteäksi muinaisjäänökseksi, vaan se on täten todettu mahdolliseksi muinaisjäänökseksi.		

Kuva 54. Seili Södra åkern. Röykkiö 1. Foto: Juhana Ahlamo

Kuva 55. Seili Södra åkern. Röykkiö 2. Foto: Juhana Ahlamo

4.4. Muut kohteet

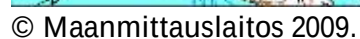
4.4.1. LÄNSI-TURUNMAA Seili Metsäpirtti

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	-	<i>Ajoitus:</i>	uusi aika
<i>MJ-tyyppi:</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Alatyyppi:</i>	ei määritelty
<i>Rauhoitusluokka:</i>	-	<i>Lukumäärä:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	1043 04	<i>Peruskartan nimi:</i>	AASLALUOTO
<i>Koordinaatit:</i>	Pkoo 6692154, Ikoo 3220727, korkeus noin 10 m mpy		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti (GPS)	<i>Pinta-ala:</i>	noin 4 m²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee 0,88 kilometriä Seilin kirkosta länsiluoteeseen.		
Tutkimukset 2009			
<i>Aika:</i>	25.6.2009	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	-	<i>Digikuvat:</i>	TYA 15:40
<i>Karttaotteet:</i>	Liite 4. Maastokarttaote Seilin saaren eteläpäässä sijaitsevista kohteista		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee moreeniperäisellä mäntykankaalla lounaasta Metsäpirtin tilalle johtavan tien luoteispuolella.		
<i>Kuvaus:</i>	Hiekanottokuoppa on maanpinnasta mitattuna 2,5 metriä pitkä, 2,5 metriä leveä ja noin 1 metriä syvä.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kuoppa mitattiin käsin, jonka jälkeen sen sijainti talletettiin GPS-paikantimella ja kohde valokuvattiin. Kuopan pohjaan ja seinämään tehty maakairapistossa havaittiin pinnasta lähtien koskematon hiekkamoreeni.		
<i>Kunto:</i>	Hyvä.		
<i>Luokitusehdotus:</i>	Kohde ei ole tarkoituseränsä ja ajoituksensa perusteella muinaismuistolailla (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös.		

Kuva 56. Seili Metsäpirtti. Hiekanottokuoppa kuvattuna kaakosta. Foto: Juhana Ahlamo / TYA 15:40.

Peruskarttalehti 1043 04 AASLALUOTO. Mittakaava 1:20 000.

6. Yhteenveto

Turun yliopiston arkeologian oppiaineen suoritti yhteistyössä Saaristomeren tutkimuslaitoksen kanssa arkeologisen inventoinnin ja koetutkimuksia Länsi-Turunmaan kunnassa, Seilin saarella kesä- ja heinäkuussa 2009. Inventoinnin maastotyöt suoritettiin 22.–26.6. ja 29.6.–3.7.2009. Tutkimuksen tapahtui Seilin saaren arkeologia –hankkeen osana ja sen rahoittajana toimi Turun yliopiston arkeologian oppiaine ja Turun yliopistosäätiö. Inventointi käsitti Seilin saaren sekä lähisaaristoa ja keskittyi aiemmin tuntemattomien ja tunnettujen muinaisjäännösten etsimiseen ja tarkastuksiin. Inventointi täydentää alueella aiemmin suoritettuja arkeologisia inventointeja ja tutkimuksia, joiden tuloksena alueelta tunnettiin ennalta neljä kiinteätä muinaisjäännöstä (taulukko 2, kohteet 1, 4, 7 ja 9). Inventoinnin toteuttamisesta maastossa ja esi- ja jälkitöiden osalta vastasivat HuK Mikko Helminen ja HuK Juhana Ahlamo.

Aiemman aluetta koskevan tutkimuksen mukaan ihmistoiminta on alkanut Seilin alueella viimeistään rautakaudella. Kylämäinen asutus on vakiintunut saarella viimeistään uuden ajan alussa, mutta jo mahdollisesti keskiajalla. Vuonna 1619 perustettu leprasiirtola, ja tätä seurannut hospitaalien ja yhteiskunnallisten eristyslaitosten aikakausi on muovannut saaren elämää ratkaisevasti.

Vuonna 2009 toteutetussa arkeologisessa inventoinnissa tutkimusalueelta todettiin 13 muinaismuistolain (295/1963) suojaamaksi esitettävää kiinteätä muinaisjäännöstä. Kohteista yhdeksän ajoittuu historialliselle ajalle ja liittyy joko Sjalö/Fogdebyn historiallisen kylätontin tai leprasiirtolan ja mielisairaalan toimintaan. Neljä kohteista ajoittuu tai saattaa ajoittua esihistorialliselle ajalle.

kohde- nume- ro	nimi	MJ-tyyppi	alatyypit	ehdotus rauhoi- tusluo- kaksi
1	Seili (Sjalö/Fogdeby)	asuinpaikat	kylätontit	2
2	Seili Utridarens tomt	asuinpaikat	torpat	2
3	Seili Smedens gårdstomt	asuinpaikat	torpat	2
4	Sjalö, Ängesnäs bergen	hautaukset	hautaröykkiöt	2
5	Seili Saukkovuori	kivirakenteet	latomukset	2
6	Seili Sandviks bergen	kivirakenteet	latomukset	2
7	Korsgrund	kivirakenteet	ryssänuunit	1
8	Seili Verstaantaka	kultti- ja tarinapaikat	kuppikivet	1
9	Seili Kirkkoniemi	työ- ja valmistuspaikat	hospitaalit ja sairaalat	1
10	Seili Därhusen	työ- ja valmistuspaikat	hospitaalit ja sairaalat	1
11	Seili Tutkimusasema	työ- ja valmistuspaikat	hospitaalit ja sairaalat	2
12	Seili Utridars gårdan	työ- ja valmistuspaikat	viljelyröykkiöt	2
13	Seili Tyttökallio	puolustusvarustukset	tornit	1

Taulukko 2. Vuonna 2009 inventoinnin yhteydessä todetut muinaismuistolain (295/1963) suojaamiksi kiinteiksi muinaisjäännöksiksi ehdotettavat kohteet.

Kohteista viisi ehdotetaan laskettavaksi Museoviraston rauhoitusluokkaan 1, jolla tarkoitetaan valtakunnallisesti arvokkaita kohteita, joiden säilyminen on turvattava kaikissa olosuhteissa. Kahdeksan kohdetta ehdotetaan laskettavaksi Museoviraston rahoitusluokkaan 2. Näin ollen on kysymys muinaisjäännöksistä, joiden arvon selvittäminen edellyttää lisätutkimuksia ja jotka voidaan siirtää tutkimusten jälkeen luokkaan 1 tai luokkaan 3 (tuhoutuneet tai tutkitut kohteet, jotka eivät ole enää rauhoitettuja). Lisäksi inventoinnin yhteydessä todettiin kuusi kohdetta, joita nuoren ikänsä tai vaikeasti määriteltävän luonteen takia voidaan esittää muinaismuistolain piiriin kuuluviksi (taulukko 3.). Kohteet on määriteltä mahdollisiksi muinaisjäännöksiksi.

kohde- nume- ro	nimi	MJ-tyyppi	alatyyppe
1	Seili Tutkimusaseman metsä 1	asuinpaikat	ei määritelty
2	Seili Tutkimusaseman metsä 2	asuinpaikat	ei määritelty
3	Seili Röykkiömäki	kivirakenteet	latomukset
4	Seili Sandviks bergen 2	kivirakenteet	latomukset
5	Seili Saunasaari	työ- ja valmistuspaikat	viljelmät
6	Seili Södra Åkern	työ- ja valmistuspaikat	viljelyröykkiöt

Taulukko 3. Vuonna 2009 inventoinnin yhteydessä todetut muinaismuistolain (295/1963) piiriin kuulumattomat kohteet sekä lajiltaan mahdolliset muinaisjäännökset, joita ei kohteiden nuoren iän tai epämääräisen luonteen takia voida toistaiseksi lukea lain suojaamiksi.

Inventoinnin yhteydessä todetut kohteet ajoittuvat koko Seilin tunnetun ihmistoiminnan ajalle aina metallikaudelta 1900-luvulle saakka. Alueen muinaisjäännökset ovat erityisesti myöhemmän maankäytön vähäisyyden ja alueelle asetettujen kulttuuriympäristöarvojen ansiosta hyvin säilyneitä ja luovat erinomaisen lisän saaren jo ennestään runsaaseen kulttuuriympäristöön ja potentiaalisia kohteita alueen menneisyyden tutkimukselle.

Turussa 7.8.2009

Mikko Helminen

Juhana Ahlamo

Liite 1. Luettelo mustavalkonegatiiveista (TYA 25211-25298).

TYA	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika
25211	Själö, Ängesnäs bergen.	pohjoiskoillisesta	MH	23.6.2009
25212	Själö, Ängesnäs bergen.	pohjoiskoillisesta	MH	23.6.2009
25213	Själö, Ängesnäs bergen.	etelälounaasta	MH	23.6.2009
25214	Själö, Ängesnäs bergen. Ängesnäs Bergen 2.	eteläkaakosta	MH	23.6.2009
25215	Själö, Ängesnäs bergen. Ängesnäs Bergen 2.	idästä	MH	23.6.2009
25216	Seili Verstaantaka.	luoteesta	MH	23.6.2009
25217	Seili Verstaantaka.	kaakosta	MH	23.6.2009
25218	Seili Verstaantaka. Kahden kupin ryhmä kuppikalliossa.	kaakosta	MH	23.6.2009
25219	Seili Verstaantaka. Kuppikallion läntisin kuppi.	kaakosta	MH	23.6.2009
25220	Själö (Själö/Fogdeby). Näkymä Fogdebyn kylätontille.	itäkaakosta	MH	24.6.2009
25221	Själö (Själö/Fogdeby). Kaivannon linja merkittynä teikein.	pohjoiskoillisesta	MH	24.6.2009
25222	Själö (Själö/Fogdeby). Kaivanto pohjaan kaivettuna.	pohjoiskoillisesta	MH	24.6.2009
25223	Själö (Själö/Fogdeby). Yleiskuva kaivannoista.	pohjoisluoteesta	MH	24.6.2009
25224	Själö (Själö/Fogdeby). Yleiskuva kaivannoista. Mahdollista rakennuksenperustusta merkitsevä kumpu kuvan keskellä.	lännestä	MH	24.6.2009
25225	Själö (Själö/Fogdeby). Näkymän kaivannolle aidalta.	kaakosta	MH	24.6.2009
25226	Själö (Själö/Fogdeby). Entiselle meijerille johtava kaivanto.	lännestä	MH	24.6.2009
25227	Seili Tutkimusaseman metsä 1. Tutkimuslaitoksen lännenpuoleisessa metsikössä oleva röykkiö / latomus.	itäkaakosta	MH	24.6.2009
25228	Seili Tutkimusaseman metsä 1. Tutkimuslaitoksen lännenpuoleisessa metsikössä oleva röykkiö / latomus.	lännestä	MH	24.6.2009
25229	Seili Tutkimusaseman metsä 1. Muurimainen latomus.	etelälounaasta	MH	24.6.2009
25230	Seili Tutkimusaseman metsä 2. Rakennuksen perustus.	koillisesta	MH	24.6.2009
25231	Seili Tutkimuslaitoksen metsä 2. Rakennuksen perustus laajemmin.	koillisesta	MH	24.6.2009
25232	Seili Tutkimusaseman metsä 2. Rakennuksen perustus laajemmin.	koillisesta	MH	24.6.2009
25233	Seili Tutkimusaseman metsä 2. Rakennuksen perustus lähempää.	länsiluoteesta	MH	24.6.2009
25234	Seili Röykkiömäki. Latomus 2.	lounaasta	MH	25.6.2009
25235	Seili Röykkiömäki. Latomus 3, taustalla latomus 2.	lounaasta	MH	25.6.2009
25236	Seili Röykkiömäki. Latomus 4.	etelästä	MH	25.6.2009
25237	Seili Röykkiömäki. Latomus 4.	etelälounaasta	MH	25.6.2009
25238	Seili Röykkiömäki. Latomus 7.	eteläkaakosta	MH	25.6.2009

25239	Seili Röykkiömäki. Latomus 10.	pohjoisesta	MH	25.6.2009
25240	Seili Utridars gården. Röykkiö 1.	länsilounaasta	MH	25.6.2009
25241	Seili Utridars gården. Röykkiö 3.	lounaasta	MH	25.6.2009
25242	Seili Utridars gården. Röykkiö 4.	idästä	MH	25.6.2009
25243	Seili Utridars gården. Röykkiö 5.	koillisesta	MH	25.6.2009
25244	Seili Sandviks bergen. Kivikehä.	kaakosta	MH	25.6.2009
25245	Seili Sandviks bergen 2. Röykkiö.	eteläkaakosta	MH	25.6.2009
25246	Seili Sandviks bergen 2. Röykkiö.	luoteesta	MH	25.6.2009
25247	Seili Saukkovuori. Röykkiö 1.	luoteesta	MH	25.6.2009
25248	Seili Saukkovuori. Röykkiökokonaisuus.	etelästä	MH	25.6.2009
25249	Korsgrund. Ryssänuuni.	itäkaakosta	MH	26.6.2009
25250	Seili Dårhusen. Kalliohakkaus. "J:C:" sekä lyyra ja sulkakynä.	luoteesta	MH	29.6.2009
25251	Seili Dårhusen. Kalliohakkaus. "G:H:".	pohjoisluoteesta	MH	29.6.2009
25252	Seili Dårhusen. Kalliohakkaus. "L:S:" sekä kahdeksikon muotoinen koriste.	itäkoillisesta	MH	29.6.2009
25253	Seili Dårhusen. Kalliohakkaus. "A:R:C:" sekä piilukkokivääri.	pohjoisluoteesta	MH	29.6.2009
25254	Seili Dårhusen. Koe kuoppa 1. Ladottu kiveys, jonka päällä kookkaampia n. 30x30cm kiviä.	etelästä	MH	29.6.2009
25255	Seili Tutkimusasema. Koeojan 2 pohjoispääty. Tumma hiekkakerros perustuksen pohjoispuolella.	lännestä	MH	30.6.2009
25256	Seili Tutkimusasema. Koeojaa 2 kaivetaan.	etelästä	MH	30.6.2009
25257	Seili Tutkimusasema. Koeojan 2 pohjoispääty. Tumman hiekkakerroksen alla sijaitseva nokimaa- ja hiilikkerros, 55cm syvyydessä. Kuvattu ylhäältä.	lännestä	MH	30.6.2009
25258	Seili Tutkimusasema. Koeoja 2 kaivuun päättyessä.	etelästä	MH	30.6.2009
25259	Seili Tutkimusasema. Koeoja 2 kaivuun päättyessä.	pohjoisesta	MH	30.6.2009
25260	Seili Tutkimusasema. Koeoja 2 kaivuun päättyessä.	koillisesta	MH	30.6.2009
25261	Seili Kirkkonie mi. Koe kuopan 3 eteläpää pohjaan kaivettuna. Ohut tumman maan kerros länsiprofiilin edessä.	itäkoillisesta	MH	1.7.2009
25262	Seili Kirkkonie mi. Työkuva. Anne-Mari Liira, Anniina Laine ja Toni Paukku kaivavat.		MH	1.7.2009
25263	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppaa 4 kaivetaan.	etelälounaasta	MH	1.7.2009
25264	Seili Kirkkonie mi. Koe kuopan 4 pohjoispään laasti- ja tiilirakennetta.	lännestä	MH	1.7.2009
25265	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppa 4.	lännestä	MH	2.7.2009
25266	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppa 4.	lännestä	MH	2.7.2009
25267	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppa 4.	etelästä	MH	2.7.2009
25268	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppa 4.	etelästä	MH	2.7.2009
25269	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppa 6.	etelästä	MH	2.7.2009
25270	Seili Kirkkonie mi. Yleiskuva. Koe kuopat 4 ja 7.	eteläkaakosta	MH	2.7.2009
25271	Seili Kirkkonie mi. Yleiskuva. Koe kuopat 4 ja 7.	kaakosta	MH	2.7.2009
25272	Seili Kirkkonie mi. Yleiskuva. Koe kuopat 4 ja 7.	kaakosta	MH	2.7.2009
25273	Seili Kirkkonie mi. Yksityiskohta koe kuoppa 7 lounaiskulman tiilirakenteesta.	eteläkaakosta	MH	2.7.2009

25274	Seili Kirkkonieniemi. Yksityiskohta koeuoppa 4 pohjoispään rakenteesta.	luoteesta	MH	2.7.2009
25275	Seili Kirkkonieniemi. Koeuoppa 4. Pohjoispään rakennetta.	pohjoisesta	MH	2.7.2009
25276	Seili Kirkkonieniemi. Koeuoppa 4. itäreunan laajennuksesta paljastunut tiili, jossa painauma.	kaakosta	MH	2.7.2009
25277	Seili Kirkkonieniemi. Työkuva. Juhana Ahlamo, Marko Marila ja Toni Paukku tutkivat koeuopan 4 rakennetta.		MH	2.7.2009
25278	Seili Kirkkonieniemi. Työkuva. Riku Kauhanen kaivaa koeuoppaa 3.		MH	2.7.2009
25279	Seili Kirkkonieniemi. Työkuva. Marko Marila ja Anniina Laine kaivavat koeuopan 3 kivirakennetta esiin.		MH	2.7.2009
25280	Seili Kirkkonieniemi. Koeuopan 3 kivirakenne.	kaakosta	MH	2.7.2009
25281	Seili Kirkkonieniemi. Työkuva. Anniina Laine ja Marko Marila.		MH	2.7.2009
25282	Seili Kirkkonieniemi. Erilliskohde Myllymäki 4. Myllärin torpan paikka.	lännestä	MH	3.7.2009
25283	Seili Kirkkonieniemi. Erilliskohde Myllymäki 3. Kiviröykkiö polun varrella.	lännestä	MH	3.7.2009
25284	Seili Kirkkonieniemi. Erilliskohde Myllymäki 1. Myllyn perustus.	kaakosta	MH	3.7.2009
25285	Seili Kirkkonieniemi. Erilliskohde Myllymäki 1. Hajonnut myllynkivi.	lounaasta	MH	3.7.2009
25286	Seili Kirkkonieniemi. Erilliskohde Myllymäki 1. Ehjä myllynkivi.	itäkaakosta	MH	3.7.2009
25287	Seili Kirkkonieniemi. Erilliskohde Myllymäki 6. Myllymäen kaakkoisrinne. Kaakonpuoleinen rakennuksen perustus.	koillisesta	MH	3.7.2009
25288	Seili Kirkkonieniemi. Erilliskohde Myllymäki 6. Myllymäen kaakkoisrinne. Lounaanpuoleinen rakennuksen perustus.	pohjoisluoteesta	MH	3.7.2009
25289	Seili Kirkkonieniemi. Erilliskohde Myllymäki 7. Kiviaita niityn koillisrännissä.	luoteesta	MH	3.7.2009
25290	Seili Dårhusen. Yleiskuva.	kaakosta	MH	10.7.2009
25291	Seili Dårhusen. Yleiskuva.	lounaasta	MH	10.7.2009
25292	Seili Dårhusen. Yleiskuva.	länsiluoteesta	MH	10.7.2009
25293	Seili Dårhusen. Maakumpuina erottuvat kaksi rakennuksen perustusta alueen länsiosassa.	etelästä	MH	10.7.2009
25294	Seili Dårhusen. Alueen itäosaa.	lounaasta	MH	10.7.2009
25295	Seili Utridarens tomt. Yleiskuva nostolavalta.	etelälounaasta	MH	20.7.2009
25296	Yleiskuva nostolavalta Kirkkonienien suuntaan.	lounaasta	MH	20.7.2009
25297	Seili Dårhusen. Hospitaalin aluetta nostolavalta kuvattuna.	idästä	MH	20.7.2009
25298	Seili Dårhusen. Hospitaalin aluetta nostolavalta kuvattuna.	itäkaakosta	MH	20.7.2009

Liite 2. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 15:1-87)

TYA 15	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika	Originaali
1	Själö, Ängesnäs bergen.	idästä	Juhana Ahlamo	23.6.2009	DSC_0626.JPG
2	Själö, Ängesnäs bergen.	kaakosta	JA	23.6.2009	DSC_0627.JPG
3	Själö, Ängesnäs bergen.	etelästä	JA	23.6.2009	DSC_0631.JPG
4	Själö, Ängesnäs bergen. Ängesnäs Bergen 2.	etelästä	JA	23.6.2009	DSC_0637.JPG
5	Själö, Ängesnäs bergen. Ängesnäs Bergen 2.		JA	23.6.2009	DSC_0638.JPG
6	Seili Verstaantaka.	luoteesta	JA	23.6.2009	DSC_0642.JPG
7	Seili Verstaantaka. Työkuva. Mikko Helminen puhdistaa kuppikalliota.		JA	23.6.2009	DSC_0647.JPG
8	Seili Verstaantaka. Kuppikallion kaksi itäisintä kuppia liidulla ympäröitynä.	pohjoisesta	JA	23.6.2009	DSC_0651.JPG
9	Seili Verstaantaka. Työkuva. Juhana Ahlamo puhdistaa läntisintä kuppia.		Mikko Helminen	23.6.2009	DSC_0655.JPG
10	Seili Verstaantaka. Kuppikallion läntisin kuppi.	kaakosta	JA	23.6.2009	DSC_0661.JPG
11	Seili Verstaantaka. Kuppikallion läntisin kuppi.	koillisesta	JA	23.6.2009	DSC_0664.JPG
12	Seili Verstaantaka.	pohjoisesta	JA	23.6.2009	DSC_0665.JPG
13	Själö (Själö/Fogdeby). Kaapelikaivannon linja ennen kaivun aloittamista.	koillisesta	JA	24.6.2009	DSC_0668.JPG
14	Själö (Själö/Fogdeby). Kaapelikaivannon linja merkittynä linjaseipäin.	koillisesta	JA	24.6.2009	DSC_0677.JPG
15	Själö (Själö/Fogdeby). Kaapelikaivannon linja merkittynä linjaseipäin.	luoteesta	JA	24.6.2009	DSC_0678.JPG
16	Själö (Själö/Fogdeby). Työkuva. Konekaivun seurantaa.		JA	24.6.2009	DSC_0681.JPG
17	Själö (Själö/Fogdeby). Kaapelikaivanto.	koillisesta	JA	24.6.2009	DSC_0685.JPG
18	Själö (Själö/Fogdeby). Puunsäleitä kaapelikaivannossa.		JA	24.6.2009	DSC_0689.JPG
19	Själö (Själö/Fogdeby). Kulttuurimaata kaapelikaivannossa.		JA	24.6.2009	DSC_0690.JPG
20	Själö (Själö/Fogdeby). Entiselle meijerille johtava kaivanto.	luoteesta	JA	24.6.2009	DSC_0697.JPG
21	Seili Tutkimusaseman metsä 1. Rakennuksenperustus.		JA	24.6.2009	DSC_0701.JPG
22	Seili Tutkimusaseman metsä 2. Rakennuksenperustus.	idästä	JA	24.6.2009	DSC_0711.JPG
23	Seili Tutkimusaseman metsä 2. Rakennuksenperustus.		JA	24.6.2009	DSC_0712.JPG
24	Seili Röykkiömäki. Tulisija.	etelästä	JA	25.6.2009	DSC_0717.JPG

25	Seili Röykkiömäki. U:n muotoinen tulisija.	pohjoisesta	JA	25.6.2009	DSC_0721.JPG
26	Seili Röykkiömäki. U:n muotoinen tulisija.	idästä	JA	25.6.2009	DSC_0724.JPG
27	Seili Röykkiömäki. Pitkänomainen kivilatomus.	kaakosta	JA	25.6.2009	DSC_0726.JPG
28	Seili Röykkiömäki. Pitkänomainen kivilatomus.	koillisesta	JA	25.6.2009	DSC_0731.JPG
29	Seili Röykkiömäki. Kivi-uuni.	pohjoisesta	JA	25.6.2009	DSC_0734.JPG
30	Seili Utridars gården. Raivuuröykkiöitä. Röykkiö 1, taustalla röykkiö 4.	etelästä	JA	25.6.2009	DSC_0737.JPG
31	Seili Utridars gården. Röykkiö 3.	lounaasta	JA	25.6.2009	DSC_0741.JPG
32	Seili Utridars gården. Röykkiö 1, taustalla röykkiö 4.	kaakosta	JA	25.6.2009	DSC_0749.JPG
33	Seili Sandviks bergen B. Suorakulmainen latomus.		JA	25.6.2009	DSC_0757.JPG
34	Seili Sandviks bergen. Kehämäinen latomus.	etelästä	JA	25.6.2009	DSC_0759.JPG
35	Seili Sandviks bergen. Kehämäinen latomus.	kaakosta	JA	25.6.2009	DSC_0760.JPG
36	Seili Sandviks bergen 2. Röykkiö kallioiden välisessä kosteikossa.	lännestä	JA	25.6.2009	DSC_0765.JPG
37	Seili Sandviks bergen 2. Röykkiö kallioiden välisessä kosteikossa.	luoteesta	JA	25.6.2009	DSC_0769.JPG
38	Seili Tyttökallio. Ilmavalvontatornin jalan tukikiveystä.		JA	25.6.2009	DSC_0779.JPG
39	Seili Tyttökallio. Yleiskuva ilmavalvontatornin perustuksista.		JA	25.6.2009	DSC_0802.JPG
40	Seili Metsäpirtti. Kuoppa tien vieressä.		JA	25.6.2009	DSC_0803.JPG
41	Seili Saukkovuori. Röykkiö 1.	luoteesta	JA	25.6.2009	DSC_0810.JPG
42	Seili Saukkovuori. Röykkiökokonaisuus.	koillisesta	JA	25.6.2009	DSC_0811.JPG
43	Seili Saukkovuori. Muurimainen latomus, taustalla röykkiö 2.	pohjoisesta	JA	25.6.2009	DSC_0812.JPG
44	Seili Saunasaari. Tien perustusta.	idästä	JA	26.6.2009	DSC_0879.JPG
45	Seili Kirkkonie mi. Seilin kirkko Lembergsvikeniltä nähtynä.	kaakosta	JA	26.6.2009	DSC_0884.JPG
46	Korsgrund. Ryssänuuni.	idästä	JA	26.6.2009	DSC_0897.JPG
47	Korsgrund. Ryssänuuni.	idästä	JA	26.6.2009	DSC_0898.JPG
48	Seili Dårhusen. Koe kuoppa 1. Yleiskuva/Työkuva.		MH	29.6.2009	DSC_0917.JPG
49	Seili Dårhusen. Kalliohakkaus "A:R:C:" sekä piilukkokivääri.		JA	29.6.2009	DSC_0920.JPG
50	Seili Dårhusen. Kalliohakkaus "L:S:" sekä kahdeksikon muotoinen kuvio.		JA	29.6.2009	DSC_0923.JPG
51	Seili Dårhusen. Kalliohakkaus "G:H:"		JA	29.6.2009	DSC_0924.JPG
52	Seili Dårhusen. Kalliohakkaus "J:C:" sekä lyyra ja sulkakynä.		JA	29.6.2009	DSC_0925.JPG

53	Seili Dårhusen. Koe kuopan 1 kivirakenne esiin paljastettuna	etelästä	JA	30.6.2009	DSC_0926.JPG
54	Seili Tutkimusasema. Koe kuoppa 2. Yleiskuva/Työkuva.	lounaasta	JA	30.6.2009	DSC_0935.JPG
55	Seili Tutkimusasema. Koe kuoppa 2. Eteläpää.	etelästä	JA	30.6.2009	DSC_0940.JPG
56	Seili Tutkimusasema. Koe kuoppa 2. Pohjoispää.	idästä	JA	30.6.2009	DSC_0948.JPG
57	Seili Tutkimusasena. Koe kuoppa 2 pohjaan kaivettuna.	etelästä	JA	30.6.2009	DSC_0949.JPG
58	Seili Kirkkonie mi. Nahanpala koe kuopassa 3.		JA	1.7.2009	DSC_0964.JPG
59	Seili Kirkkonie mi. Puuta koe kuopassa 3.		JA	1.7.2009	DSC_0966.JPG
60	Seili Kirkkonie mi. Työkuva. Koe kuoppaa 3 kaivetaan. Puuta ja tiiltä.		JA	1.7.2009	DSC_0988.JPG
61	Seili Kirkkonie mi. Yleiskuva koe kuopituksesta.	kaakosta	JA	1.7.2009	DSC_0989.JPG
62	Seili Kirkkonie mi. Koe kuopan 3 länsiprofiilia.	idästä	JA	1.7.2009	DSC_0999.JPG
63	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppa 4.	länneistä	Marko Marila	2.7.2009	DSC_1028.JPG
64	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppa 4.	etelästä	MM	2.7.2009	DSC_1030.JPG
65	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppa 7.	etelästä	MM	2.7.2009	DSC_1035.JPG
66	Seili Kirkkonie mi. Yleiskuva koe kuopista 4 ja 7.	kaakosta	MM	2.7.2009	DSC_1046.JPG
67	Seili Kirkkonie mi. Tiilirakennetta koe kuopassa 4.	pohjoisesta	MM	2.7.2009	DSC_1069.JPG
68	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppa 4. Tiili, jossa painauma.		MM	2.7.2009	DSC_1075.JPG
69	Seili Kirkkonie mi. Koe kuoppa 4. Tiili, jossa painauma.		MM	2.7.2009	DSC_1076.JPG
70	Seili Kirkkonie mi. Tiilirakennetta koe kuopassa 4.	pohjoisesta	MM	2.7.2009	DSC_1077.JPG
71	Seili Kirkkonie mi. Aitamainen kivirakenne niityn pohjoisreunalla.	etelästä	JA	2.7.2009	DSC_1080.JPG
72	Seili Kirkkonie mi. Erilliskohde Myllymäki 1. Tuulimyllyn perustukset.	kaakosta	JA	2.7.2009	DSC_1088.JPG
73	Seili Kirkkonie mi. Erilliskohde Myllymäki 1. Särkynyt myllynkivi.		JA	2.7.2009	DSC_1089.JPG
74	Seili Kirkkonie mi. Erilliskohde Myllymäki 1. Ehjä myllynkivi pusikossa.		JA	2.7.2009	DSC_1090.JPG
75	Ryhmäkuva. Koe kaivausryhmä. Vasemmalta edestä: Mikko Helminen, Riku Kauhanen, Juhana Ahlamo, Toni Paukku. Takana vasemmalta: Marko Marila, Anniina Laine, Anne-Mari Liira.		Minna Nyqvist	2.7.2009	DSC_1098.JPG
76	Seili Kirkkonie mi. Erilliskohde Myllymäki 4. Myllärin torpan paikka.		JA	3.7.2009	DSC_1104.JPG

77	Seili Kirkkonieni. Erilliskohde Myllymäki 3. Kivilatomus rinteessä.		JA	3.7.2009	DSC_1118.JPG
78	Seili Kirkkonieni. Erilliskohde Myllymäki 1. Yleiskuva. Etualalla myllynkivet, takana männikössä tuulimyllyn perusta.		JA	3.7.2009	DSC_1114.JPG
79	Seili Kirkkonieni. Rakennuksen perusta niemen itäosassa.		JA	3.7.2009	DSC_1116.JPG
80	Seili Kirkkonieni. Rakennuksen perusta niemen itäosassa.		JA	3.7.2009	DSC_1117.JPG
81	Seili Tutkimusaseman metsä 2. Rakennuksen pohja.	koillisesta	JA	20.7.2009	DSC_1186.JPG
82	Rakennuksen pohja kirkkotien risteyksessä.	lounaasta	JA	20.7.2009	DSC_1193.JPG
83	Seili Dårhusen. Yleiskuva.	länneä	JA	20.7.2009	DSC_1194.JPG
84	Själö (Själö/Fogdeby). Yleiskuva.	kaakosta	JA	20.7.2009	DSC_1208.JPG
85	Seili Utridarens tomt. Yleiskuva nostolavalta.	lounaasta	MH	20.7.2009	DSC_1216.JPG
86	Seili Dårhusen. Yleiskuva nostolavalta.	kaakosta	JA	20.7.2009	DSC_1223.JPG
87	Seili Tutkimusasema. Yleiskuva.	kaakosta	JA	20.7.2009	DSC_1227.JPG

Liite 3. Luettelo talletetuista esinelöydöistä (TYA 858:1-86)

TYA 858	Koe- kuoppa	Nimeke	Kuvaus	Kpl	Mitat mm			Paino g	Huomautus
1	1	Ikkunalasin pala	Vaaleanvihreä ikkunalasin pala.	1	16	18	1	0,7	Kivilatomuksen päältä
2	1	Tiiltä	Vaaleanruskea tiilenpala, jonka murtumattomassa pinnassa kasvipainannetta.	1	41	27	7	5,7	Kivilatomuksen päältä
3	1	Palamatonta luuta		11				30,7	Kivilatomuksen päältä
4	2	Lasipullon pala	Tummanvihreä lasipullon pala, jossa pieniä ilmakuplia.	1	45	23	6	3,4	Koeojan pohjoispäädyn musta nokimaakerros
5	2	Ikkunalasin paloja	Vaaleanvihreitä ikkunalasin paloja.	8	42	16	1	5,3	Koeojan pohjoispäädyn musta nokimaakerros
6	2	Punasaviastian pala	Astian kylkipala. Molemmat pinnat murtumattomia. Sisäpinnalla heikko rihlausjälki, ulkopinnassa vaalea, osin lohjennut valkoinen lasite.	1	18	16	6	2,1	Koeojan pohjoispäädyn musta nokimaakerros
7	2	Fajanssiastian paloja	Kaksi astian kylkipalaa, joista molemmissa paloissa pinnat murtumattomia. Kookkaamman palan sisäpinnassa valkoinen lasite ja ulkopinnassa mahdollisesti kasviaiheista koristemaalausta. Pienemmän palan molemmissa pinnoissa valkoinen lasite.	2	17	9	3	0,9	Koeojan pohjoispäädyn musta nokimaakerros
8	2	Kaakelin pala	Vaaleanoranssi tai -ruskea pinnoiltaan tasaisen kaakelelevyn pala.	1	60	25	9	12,1	Koeojan pohjoispääty
9	2	Palanutta savea	Palanutta vaaleanruskeaa savea tai tiiltä, joiden murtumattomissa pinnoin kasvipainannetta.	2	30	24	14	12,2	Koeojan pohjoispäädyn musta nokimaakerros
10	2	Palamatonta luuta		4				6,3	Koeojan pohjoispäädyn musta nokimaakerros
11	2	Laastia	Kaksi palaa kalkkilaastia.	2				54,4	Koeojan pohjoispäädyn musta nokimaakerros

12	3	Rautainen veitsi	Rautainen veitsenterä. Terän suurin pituus 68 mm, leveys 15 mm, vahvuus 5 mm. Veitsen ruodon pituus 64 mm, leveys 7 mm, paksuus 4-6 mm.	1	127	17	6	22,9	Pohjoispään ruutu
13	3	Vuolurauta	Kapea raudasta valmistettu terätyökalu, jonka mahdollisesti vartetut päädyt on taivutettu poikkisuoraan suhteessa keskellä olevaan teräosaan. Teräosan suurin leveys 17 mm, paksuus 4 mm.	1	93	17	6	30,3	Pohjoispään ruutu
14	3	Punasaviastian paloja	Kaksi astian reunapalaa. Kookkaamman profiilissa ulkoneva taive. Palan sisäpinnassa ja reunassa tummanvihreä lasite, ulkopinta on lohjennut. Pienemmän palan profiilissa samankaltainen ulkoneva taive. Palan ulko- ja sisäpinnassa ruskeaa lasitetta.	2	36	30	4	13,1	Eteläpään ruutu
15	3	Punasaviastian pala	Astian reunapala, jonka sisäpinta on lohjennut. Palan lasittamattomassa ulkopinnassa ja reunassa on dreijatessa tehtyä pitkittäissuuntaisia kohokoristelua.	1	45	36		7,2	Eteläpään ruutu
16	3	Punasaviastian pala	Astian kylkipala astian reunan vierestä. Palan sisäpinnan reunassa jyrkkä taive. Sisäpinnassa vaaleanruskea lasite, ulkopinta lohjennut.	1	38	35		5,9	Eteläpään ruutu
17	3	Punasaviastian pala	Astian reunapala, jonka sisäpinnassa leveä suuosaa korostava taive ja vihreä lasite. Ulkopinnassa dreijatessa tehtyjä pitkittäissuuntaisia uurteita, joissa vihreää lasitusta. Astian reunaa on koristettu nypykkäisellä muodolla.	1	67	30	19	26,6	Pohjoispään ruutu
18	3	Punasaviastian paloja	Kaksi astian reunapalaa. Palojen sisäpinnat ovat lohjenneet. Palojen reunaosassa jatkuen ulkopinnan puolelle pitkittäissuuntaiseen uraan asti vihreä lasite. Palat sopivat yhteen.	2	41	24		10,6	Pohjoispään ruutu
19	3	Punasaviastian paloja	Kaksi astian reunapalaa. Palojen ulkopinnat ovat lohjenneet. Palojen sisäpinnassa ja reunassa vihreä lasite.	2	26	23		5,3	Pohjoispään ruutu
20	3	Punasaviastian pala	Astian kylkipala, jonka sisäpinnassa on ruskeaa lasitetta ja ulkopinnassa kirkkaalla lasitteella pinnoitettua koriste maalausta.	1	13	8	3	0,5	Eteläpään ruutu
21	3	Punasaviastian pala	Vadin kylkipala, jonka sisäpinnassa ruskeaa lasitetta ja jonka lasittamattomassa ulkopinnassa dreijatessa tehtyä pitkittäissuuntaista koristelua ja ruskea lasiteroiske. Vadin sisäpinta on karstoittunut.	1	50	44	8	25,3	Eteläpään ruutu
22	3	Punasaviastian pala	Astian kylkipala, jonka ulkopinta lasittamaton ja jonka sisäpinnalla osin lohkeillut vihreä lasite.	1	56	26	7	9,2	Eteläpään ruutu

23	3	Punasaviastian paloja	Astian kylkipaloja, joiden toinen pinta on lohjennut. Palojen pinnassa ruskeaa lasitetta.	4	18	17		1,5	Eteläpään ruutu
24	3	Punasaviastian paloja	Kolme astian kylkipalaa. Palojen ulkopinnoissa on dreijatessa tehtyä kohokoristetta ja sisäpinnoissa, oranssinruskeat ja ruskeat lasitteet.	3	27	18		6,8	Pohjoispään ruutu
25	3	Saviastian pala	Astian pohjapala, jonka sisäpinnassa tummankeltainen lasite.	1	32	31	7	7,1	Pohjoispään ruutu
26	3	Saviastian pala	Astian kylkipala, jonka savimassa lyijynharmaata. Ulkopinta kiillotettu.	1	46	19		3,1	Eteläpään ruutu
27	3	Saviastian pala	Astian kylkipala.	1	17	12	3	0,2	Pohjoispään ruutu
28	3	Liitupiipun katkelma	Liitupiipun varren katkelma.	1	25		8	1,6	Eteläpään ruutu
29	3	Tiiltä	Kaksi tiilenpalaa, joiden murtumattomissa pinnoissa kasvipainannetta.	2	42	32	25	33,4	Eteläpään ruutu
30	3	Tiiltä		2	12	14	3	1,6	Eteläpään ruutu
31	3	Tiiltä	Palanutta savea tai tiiltä, jonka murtumattomassa pinnassa kasvipainannetta.	1	24	22	6	2,2	Pohjoispään ruutu
32	3	Sarvea		1				2,4	Eteläpään ruutu
33	3	Palamatonta luuta	Nisäkkään sormen tai varpaan luu.	1				0,3	Eteläpään ruutu
34	3	Palamatonta luuta						128,4	Eteläpään ruutu
35	3	Palamatonta luuta						48,5	Eteläpään ruutu
36	3	Palamatonta luuta						124,6	Eteläpään ruutu
37	3	Palamatonta luuta	Hiiltynyt luunkappale.	1				3,4	Pohjoispään ruutu
38	3	Palamatonta luuta						109	Pohjoispään ruutu
39	3	Palamatonta luuta						25,3	Pohjoispään ruutu
40	3	Palamatonta luuta	Sian leukaluun vasen puoli.	1				74,8	Pohjoispään ruutu
41	3	Palamatonta luuta						60,6	Pohjoispään ruutu, koilliskulma
42	3	Palamatonta luuta						140	Eteläpään ruutu
43	3	Palamatonta luuta						106,4	Eteläpään ruutu
44	3	Palamatonta luuta						54,1	Eteläpään ruutu
45	4	Rautanaulan katkelmia	Kaksi kapean naulan katkelmaa. Lyhyen naulan kannan leveys 12-18 mm ja vahvuus 3 mm, varren pituus 31 mm, leveys 6mm ja vahvuus 3 mm. Pidemmän katkelman pituus 52mm, leveys 6mm ja vahvuus 3 mm. Katkelmat ovat todennäköisesti peräisin samasta naulasta.	2	35	17		11,3	Pohjoispään ruutu

46	4	Kolmijalkapadan pala	Vaaleanruskean padan jalka, joka on murtunut jalan tyven kohdalta.	1	59	14	37	40,9	Eteläpään ruutu
47	4	Saviastian pala	Vaaleanruskean saviastian kylkipala. Sisäpinta tummunut. Palan ulkopinta on osaksi lohjennut.	1	31	18	10	4,8	Itäpuolen laajennus
48	4	Palamatonta luuta		7				60,8	Eteläpään ruutu
49	4	Palamatonta luuta	Nisäkkään kämmenen tai jalkapöydän luu.	1				2,1	Pohjoispään ruutu
50	4	Palamatonta luuta		1				11,3	Pohjoispään ruutu
51	4	Palamatonta luuta		2				5,6	Pohjoispään ruutu
52	4	Tiilenpaloja	Kaksi vaaleanruskeaa tiilenpalaa, joiden murtumattomassa pinnassa kasvipainannetta.	2	32	26	17	20,5	Eteläpään ruutu
53	5	Ikkunalasin pala	Vaaleanvihreä ikkunalasin pala.	1	17	15	1	0,8	
54	5	Saviastian pala	Tummanruskean vadin kylkipala. Sisäpinta murtunut. Palan ulkopinta on osin kulunut.	1	31	20	13	6	
55	5	Palamatonta luuta		1				2,9	
56	7	Palamatonta luuta						173,3	
57	7	Tiiltä	Tiilen kulmapala, jonka pinnassa kasvipainannetta.	1	47	40	18	26,9	
58	9	Pronssiesineen katkelma	Pronssilankaa. Pinta on kauttaaltaan patinoitunut.	1	140			2,7	
59	9	Rautainen ruokailuveitsi	Rautainen ruokailuveitsi. Terän suurin leveys 12 mm, vahvuus 3 mm. Veitsen kahvassa on neljä tappia varttamista varten. Kahvasta lohjenneen palan mitat 26 mm x 12 mm x 5 mm. Esinettä peittää ruostekerros.	1	158			26	
60	9	Lasiastian paloja	Kuperia vihreän lasiastian paloja.	2	14	7	2	0,7	
61	9	Punasaviastian paloja	Kaksi astian reunapalaa, joiden sisäpinnassa vihreää ja valkoista lasitetta. Palojen lasittamattomassa ulkopinnassa pitkittäissuuntainen uurre ja lasiteroiskeita. Palat sopivat yhteen.	2	35	33	7	17,2	
62	9	Punasaviastian pala	Astian reunapala, jonka sisäpinnassa ja reunassa ruskea lasite.	1	29	27	8	6,3	
63	9	Punasaviastian paloja	Kaksi astian reunapaloja, joiden sisäpinnoissa vihreä lasite. Kookkaamman palan ulkopinta lohjennut. Pienemmän palan lasittamattomassa ulkopinnassa kaksi pitkittäissuuntaista koristeuraa.	2	30	24		7,2	

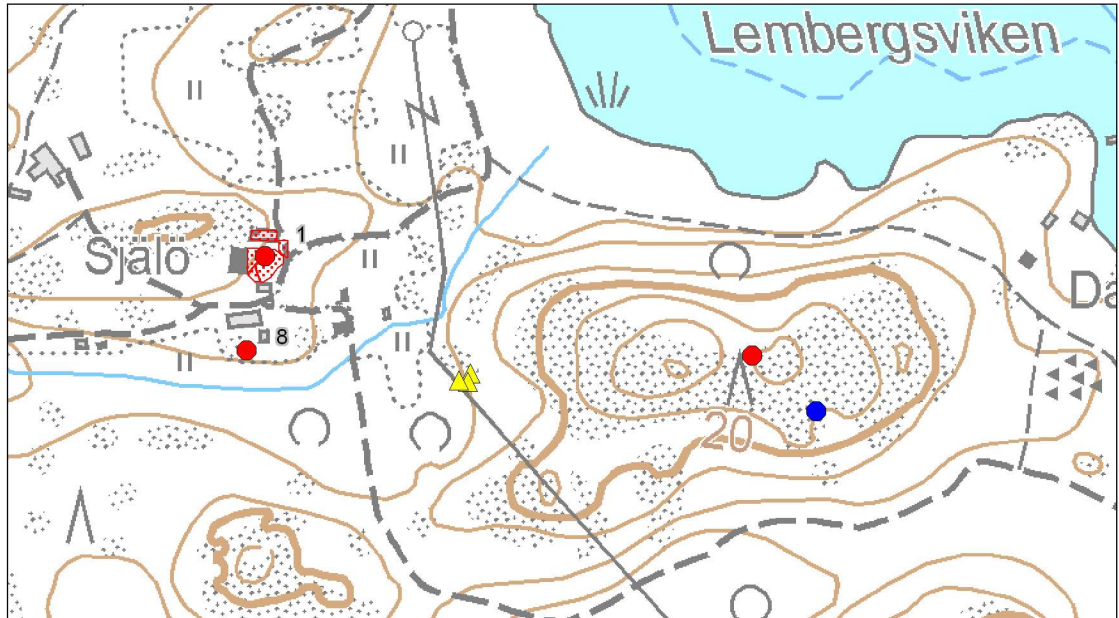
64	9	Punasaviastian pala	Astian kylkipala, jonka ulkopinnassa vihreä lasite ja valkosavella tehtyä koriste kuviota.	1	16	12	7	1,6	
65	9	Kolmijalkapadan paloja	Kaksi vaaleanruskeaa padan jalan palaa. Tyvipalassa astian pohjapintaa. Palat sopivat yhteen.	2	19	40		35,3	
66	9	Punasaviastian paloja	Kaksi astian kylkipalaa, joiden ulkopinnat lohjenneet ja joiden sisäpinnassa keltaista ja vihreää lasitetta. Palat ovat mahdollisesti samasta astiasta.	2	25	17		2,8	
67	9	Punasaviastian paloja	Astian kylkipaloja.	4	38	29		7,2	
68	9	Punasaviastian paloja	Kaksi astian kylkipaloja. Kookkamman ulkopinnassa vihreä lasite ja sisäpinnassa ruskea lasite. Pieneemmän palan ulkopinta lasittamaton ja sisäpinnassa ruskea lasite.	2	43	33	11	25,4	
69	9	Punasaviastian paloja	Astian kylkipaloja, joiden ulkopinnat ovat lohjenneet. Sisäpinnoissa vihreä lasite.	9	37	25		16,8	
70	9	Punasaviastian paloja	Astian kylkipaloja, joiden sisäpinnoissa osin lohjennut ruskea lasite. Palojen ulkopinnassa dreijatessa tehtyä pitkittäissuuntaista kohokoristetta.	5	35	28	5	22,9	
71	9	Punasaviastian paloja	Astian kylkipaloja, joiden sisäpinnat lohjenneet ja joiden ulkopinnassa dreijatessa tehtyä pitkittäissuuntaista kohokoristetta.	2	29	20		3,4	
72	9	Punasaviastian pala	Astian pohjapala.	1	34	16		2,4	
73	9	Punasaviastian paloja		5	24	16		6,4	
74	9	Palanutta luuta		1	20	8	3	0,7	
75	9	Palamatonta luuta						49,1	
76	9	Palamatonta luuta	Eläimen hampaita.					176,9	
77	9	Palamatonta luuta						243	
78	10	Pronssinappi	Valettu pronssinappi, jonka halkaisija on halkaisija 17mm, vahvuus 1,5 mm. Napin koverassa ulkopinnassa on valettu punosaiheinen koriste. Napin sisäpinnassa on valettu yksireikäinen lenkki, jonka korkeus on 6 mm, leveys 5 mm ja vahvuus noin 2 mm. Pinta on kauttaaltaan patinoitunut.	1		17		2	

79	10	Ikkunalasin paloja	Kaksi ikkunalasin palaa, joista pienempi vihreää ja kookkaampi muuttunut valoa läpäisettömäksi.	2	27	25	1	1,5	
80	10	Punasaviastian paloja	Astian kylkipaloja. Kookkaimman ulkopinta lasittamaton ja jolla on dreijatessa tehtyä pitkittäissuuntaista kohokoristelua. Palan sisäpinnalla pääosaksi lohjennut vihreä lasite. Toisessa palassa lohjennut sisäpinta ja ulkopinta, jossa osin lohjennut tummanvihreä lasite. Pienimmässä palassa toisessa pinnoista osin lohjennut vihreä lasite ja toisessa lasittamatonta ja vihreällä lasitteella käsiteltyä pintaa.	3	31	22	7	6,5	
81	10	Punasaviastian pala	Astian kylkipala. Lasittamattomalla sisäpinnalla ohut rihlausjälki.	1	25	21	4	2,2	
82	10	Fajanssiastian pala	Astian reunapala, jonka sisäpinta on lohjennut. Palan ulkopinnassa ja reunassa on vihreä lasite.	1	17	15	9	1,8	
83	10	Liitupiipun katkelma	Liitupiipun varren katkelma.	1	19		8	1,7	
84	10	Palamatonta luuta		5				11,7	
85	10	Kaakelin pala	Laastimaisesta vaaleasta kiviaineksesta poltetun kaakelin pala. Ulkopinta on maalattu punaiseksi.	1	46	22	15	14,8	
86	Irtolöytö	Punasaviastian pala	Vadin reunapala. Sisäpinnalla kirkas, osaksi lohkeillut lasite. Palan ulkopinta on nokinen ja siinä on dreijatessa tehtyä pitkittäissuuntaista kohokoristelua.	1	67	71	10	50,2	Kirkon runkokuoneen itäpäädyn eteläseinän perustuksen juuresta

Liite 4. Maastokarttaote Seilin saaren eteläpäässä sijaitsevista kohteista

Peruskarttalehti 1043 04 AASLALUOTO, mittakaava 1:600

Kohteet merkitty tutkimuskertomuksessa käytetyin numerotunnuksin

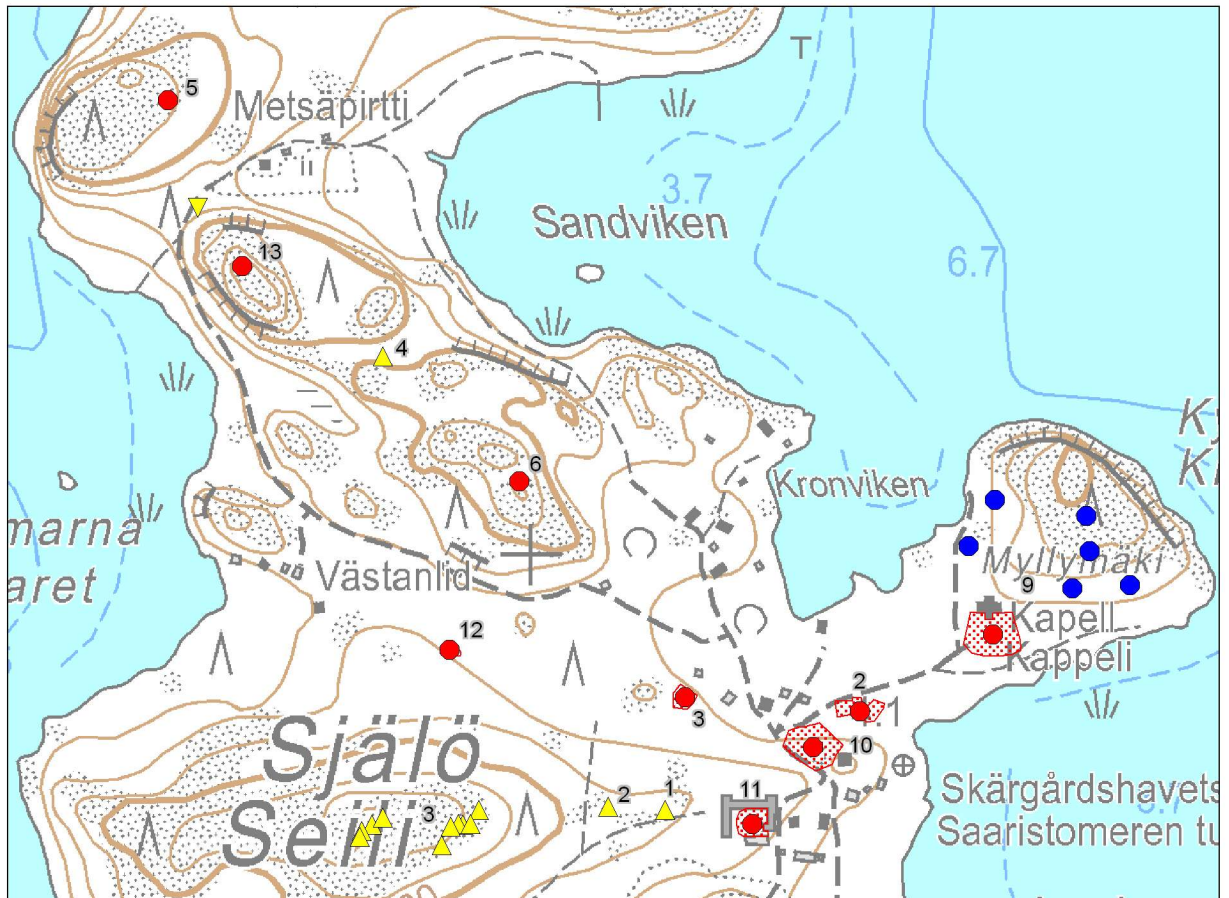
© Maanmittauslaitos 2009

- Kiinteä muinaisjäänös
- Kiinteä muinaisjäänös (erilliskohde)
- ▲ Mahdollinen muinaisjäänös
- Muinaisjäänöksen aluerajaus

Liite 5. Maastokarttaote Seilin saaren pohjoispäässä sijaitsevista kohteista

Peruskarttalehti 1043 04 AASLALUOTO, mittakaava 1:750

Kohteet merkitty tutkimuskertomuksessa käytetyin numerotunnuksin

© Maanmittauslaitos 2009

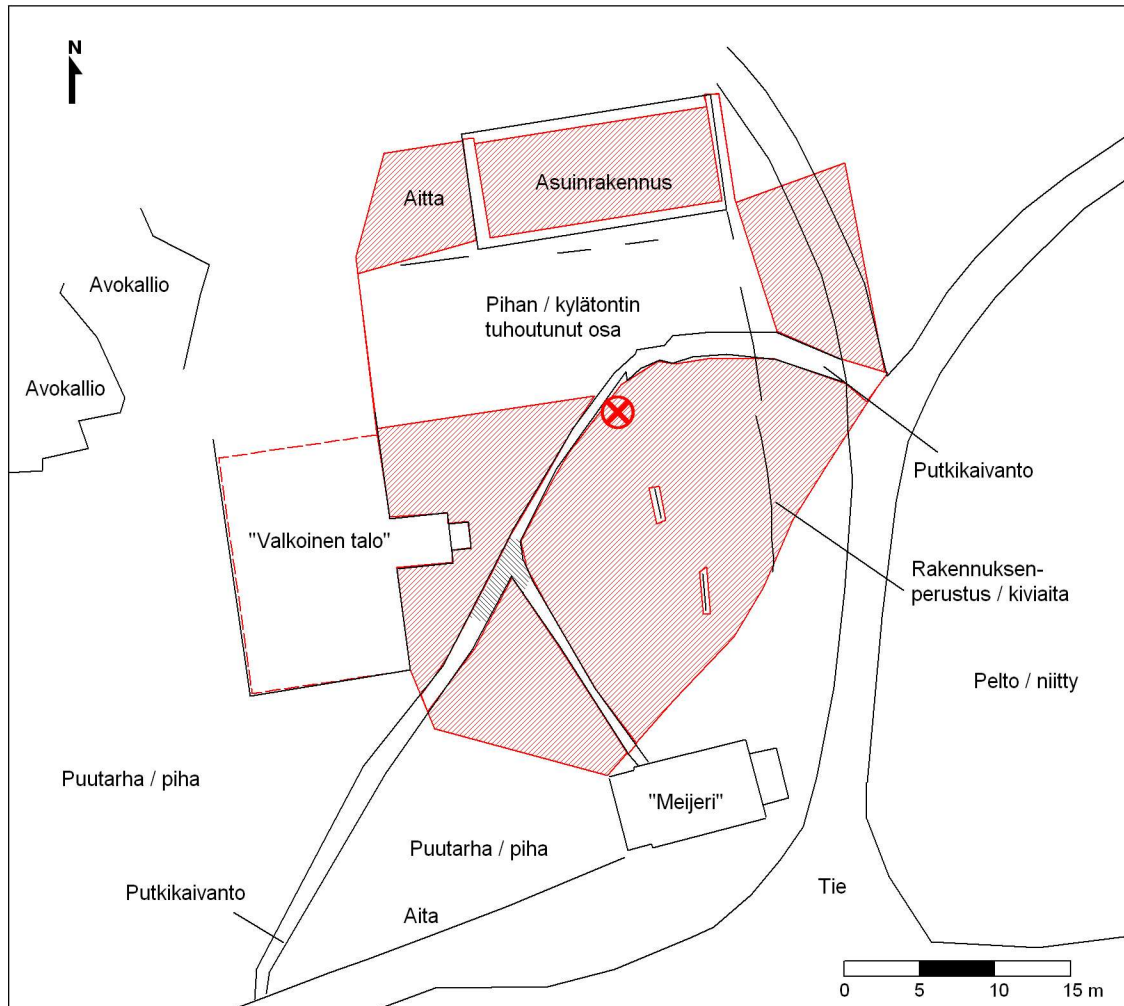
- Kiinteä muinaisjäännös
- Kiinteä muinaisjäännös (erilliskohde)
- ▲ Mahdollinen muinaisjäännös
- ▼ Muu kohde (Seili Metsäpirtti)
- Muinaisjäännöksen aluerajaus

Liite 6. Sjalö (Sjalö/Fogdeby). Kylätontin asemapiirros ja aluerajaus.

Mikko Helminen ja Juhana Ahlamo 2009

Mittakaava 1:500

Mittausdokumentointi J. Ahlamo ja M. Helminen 2009

Muinaismuistolain (295/1963) suojaama kiinteä muinaisjäänös

Kylätontin tuhoutunut osa

Konekaivun valvonnan yhteydessä havaittu kulttuurikerros

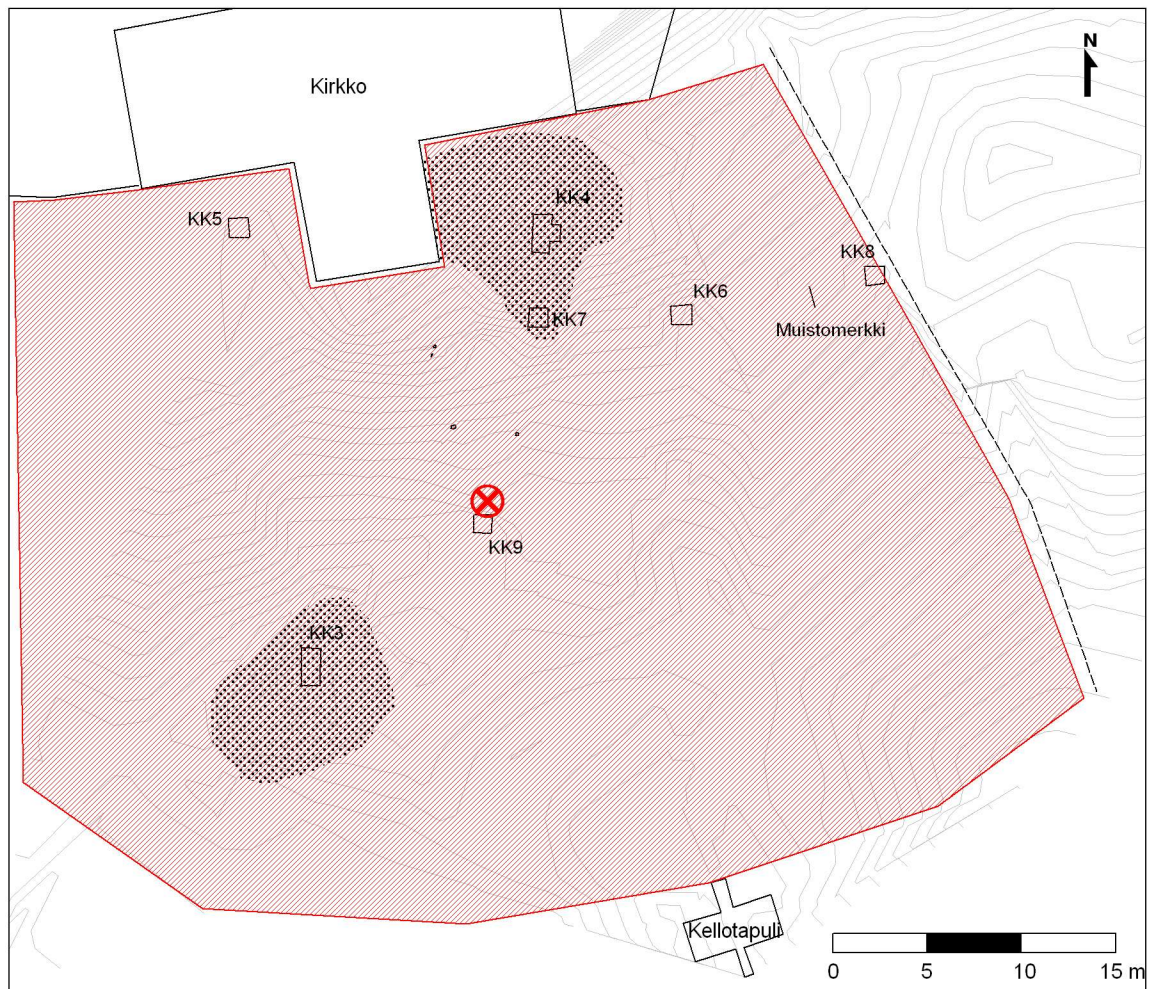

Säilyneen kylätonttialueen keskipiste (Pkoo 6691275, Ikoo 3221214)

Liite 7. Seili Kirkkoniemi. Alueen asemapiirros ja aluerajaus.

Mikko Helminen ja Juhana Ahlamo 2009

Mittakaava 1:400, korkeuskäyrät 0,05 metrin välein
Mittausdokumentointi J. Ahlamo ja M. Helminen 2009

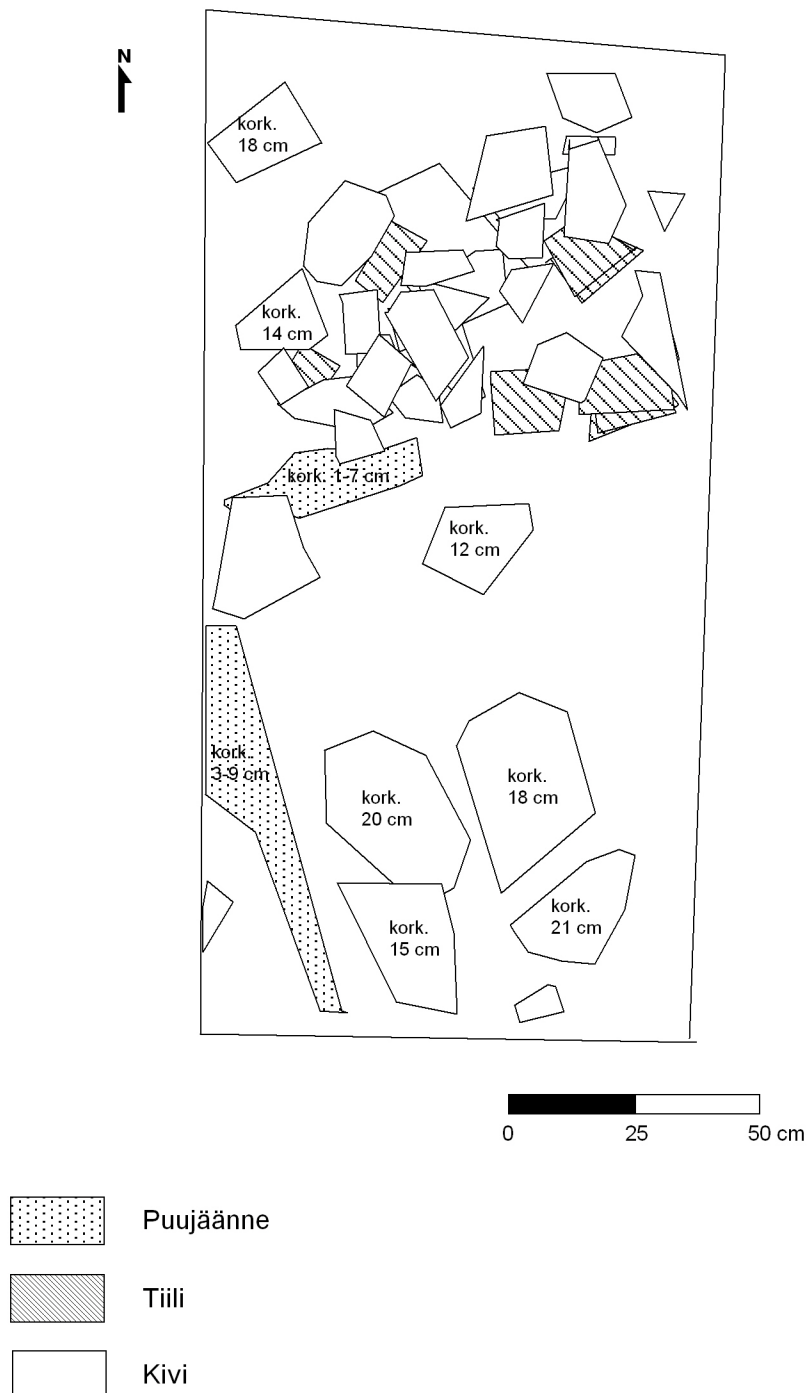
- Kirkkomaan aita
- Oja
- Rakennuksenjäännöksiä
- Muinaismuistolain (295/1963) suojaama kiinteä muinaisjäännös
- Muinaisjäännösalueen keskipiste (Pkoo 6691730, Ikoo 3221517)

Liite 8. Seili Kirkkoniemi. Rakenne kohteen koetutkimusten koekuopassa 3

Mikko Helminen ja Juhana Ahlamo 2009

Mittakaava 1:15

Mittausdokumentointi M. Helminen, J. Ahlamo ja M. Marila 2009

Liite 9. Seili Dårhusen. Alueen asemapiirros ja aluerajaus.

Mikko Helminen ja Juhana Ahlamo 2009

Mittakaava 1:500, korkeuskäyrät 0,25 metrin välein
Mittausdokumentointi J. Ahlamo ja M. Helminen 2009

Avokallio

Rakennuksenperustus, vuoden 1811 tiluskartassa "4:a urgamla obrukbara dårhus"

Muinaismuistolain (295/1963) suojaama kiinteä muinaisjäänös

Muinaisjäänösalueen keskipiste (Pkoo 6691618, Ikoo 3221338)

1. Kalliohakkaus 1 ("A:R:C:" ja kivääri)
2. Kalliohakkaus 2 ("L:S:" ja koristeornamentti)
3. Kalliohakkaus 3 ("G:H:")
4. Kalliohakkaus 4 ("J:C:", sulkakynä ja lyyra)
5. Koekuoppa 1

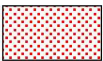
Liite 10. Seili Tutkimusasema. Alueen asemapiirros ja aluerajaus.

Mikko Helminen ja Juhana Ahlamo 2009

Mittakaava 1:350, korkeuskäyrät 0,1 metrin välein

Mittausdokumentointi J. Ahlamo, J. Haarala ja M. Helminen 2009

- Nykyinen tutkimusaseman rakennus
- Rakennus vuoden 1811 tiluskartassa
- Houruinhuoneen pihamaa (Därhus gärden) vuoden 1811 tiluskartassa
- Rakennuksenperustus
- Muinaismuistolain (295/1963) suojaama kiinteä muinaisjäänös
- Muinaisjäänösalueen keskipiste (Pkoo 6691542, Ikoo 3221279)

Keskiviikko 22. heinäkuuta 2009

Turun Sanomat

LOUNAIS-SUOMI

Tutkimuksissa löytyi merkkejä varhaisista hospitaalirakennuksista

Seilin saaren historiaa kaivettiin ensi kertaa arkeologian keinoin

Turun Sanomat, Länsi-Turunmaa
SALLA HONGISTO

Seilin saarelta Länsi-Turunmaan Nauvosta on löydetty merkkejä varhaisista hospitaalirakennuksista ja esihistoriallisista hautaustyksistä. Turun yliopiston arkeologian oppiaineen tutkimusryhmä suoritti muinaisjäännösten inventoinnin ja arkeologisia koetutkimuksia saarella kesä-heinäkuussa.

Arkeologisissa tutkimuksissa paikannettiin saarella vuodesta 1619 toimineen lepraparantolan ja hospitaalin jäännöksiä.

Kerta on ensimmäinen, kun Seilin 1600–1700-lukuja tutkitaan arkeologian keinoin. Tähän asti tieto on perustunut historiallisiin lähteisiin.

Kaksitoista uutta muinaisjäännöstä

Seilin kaivauksissa lähdettiin ensi kertaa Suomessa nimenomaan varhaisen sairaalatoiminnan jäljille.

Vastaavista hospitaaleista on tehty arkeologisia löytöjä muutamissa kohteissa ennenkin, mutta sattumalta muiden kaivaustöiden yhteydessä, tutkija, arkeologian opiskelija Mikko Helminen kertoo.

Samalla neljä jo tunnettua muinaisjäännöstä sai jatkokseen 12 uutta, kun saarelta löydettiin lukuisia esihistoriallisen ja historiallisen ajan toimintaan liittyviä kivilatomuksia ja merkkejä asutuksesta.

Seilin Kirkkoniemen koekaivauksissa löydettiin rakenteita kahdesta 1600–1700-luvun rakennuksesta.

Osa kaivauksissa paikannetuista rakennuksista saattaa liittyä Seilin Turusta vuonna 1623 siirrettyyn Pyhän Yrjänän hospitaalin kirkkorakennukseen. Se purettiin huonokuntoisena nykyisen ristikirkon tieltä 1730-luvulla.

Lisäksi saarelle viimeistään 1700-luvun alussa muutoutuneen ja 1800-luvun alussa hylätyn niin kutsutun houreinhuoneen aluetta karotettiin tutkimuksissa. Paikalla sijaitsevien rakennusten jäännökset ja niihin liittyvät kallioliikkaukset dokumentoitiin.

Tutkijaryhmä löysi saarella myös muun muassa rautakautiseen tai keskiaikaisiin asutukseen liittyvän, saaristossa harvinaisen uhrikuppikallion.

Kaivuille jatkoa ensi vuonna

Inventointi on osa Turun yliopiston arkeologian oppiaineen yhdessä

Seilin saaren arkeologisissa inventoinneissa on tehty mielenkiintoisia löytöjä. Toni Paukku ja Anne-Mari Liira kaivavat esiin 1600–1700-luvuille ajoittuvaa rakennetta.

Seilin saarelta on löydetty muun muassa saaristossa harvinaisen uhrikuppikallio.

Seilin kirkon edestä paljastui muuratuista tiilistä tehtyä rakennetta.

Saaristomeren tutkimuslaitoksen kanssa keväällä 2009 käynnistämää Seilin saaren arkeologisen kulttuuriperinnön tutkimushanketta.

Tutkimuksen taustalla on konsortio, jossa mukana ovat Turun yliopiston arkeologian oppiaine,

Saaristomeren tutkimuslaitos ja Turun maakunta-arkisto sekä maanomistajat Museovirasto, Metsähallitus ja Senaattikiinteistöt.

Seilin menneitä aikoja tullaan kaivamaan esiin maan kätkeistä jatkossakin.

– Ensi vuodelle haetaan rahoitus-

ta isompien kaivauksien tekemiseksi, opiskelija Mikko Helminen lupaa.

Muitakin vastaavia kohteita haullaan mukaan tutkimukseen. Seilin kallaisia kohteita on muun muassa Kruunupyssä ja Ahvenanmaalla.

Leprapotilaiden arki oli tasaista

Turun Sanomat, Länsi-Turunmaa
Seilin Kirkkoniemen koekaivauksissa löydettiin rakenteita kahdesta 1600–1700-luvun rakennuksesta ja toista sataa arkiesinettä. Veitset, puutyökälyt ja palat lastettua savi-keramiikkaa laajentavat kuvaa saaren leprapotilaiden arjesta.

– Melko tasaista arkielämää Seilissä on eletty, kertoo tutkija, arkeologian opiskelija Mikko Helminen.

Kirkkoniemen spitaalisairaalaan tuotiin leprapotilaita lähinnä odottelemaan kuolemaa. Ajan kuluksi potilaat nikkaroivat itselleen muun muassa ruumisarkun.

Helminen pitää Seilin löydösmäärää olosuhteisiin nähden ilah-

duttavana, sillä kaivausten koeruudut käsittivät vain muutamia neliömetrejä. Siitä minkälaisia ja minkä kokoisia kirkkoniemen rakennukset ovat oleet, ei saatu vihiä.

Vahvistusta vaille jäi myös moni mystinen Seilin saaren legenda. Humalaa viittaava sanonta ”olla seilissä” sai alkunsa, kun saarella erikoislavalla leprapotilaiden viimeiseksi viihdykkeeksi ja kipulääkkeeksi keitetyt pontikka kävi kaupaksi myös ohiseilaville merimiehille. Litrahauhtelen komppuroissa laivalla Seilin visiitin jäljiltä heidän sanottiin ”olevan seilissä”.

– Pontikkapannua emme kaivauksissa löytäneet, Helminen huvittuu.

Intressanta fynd. Toni Paukku och Anne-Mari Liira gräver fram byggregster från 1600–1700-talet. Foto: TV/Juhana Ahlamo

Fynd kastar nytt ljus över Sjalö

Mänsklig aktivitet här redan under förhistorisk tid.

Sonja Hellsten | 274 9929/sonja.hellsten@fabsy.fi

Redan under bronsåldern förekom mänsklig verksamhet på Sjalö i Nagu. Det ger sommarens arkeologiska utgrävningar ytterligare belägg för.

Utom att nya förhistoriska lämningar påträffats har nya fynd gjorts från Sjalös tid som ö för spetälska och senare mentalt sjuka.

– Det är första gången Sjalö undersökts arkeologiskt och vi hoppas kunna fortsätta arbetet nästa sommar, säger forskare **Mikko Helminen** vid Åbo universitets (TY) arkeologiska institution.

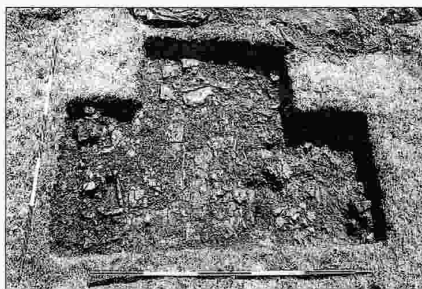
Årets undersökningar påbörjades i våras och fortgår till

slutet av juli.

Från tidigare har man känt till fyra fasta fornlämningar på Sjalö, bland annat ett gravfält som upptäcktes 1983. Nu har nya upptäckter gjorts. Till dem hör ett fornlämningsfält med tre kummel som bildar en triangel. Man har också påträffat stensättningar.

En nyupptäckt, en också i skärgården sällsynt offergröpp i en klippa, tros vara från järn- eller medeltidern. Gemensamt för de här fynden är att de ligger på hög höjd.

Av nyare datum än de här fynden är tidigare okända byg-

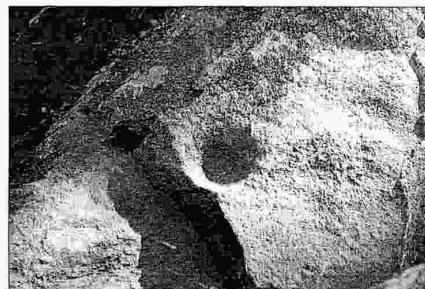
Äldre kyrka. Framför nuvarande kyrkan upptäcktes en konstruktion av murat tegel som tros höra till en ännu äldre kyrka. Foto: TV/Marko Marila

grester som sommarens grävningar avslöjat.

På kyrkudden hittades lämningar efter två byggnader som legat där på 1600- och 1700-talet. En del av de här kan härröra sig från en

kyrkan som flyttades till Sjalö när hospitalet flyttade dit år 1623.

Denna kyrka revs i början av 1730-talet för att ge plats åt den nuvarande korskyrkan av trä. Också platsen för det så

Sällsynt. Offergröpp i en klippa. Foto: TV/Juhana Ahlamo

kallade dårhuset som togs i bruk i början av 1700-talet och övergavs hundra år senare, har kartlagts och stenhuggningar på området har dokumenterats.

Bakom sommarens utgräv-

ningar står arkeologiska institutionen vid Åbo universitet, Skärgårdshavets forskningsanstalt, Senatfastigheter, Forststyrelsen, Museiverket och Åbo landskapsmuseums arkiv.